

Документ на  
Светска банка

САМО ЗА СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА

Извештај бр. 89556-МК

МЕЃУНАРОДНА БАНКА ЗА ОБНОВА И РАЗВОЈ  
МЕЃУНАРОДНА ФИНАНСИСКА КОРПОРАЦИЈА  
МУЛТИЛАТЕРАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА ГАРАНЦИЈА НА ИНВЕСТИЦИИТЕ

СТРАТЕГИЈА ЗА ПАРТНЕРСТВО СО ЗЕМЈАТА  
ЗА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА  
ЗА ПЕРИОДОТ 2015ФГ – 2018ФГ

25 август 2014 година

Единица за земјите од Југоисточна Европа  
Европа и Централна Азија

Меѓународна финансиска корпорација  
Оддел за Европа и Централна Азија

Мултилатерална агенција за гаранција на инвестициите  
Група за економија и одржливост

Овој документ има ограничена дистрибуција и оние што го добиле можат да го користат само во извршувањето на нивните официјални должности. Неговата содржина не може да се објавува без дозвола на Светска банка.

Последната Стратегија за партнерство за Република Македонија, извештај бр. 54928-МК беше разгледана од Одборот на извршни директори на 20 септември 2010 година. Последниот извештај за напредокот на СПЗ датира од 1 ноември 2012 година.

**ФИСКАЛНА ГОДИНА НА ВЛАДАТА**  
1 јануари – 31 декември

**ВАЛУТНИ ЕКВИВАЛЕНТИ**  
(Важечки курс од 6 јуни 2014 година)  
Валута = Македонски денар (МКД)  
УСД 1,00 = 45,26 МКД

**ТЕЖИНИ И МЕРКИ**  
Метрички систем

	<b>Светска банка</b>	<b>ИФЦ</b>	<b>МИГА</b>
Потпретседател:	Лора Так	Димитрис Цицирагос	Мишел Вормсер
Директор за земјата:	Елен А. Голдстин	Томаж Телма	Рави Виш
Водач на тимот:	Татјана Проскурјакова	Џорџ Конда	Франк Линден

## СКРАТЕНИЦИ И АКРОНИМИ

АСА	Аналитички и советодавни активности
АПЗ	Адаптибилен програмски заем
ЗРР	Земјоделство и рурален развој
АСАП	Проект за зајакнување на земјоделството и пристапување во ЕУ
БЕРИС	Проект за реформа на деловното опкружување и за институционално зајакнување
БИПС	Деловно опкружување и успешност на претпријатијата
БРЕП	Балканска програма за обновлива енергија
УПН	Условени парични надоместоци
ЦЕУ	Централна единица за усогласување
ЦЕФТА	Договор за слободна трговија во Централна Европа
СПЗ	Стратегија за партнерство со земјата
ИНСПЗ	Извештај за напредокот на Стратегијата за партнерство со земјата
ЦППР	Преглед на успешноста на портфолиото во земјата
ИОРК	Инструмент за осигурување од ризик од катастрофи
ДБ	Дуинг Бизнис
ДПЛ	Заем за развојни политики
ДУИ	Демократска унија за интеграција
ЕБОР	Европска банка за обнова и развој
ЕК	Европска комисија
ЕЦА	Европа и Централна Азија
ЕЗЈИЕ	Енергетска заедница на Југоисточна Европа
ЕИБ	Европска инвестициона банка
ЕСР	Економска и секторска работа
ЕУ	Европска Унија
ЕВН	Компанија за дистрибуција и снабдување со електрична енергија
СДИ	Странски директни инвестиции
ФГ	Фискална година
пјр	поранешна југословенска република
ГИК	Глобален извештај за конкурентноста
БДП	Бруто домашен производ
ГЕФ	Глобален инструмент за животна средина
АПД	Анкета за потрошувачката на домаќинствата
ФЗО	Фонд за здравствено осигурување
МБОР	Меѓународна банка за обнова и развој
ИКТ	Информатичка и комуникациска технологија
ИДА	Меѓународно здружение за развој
ИДФ	Фонд за институционален развој
ИФЦ	Меѓународна финансиска корпорација
ММФ	Меѓународен монетарен фонд
ИНСПИРЕ	Инфраструктура за просторни информации во ЕК
ИПА	Инструмент за претпристапна помош
ИПАРД	Инструмент за претпристапна помош за рурален развој
АРС	Анкета на работната сила
МЗШВ	Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство
МЦИИО	Програма за поддршка на македонските конкурентни дејности и на иновациите
МЕПСО	Јавна компанија за пренос на електрична енергија
МИГА	Мултилатерална агенција за гаранција на инвестициите
МЕ	Министерство за економија
МЖСПП	Министерство за животна средина и просторно планирање
МСИП	Проект за подобрување на општинските услуги
МФ	Министерство за финансии
НАТО	Северноатлантска алијанса

НБГ	Национална банка на Грција
НСОД	Национален совет за одржлив развој
НВО	Невладина организација
НФК	Нефункционални кредити
ОЕЦД	Организација за економска соработка и развој
ГБПР	Гаранција базирана на политики за јавни расходи
ЈПДП	Јавно претпријатие за државни патишта
ПЈФ	Преглед на јавните финансии
ЈВФК	Јавна внатрешна финансиска контрола
ЈПП	Јавно – приватно партнерство
ИР	Истражување и развој
РЕБИС	Регионална студија за балканската транспортна инфраструктура
РЕПАРИС	Пат кон Европа: Програма за реформа и институционално зајакнување на сметководството
СДСМ	Социјалдемократски сојуз на Македонија
ЈИЕ	Југоисточна Европа
СЕЗ	Специјални економски зони
СПП	Социјална парична помош
МХЕЦ	Мали хидроелектрични центри
ПСО	Придонеси за социјално осигурување
АПУЖ	Анкета за приходите и условите за живот
МСП	Мали и средни претпријатија
ПДС	Претпријатија во државна сопственост
ЦСР	Центар за социјални работи
Ф	Фонд
ВФП	Вкупна факторна продуктивност
ТИРЗ	Технолошки и индустриски развојни зони
УНДП	Програма за развој на Обединетите Нации
УНХЦР	Комесар за бегалци на Обединетите Нации
УСАИД	Американска агенција за меѓународен развој
СОО	Стручно образование и обука
ВМРО ДПМНЕ	Внатрешна македонска револуционерна организација – Демократска партија за македонско национално единство
ГСБ	Групација Светска банка
СРП	Светски развојни показатели
СПУ	Светски показатели за управување

# Стратегија за партнерство со земјата 2015 – 2018 ФГ

## Република Македонија

### Содржина

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ .....	i
I. КОНТЕКСТОТ НА ЗЕМЈАТА И РАЗВОЈНА АГЕНДА .....	1
А. Политички контекст.....	1
Б. Дијагностика на растот и на инклузивноста .....	2
В. Среднорочни перспективи и ризици .....	9
Г. Предизвици и шанси за заеднички просперитет.....	10
II. ВИЗИЈАТА НА ВЛАДАТА.....	21
III. СТРАТЕГИЈАТА ЗА ПАРТНЕРСТВО НА ГРУПАЦИЈАТА СВЕТСКА БАНКА.....	23
А. Моделот на ангажман во земјата на Групацијата Светска банка .....	23
Б. Преточување на предизвиците на земјата во стратегија за партнерство на Групацијата Светска банка.....	28
Столб 1: Раст и конкурентност .....	30
Столб 2: Вештини и инклузија Предизвик: Можности за сите преку современи вештини и подобри јавни услуги.....	35
В. Спроведување на Стратегијата за партнерство со земјата за 15-18 ФГ.....	38
IV. УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИТЕ ЗА ПРОГРАМАТА НА СВЕТСКА БАНКА.....	40
Анекс 1: Рамка на резултати за СПЗ за Република Македонија 2014 – 2018 година* .....	42
Анекс 2: Извештај за завршувањето на СПЗ 11ФГ – 14 ФГ .....	45
Анекс 3: Дијагностика на изворите на растот .....	77
Анекс 4: Анкета во Република Македонија од март 2014 година: Резиме на наодите .....	83
Анекс 5: Родова проценка .....	86
Анекс 6: Соработка СБ/ИФЦ во Република Македонија: Ажурирање на заедничкиот бизнис план .....	90
Анекс Б2: Избрани показатели * .....	97
Анекс Б3: Резиме на програмата МБОР/ИДА.....	98
Анекс Б3 (ИФЦ) .....	99
Анекс Б3 (МИГА) .....	100
Анекс Б4: Резиме на услугите кои не се поврзани со заеми .....	101
Анекс Б6: Клучни економски показатели на Република Македонија.....	102

Анекс Б8: Работно портфолио (МБОР/ИДА и грантови).....	105
Анекс Б8 (ИФЦ) .....	106

Полиња:

Поле 1: Транспарентност, отчетност и менаџмент на јавните финансии.....	11
Поле 2: Глобален извештај за конкурентноста 2013-2014: Најпроблематичните фактори за водење бизнис во Република Македонија (процент од испитаниците) .....	14
Поле 3: Стратешки приоритети на владата, 2014 – 2018 година.....	22
Поле 4: Консултации за СПЗ .....	26

Слики:

Слика 1: БДП по глава на жител, ПКМ (константни меѓународни долари) и стапка на сиромаштијата .....	5
Слика 2: Заеднички просперитет и криви на инциденца на растот во Република Македонија (2003-2008 година) .....	6
Слика 3: Статистика за жените во работната сила (АРС) по етнички групи .....	8
Слика 4: Промена на видовите вештини што се бараат, родени по 1974 година .....	19
Слика 5: Опфат со социјална помош во Западен Балкан .....	20
Слика 6: СПЗ за Република Македонија 2015 – 2018 ФГ: Рамка на резултати.....	30

Табели:

Табела 1: Тековни и планирани проекти и аналитички и советодавни активности (АСА) по столбови.....	37
--	----

## ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

i. **Република Македонија постигна голем економски и социјален развој од прогласувањето на независноста во 1991 година, но сепак постојат предизвици.** Брзото дипломатско признавање на земјата беше спречено од спорот со Грција околу името на земјата и тоа сè уште ги ограничува перспективите на Република Македонија за прием во Европската Унија (ЕУ). Земјата се издвои од своите балкански соседи со тоа што ги избегна меѓуетничките насилства по распадот на Југославија во почетокот на деведесеттите години, но сепак доживеа меѓуетничка нестабилност една деценија по прогласувањето на независноста. Охридскиот договор од 2001 година и амандманите на Уставот ги утврдија правата на сите етнички групи. Политичкиот пејзаж го дефинираат партии организирани според етнички линии.

ii. **Претседателските и парламентарните избори одржани во април 2014 година го потврдија мандатот на македонско – албанската коалициона влада која е на власт од 2008 година, но сепак останува политичката поделеност.** Владејачката коалиција составена од најголемите партии на етничките Македонци и на етничките Албанци (ВМРО – ДПМНЕ и Демократската унија за интеграција (ДУИ)) добија најголема предност – 80 од 123 места во собранието што претставува основа за продолжување на реформската агенда. Истовремено, главната македонска опозициска партија (СДСМ) одби да ги прифати 34те мандати добиени на изборите. Оттогаш има постигнато напредок во поглед на учеството на опозициските партии во работата на собранието. Ако земјата сака да напредува со агендата за инклузивен раст сите партии треба конструктивно да се вклучат во политичкиот процес за да имаат корист сите сегменти на општеството.

iii. **Новата Стратегија за партнерство со земјата (СПЗ) на Групацјата Светска банка се базира на двојната цел на Светска банка, на визијата на владата за развој и на напредокот на земјата кон пристапување во ЕУ.**

iv. *Двојната цел на Светска банка – да се елиминира екстремната сиромаштија и да се промовира заедничкиот просперитет – се многу релевантни за Република Македонија* бидејќи економскиот раст сè уште не се преслика во значително намалување на сиромаштијата или подобрена благосостојба на најсиромашните 40 проценти од населението. Помеѓу 2002 и 2009 година економијата забележа реален раст од 3,9 проценти годишно. Иако растот на просечната потрошувачка (што се користи за мерење на заедничкиот просперитет) помеѓу 2003 и 2008 година се зголеми за 1,1 проценти, растот на потрошувачката на најсиромашните 40 проценти во истиот период се намали за 1,5 проценти годишно. Иако не се споредливи со податоците за годините пред 2008, базирани на потрошувачката, најновите податоци за 2010 и 2011 година, базирани на приходите покажуваат сличен тренд: мало намалување на вкупните приходи, поизразено кај најсиромашните 40 проценти. Високата невработеност е критична карактеристика на оваа приказна, а лошите резултати на пазарот на трудот непропорционално ги погодуваат долните 40 проценти, од кои многумина имаат пониско образование и понеквалитетно домување. Република Македонија се издвојува од регионот со нејзиниот напредок во

намалувањето на невработеноста,<sup>1</sup> иако од многу високо почетно ниво. Невработеноста останува висока со околу 28 проценти од работната сила, а продуктивноста и платите се ниски. Одржувањето на моментот на создавање работни места и преточувањето на економскиот раст во работни места и приходи ќе помогнат да се намали сиромаштијата и да се подобри животниот стандард на сите граѓани на Македонија. Поради тоа, обезбедувањето помош на властите за справување со овие важни предизвици е клучна причина за понатамошното ангажирање на Групацијата Светска банка (ГСБ).

v. **Владата на Република Македонија има јасна визија за развојот што е усогласена со двојната цел на Светска банка.** Оваа визија има за цел да ја подобри благосостојбата на сите граѓани во Република Македонија, вклучувајќи ги и оние во најсиромашните 40 проценти од дистрибуцијата на приходите, базирано на економски раст преку конкурентност која треба да се постигне преку подобрување на деловната клима, инфраструктурата и човечкиот капитал. Клучните стратегии за развој на Република Македонија за периодот 2010 – 2020 година и неодамна усвоената Стратегија за Југоисточна Европа 2020 ги утврдуваат конкретните цели во овие области во кои може да даде придонес помошта од Светска банка.

vi. **Пристапувањето во ЕУ е главен двигател на реформската агенда.** Главните политички партии и над 80 проценти од граѓаните и понатаму го поддржуваат членството во ЕУ. Република Македонија стана земја кандидат за членство во ЕУ во 2005 година, а од 2009 година Европската комисија (ЕК) препорачува отворање пристапни преговори со Република Македонија, но одлуката и понатаму се одложува делумно како резултат на спорот за името со Грција. Владата на Република Македонија е посветена на пристапната агенда, додека земјата неодамна го потврди своето учество во *Стратегијата Југоисточна Европа 2020*, со која се утврдуваат конкретни цели за раст кој е интегриран, умен, одржлив, инклузивен и проследен со добро владеење. ЕК има активна програма за помош на Република Македонија што опфаќа финансирање преку Инструментот на претпристапна помош (ИПА), најголем извор на средства под повластени услови во земјата.

vii. **Во периодот на СПЗ ќе се изврши длабинска аналитичка работа за да се намалат постојните недостатоци во знаењата за сиромаштијата.** Недостатоците во знаењата остануваат како резултат на недостатокот на сигурни податоци за сиромаштијата со што се намалува сигурноста на утврдувањето на најкритичните двигатели на намалувањето на сиромаштијата и трансмисионите канали за поголем заеднички просперитет. Според тоа, во дефинирањето на двата столба на СПЗ со властите, како главни показатели, Светска банка ги користеше растот и конкурентноста и вештините и инклузијата врз основа на нашето постојно разбирање на економскиот и на социјалниот контекст во Република Македонија како и нашето искуство од портфолиото што го поддржуваме. Светска банка се зафати и со подготовка на длабинска анализа на сиромаштијата и на двигателите на растот, чии наоди ќе се користат според потребите, заедно со властите да се рафинира предложената програма и да се направат соодветни

---

<sup>1</sup> Од избувнувањето на кризата Република Македонија успеа да ја намали невработеноста од 32,4 проценти во 2009 на 28,6 проценти во 2013 година.



прилагодувања на среден рок. Светска банка на секоја операција ќе примени и социјален филтер за да со дизајнот на проектите се максимизира социјалното влијание. Конечно, во подоцнежниот дел од спроведувањето на СПЗ, Светска банка ќе отпочне со Систематска дијагностика на земјата за Република Македонија за да се обезбедат информации за следната стратегија која ќе биде Рамка за партнерство со земјата<sup>2</sup>.

viii. **СПЗ ќе се фокусира на две меѓусебно поврзани теми: 1) раст и конкурентност и 2) вештини и инклузија.** И двете се критични за елиминирањето на екстремната сиромаштија и за поттикнувањето на заедничкиот просперитет во Република Македонија. За **растот и конкурентноста**, успешното намалување на сиромаштијата ќе бара одржан раст предводен од приватниот сектор што ќе ја направи Република Македонија поатрактивна како дестинација за инвестиции и како земја чии приватни компании можат да се натпреваруваат на регионално и на светско ниво. Клучните целни резултати на овој столб се подобро фискално управување и управување со јавните финансии за подобро користење на јавните ресурси за да се поддржи растот, понатаму да се зголемат приватните инвестиции и капацитетот на извозот, зајакнато управување со патната инфраструктура и подобро обезбедување на чиста енергија преку јавни и приватни инвестиции – критични за понатамошната регионална интеграција на земјата. Владата веќе постигна импресивни резултати во оваа област што е една од клучните стратешки цели, вклучувајќи и како дел од Стратегијата за иновации 2013 – 2015 и Стратегијата Европа 2020. За **вештините и инклузијата**, плодовите на растот можат пошироко да се распределат ако повеќе граѓани на Македонија имаат пристап до подобри работни места и ако јавните услуги се со добар квалитет и ефикасно се испорачуваат. Клучните исходи за кои овој столб ќе даде придонес се подобро прифатените вештини на пазарот на трудот, повеќе шанси за маргинализираните групи и подобар пристап до основните услуги. Исто така, фокусот на подобро владеење и транспарентност е основен како за предвидливата и стабилна инвестициска клима така и како основа за инклузивно мултиетничко општество со широко економско учество. За да се промовира продуктивноста преку новите вештини и конкурентни технологии, ИФЦ ќе продолжи со своите напори за помагање на привлекувањето и поддршка на странските инвестиции. Пошироко, ГСБ ќе понуди целосен спектар финансиски, услуги за знаење и организирање за поддршка за овие цели, обезбедувајќи помош во избрани сектори за да се забрза значителното влијание преку искористување на конкурентските предности на ресурсите на Меѓународната банка за обнова и развој (МБОР), Меѓународната финансиска корпорација (ИФЦ) и Мултилатералната агенција за гаранција на инвестиции (МИГА)

ix. **Бидејќи иднината на Република Македонија несомнено е поврзана со европските интеграции, СПЗ активно ќе ја промовира агендата за пристапување во ЕУ и таа ќе биде тема што ќе се појавува насекаде.** Стратегијата е усогласена со новиот Стратешки документ за помош на земјата од ЕУ 2014 – 2020 година. Светска банка особено ќе даде придонес кон пристапната агенда со поддршка на инвестициите за приближување на приходите на Република Македонија со оние на ЕУ, промовирајќи подобро економско управување, помагајќи го развојот на институциите и промените на

---

<sup>2</sup> Сите стратегии за земји со состанок за разгледување на концептот одржаз пред 1 јули 2014 година, подготвуваат СПЗ.

законската рамка како и подобрување на ефикасноста на користењето на помошта од Инструментот на ЕУ за претпристапна помош (ИПА). На ниво на проекти, Светска банка ќе го координира дизајнирањето и спроведувањето на проектите со ЕУ за да се максимизира синергијата и да се искористат можностите за градење капацитети од операциите финансирани од Светска банка за поддршка на способноста на Република Македонија да апсорбира средства од ИПА. ГСБ ќе истражува и можности за заеднички проекти со ЕУ и со други развојни партнери за да се минимизираат трансакциските трошоци и да се зголеми влијанието на ресурсите што и се на располагање на Република Македонија за инклузивен и одржлив раст на земјата.

## I. КОНТЕКСТОТ НА ЗЕМЈАТА И РАЗВОЈНА АГЕНДА

### A. Политички контекст

1. **Република Македонија постигна голем напредок од прогласувањето на независноста во 1991 година, но сепак остануваат политичките предизвици што влијаат врз растот и развојот на земјата.** Брзото дипломатско признавање на земјата беше спречено од спорот со Грција околу името на земјата и тоа сè уште ги ограничува перспективите на Република Македонија за прием во ЕУ. Земјата се издвои од своите балкански соседи со тоа што ги избегна меѓуетничките насилства по распадот на Југославија во почетокот на деведесеттите години, но сепак доживеа меѓуетничка нестабилност една деценија по прогласувањето на независноста. Охридскиот договор од 2001 година и амандманите на Уставот ги утврдија правата на сите етнички групи<sup>3</sup>. Политичкиот пејзаж го дефинираат партии организирани според етнички линии.

2. **Претседателските и парламентарните избори одржани во април 2014 година го потврдија мандатот на владејачката коалиција која е на власт од 2008 година, но сепак останува политичката поделеност.** Владејачката коалиција составена од најголемите партии на етничките Македонци и на етничките Албанци (ВМРО – ДПМНЕ и ДУИ) добија најголема предност – 80 од 123 места во собранието што претставува основа за продолжување на реформската агенда. Истовремено, главната македонска опозициска партија (СДСМ) одби да ги прифати 34те мандати добиени на изборите. Оттогаш има постигнато напредок во поглед на учеството на опозициските партии во работата на собранието. Ако земјата сака да напредува со агендата за инклузивен раст сите партии треба конструктивно да се вклучат во политичкиот процес за да имаат корист сите сегменти на општеството извлекувајќи поуки од позитивните искуства со мирот и стабилноста на земјата.

3. **Пристапувањето во ЕУ останува главен двигател на реформската агенда.** Сите главни политички партии и над 80 проценти од граѓаните и понатаму го поддржуваат членството во ЕУ. Земјата стана земја кандидат за членство во ЕУ во 2005 година, а од 2009 година ЕК препорачува отворање пристапни преговори со Република Македонија, но одлуката и понатаму се одложува во најголем дел како резултат на спорот за името со Грција. Од март 2012 година, Комисијата, со Владата на Република Македонија, спроведува претпристапен дијалог на високо ниво. Во декември 2013 година, Советот за општи прашања на ЕУ издаде резолуција со која се потврдува препораката на ЕК за отворање претпристапни преговори, забележувајќи дека политичките критериуми и понатаму остануваат задоволително исполнети и предлагајќи да се наврати на прашањето во 2014 година врз основа на новата оценка на ЕК за понатамошното спроведување на реформите во контекстот на претпристапниот дијалог на високо ниво, вклучувајќи го и политичкиот договор од 1 март и за мерливите чекори преземени за промовирање на добрососедските односи и за постигнување договорено и взаемно прифатливо решение за името.

---

<sup>3</sup> Според последниот официјален попис од 2002 година, Република Македонија е етнички мешана земја, со 64,2 проценти од населението сочинето од етнички Македонци, 25,2 проценти етнички Албанци, 3,9 проценти етнички Турци, 2,7 проценти Роми, 0,5 проценти Власи, 1,8 проценти Срби, 0,8 проценти Бошњаци и 1,0 процент други.

## Б. Дијагностика на растот и на инклузивноста

### Извори на растот

4. **Република Македонија е мала, континентална и отворена економија со добра историја на макро-фискална стабилност.** Со индикатор на отвореност<sup>4</sup> од 126,3 проценти во 2013 година, таа е најотворена од сите земји во Југоисточна Европа (ЈИЕ)<sup>5</sup>. Република Македонија успеа да ја зачува макроекономската стабилност во услови на неповолни шокови. Врзаниот курс со еврото, воведен во 1995 година успешно ја поддржуваше стабилноста на цените со просечна инфлација во последните 10 години од 2,4 проценти. Макроекономските политики беа насочени кон одржување на билансот на плаќања на издржливо ниво, а монетарната политика брзо реагираше на сите закани на ова сидро. Долгот на генералната влада, кој на крајот на 2013 година достигна 35,8 проценти од бруто домашниот производ (БДП) е петти најнизок помеѓу земјите на ЕУ и на ЈИЕ<sup>6</sup>, а долгот на јавниот сектор од 43,2 проценти од БДП на крајот на 2013 година е втор најнизок помеѓу земјите на ЈИЕ. Нестабилноста на растот беше ниска според регионалните стандарди.

5. **За да го затвори јазот во приходите во споредба со новите земји членки на ЕУ, Република Македонија треба да го забрза растот.** Помеѓу 2002 и 2009 година, Република Македонија забележа реален раст од 3,9 проценти годишно што и овозможи на земјата да го намали јазот на приходите во однос на ЕУ. Помеѓу 2002 и 2009 година, приходите по глава на жител на Република Македонија пораснаа од 25 проценти од БДП по глава на жител на ЕУ на 36 проценти во 2009 година. Оттогаш, просечниот раст на БДП се намали на 2,1 проценти годишно и приближувањето кон ЕУ запре. Реалниот раст на БДП треба да се забрза на околу 4,5 проценти – значително над десетгодишниот просек од 3,2 проценти, за да може Република Македонија да се приближи до животниот стандард на новите земји членки на ЕУ во следните 20 години.

6. **Секторските двигатели на растот на Република Македонија значително се променија во последните 15 години со намалување на трговијата, додека градежништвото стана најбрзо растечки сектор.** Пред 2002 година, над 80 проценти од растот доаѓаше од трговијата, индустријата и продажбата на големо и на мало. Од 2002 година, растот на трговијата се намали додека индустрискиот раст остана стабилен. Од 2009 година градежниот сектор стана преобладавајќи двигател на растот бидејќи јавниот сектор ги зголеми капиталните расходи за да го балансира намалувањето на надворешната побарувачка како резултат на кризата во Еврозоната. Тоа изгледа беше на сметка на квалитетот на јавните инвестиции: уделот на инвестициите во административни згради се зголеми додека инвестициите во инфраструктура и одржување се намалија<sup>7</sup>.

<sup>4</sup> Показателот на отвореност се дефинира како збир на увозот и извозот во однос на БДП.

<sup>5</sup> Земјите на ЈИЕ ги опфаќаат Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Македонија, Црна Гора и Србија.

<sup>6</sup> Бруто долгот на јавниот сектор што го опфаќа долгот на општините и јавните претпријатија, но не и долгот на централната банка, во 2013 година се задржа на 43,2 проценти од БДП.

<sup>7</sup> Во 2008 година, 85 проценти од сите јавни инвестиции беа наменети за инфраструктура, додека само 15 проценти за нестанбени и станбени згради. До 2012 година, инвестициите во нестанбени и во станбени згради го удвоија својот удел во вкупните јавни инвестиции достигнувајќи 33 проценти.

7. **Растот на Република Македонија беше движен од зголемувањето на вработеноста и на продуктивноста пред кризата, но повеќето нови работни места беа во секторите со ниска продуктивност или во јавниот сектор.** Земјата постигна голем напредок во намалувањето на стапката на невработеност од 38 проценти во 2004 година на околу 28 проценти во 2013, но стапката сè уште е висока во споредба со новите членки на ЕУ како што е Хрватска (17 проценти во 2013 година), Бугарија (13 проценти) и Романија (7 проценти). И покрај релативно големиот и растечки капитален удел во приходите од 2001 до 2008 година (помеѓу 40 и 50 проценти), акумулацијата на физички капитал изнесуваше само околу 0,3 процентни поени од просечниот годишен раст на БДП од 4,3 проценти помеѓу 2002 и 2008 година, додека растот на вработеноста придонесе со 1 процентен поен, а растот на вкупната факторна продуктивност (ВФП) со околу 3 процентни поени. По кризата од 2008 година, растот на продуктивноста значително се намали додека вработеноста продолжи да расте. Всушност, Република Македонија е единствената земја во ЈИЕ каде вработеноста се зголеми во периодот по кризата. Земјоделството, градежништвото и јавната администрација беа главни двигатели на растот на вработеноста во последната деценија. Меѓутоа, работните места создадени во минатите години беа или неформални, во секторите со ниска продуктивност или во јавниот сектор. 27,1 проценти од нето создадените работни места помеѓу 2007 и 2011 година беа во земјоделството, 13 проценти во трговијата на мало (главно неформални), а 19,7 проценти во јавниот сектор<sup>8</sup>. Уделот на нето работните места создадени во земјоделството е висок кога ќе се земе предвид дека растот на земјоделството во последната деценија беше слаб, а од 2009 година имаше просек нула.

8. **Растот во годините пред кризата беше поттикнат од домашната побарувачка, загрозувајќи го релативно високиот и постојан трговски дефицит и зголемувајќи ги долговите на домаќинствата.** Во годините пред кризата од 2009 година, реалниот раст на БДП беше поттикнат од силната приватна потрошувачка и брзо растечките инвестиции кои имаа висока увозна компонента што го притисна трговскиот дефицит од веќе високите 17,8 проценти од БДП во 2005 до околу 26 проценти до 2008 година. Трговскиот дефицит главно беше финансиран од дознаките кои пак ја поттикнаа приватната потрошувачка. Долговите на домаќинствата брзо растеа иако од ниско ниво според регионалните стандарди<sup>9</sup>. Од кризата, расположливите расходи забележаа скромно подобрување благодарјќи на растот на платите и на вработеноста, зголемените социјални трансфери како дел од одговорот на кризата и на олеснувањето на даночното оптоварување на личните приходи. Истовремено се намали потрошувачката на домаќинствата приближувајќи се до расположливите приходи. Овие заштеди помогнаа да се стабилизира стапката на задолженост на домаќинствата која на крајот на 2012 година беше 25,8 проценти од расположливите приходи.

9. **Експанзивната фискална политика по кризата доведе до зголемување на фискалниот дефицит и до брзо зголемување на долгот на централната влада.** Помеѓу 2008 и 2011 година приходите се намалија за над 3 проценти од БДП како резултат на ослабената економска активност и на намалените стапки на даноците и на придонесите за

---

<sup>8</sup> Според извештајот на Светска банка „Вработувањето и создавањето работни места во Република Македонија, проценка на пазарот на трудот 2007 – 2011 година“ од август 2013 година

<sup>9</sup> Долговите на домаќинствата се зголемија од ниските 10,4 проценти од расположливите приходи во 2005 на 27 проценти до 2008 година.

социјално осигурување со цел да се зголеми конкурентноста. Консеквентно, фискалниот дефицит постојано се зголемуваше од 0,9 проценти од БДП во 2008 до 2,5 проценти во 2011, 3,9 проценти во 2012 и 4,1 проценти во 2013 година, а долгот на централната влада порасна од 20,7 проценти во 2008 на 35,6 проценти на крајот на 2013 година (види Табела 1 во Анекс 3). Истовремено, владата пренасочи дел од капиталните расходи надвор од буџетот трансформирајќи го поранешниот Фонд за патишта во Јавно претпријатие за државни патишта (ЈПДП). При основањето, ЈПДП презема долг од 82 милиони евра (1,1 проценти од БДП), но тоа ќе расте во претстојниот период бидејќи ЈПДП извршува стратешки приоритети на инвестициската агенда на централната влада. Врз основа на планираните задолжувања на ЈПДП и на другите претпријатија во државна сопственост (ПДС) за финансирање на амбициозната агенда за инфраструктурни и други инвестиции, вкупниот долг на јавниот сектор според основното сценарио во 2014 година се проектира да достигне 44,3 проценти од БДП и да се зголеми до 54,1 процент од БДП во 2018, околу 15 процентни поени повеќе од долгот само на централната влада.<sup>10</sup>

**10. Како мала, отворена економија, за да одржи долгорочен раст, Република Македонија ќе мора да се потпре на извозот и на зголемената конкурентност.** Со поддршка на активната стратегија за промовирање на странските директни инвестиции (СДИ), Република Македонија постепено преминува кон повеќе извозно движен модел на раст. Во последните години Република Македонија го диверзифицираше својот извоз како во поглед на производите и дестинациите така и во поглед на зголемената технолошка интензивност на нејзината извозна кошничка како резултат на СДИ. Од друга страна, малите и средните компании во Македонија се соочуваат со предизвиците на интеграцијата на меѓународните пазари како резултат на недостигот на менаџерски, финансиски и технички капацитети што ја ограничува нивната конкурентност. Иако мултинационалните фирми влијаеја врз вработеноста и растот на новите индустрии со подобри долгорочни перспективи, нивните ограничени врски со домашните компании го спречија поширокото влијание врз економијата. Република Македонија ќе треба уште повеќе да го поттикне и да го унапреди својот извоз за да ја подобри својата конкурентност преку инвестиции во инфраструктурата, посилна инвестициска клима, олеснување на растот на бизнисите и трговските врски и поддршка на иновациите. Тоа ќе и помогне на земјата да привлече дополнителни инвестиции за одржлив раст предводен од приватниот сектор. Постојаните напори за подобрување на конкурентноста се особено важни за Македонија имајќи го предвид нејзиниот курс врзан со еврото.

### **Сиромаштија и заеднички просперитет**

**11. Според расположливите податоци, економскиот раст и зголемувањето на вработеноста во Република Македонија сè уште не се пресликаа во видливо намалување на сиромаштијата.** И покрај непотполните податоци за следење на најновите трендови на сиромаштијата во Република Македонија<sup>11</sup>, постојните докази

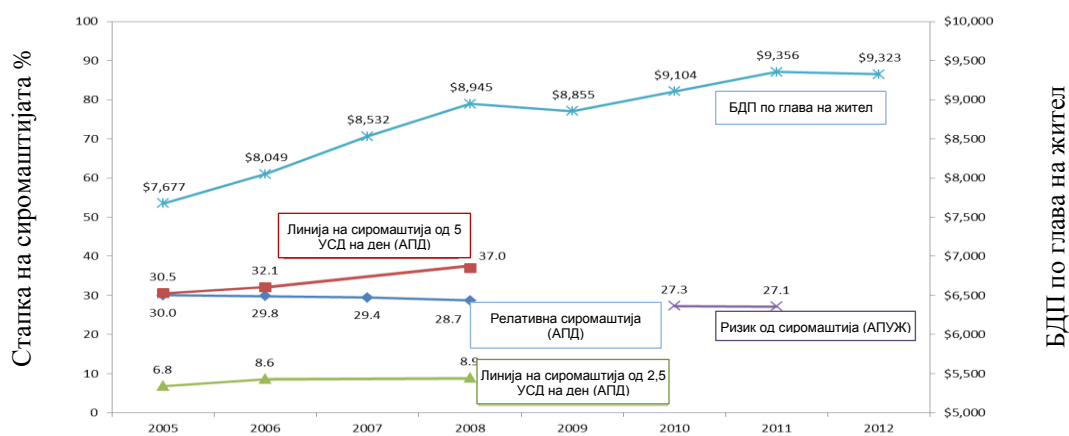
<sup>10</sup> Проценки на ММФ, јули 2014 година (Член IV од консултативниот извештај).

<sup>11</sup> Следењето на еволуцијата на сиромаштијата во Република Македонија стана предизвик во последните години поради проблемите со квалитетот на податоците на АПД, особено од 2009 година наваму. Поради тоа, додека не се направи нова дијагностика, сериите на АПД се користат до 2008 година. Анкетата на приходите и на условите за живот (АПУЖ) во Република Македонија почна во 2010 година и досега податоци има само за 2010 и 2011. Од неодамна, официјалната стапка на сиромаштија во Република Македонија почна да се објавува според податоците од АПУЖ.

покажуваат дека апсолутната сиромаштија мерена според потрошувачката се зголеми од 8 на 9 проценти во периодот помеѓу 2003 и 2008 година (според анкетата за потрошувачката на домаќинствата (АПД)), користејќи ја регионалната линија на сиромаштија од 2,5 УСД на ден и од 33 на 37 проценти, користејќи ја регионалната линија на сиромаштијата од 5 УСД на ден. Во истиот период, официјалната статистика на релативната сиромаштија<sup>12</sup> остана главно непроменета на околу 30 проценти. Република Македонија неодамна усвои нов начин на мерење на сиромаштијата преку анкетата на приходите и условите за живот (АПУЖ). Според оваа нова релативна мерка, со податоци за 2010 и 2011 година, сиромаштијата исто така останува непроменета (27,3 во 2010 и 27,1 во 2011 година).<sup>13</sup> Нееднаквоста во Република Македонија, мерена според Џини коефициентот, се зголеми во периодот помеѓу 2003 и 2008 година од 37 на 40, според податоците за потрошувачката.<sup>14</sup> Податоците базирани на приходите за 2010 и 2011 година покажуваат умерено намалување на нееднаквоста со Џини коефициенти од 40,8 и 39,2, соодветно.

12. **Ни благосостојбата на најсиромашните 40 проценти од населението не е подобрена.** Помеѓу 2003 и 2008 година, растот на потрошувачката на најсиромашните 40 проценти – показател на Светска банка за новата институционална цел за промовирање заеднички просперитет – се намалуваше за 1,5 проценти годишно, додека просечната потрошувачка порасна за 1,1 процент. Разликата помеѓу годишниот раст на просечната потрошувачка и потрошувачката на најсиромашните 40 проценти беше особено голема во 2003 и во 2006 година, кога просечната порасна за 3,2 проценти додека потрошувачката на најсиромашните 40 проценти се намали за 0,4 проценти. Кривите на инциденцата на растот покажуваат дека оние во двата горни квинтили на дистрибуцијата имале поголемо зголемување на благосостојбата додека оние во долните три квинтили биле под просекот. Иако не се споредливи, најновите податоци базирани на приходите за 2010 и 2011 година покажуваат одредено намалување на вкупните приходи, поизразено кај најсиромашните 40 проценти.

**Слика 1: БДП по глава на жител, ПКМ (константни меѓународни долари) и стапка на сиромаштијата**



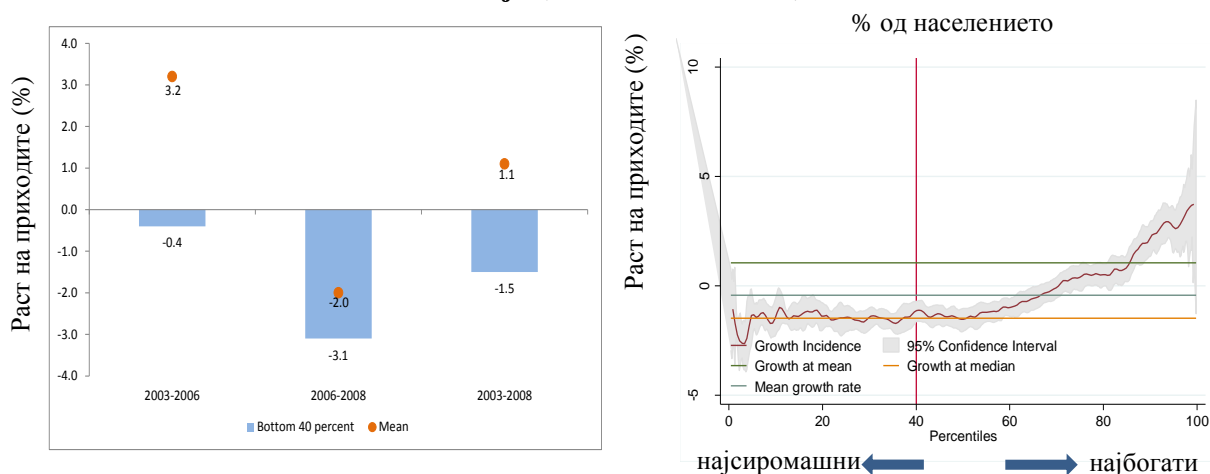
<sup>12</sup> Мерено како 70 проценти од средната потрошувачка.

<sup>13</sup> Овој показател, наречен население во ризик од сиромаштија, се мери како 60 проценти од средниот изедначен приход, исто како и во земјите на Европската Унија.

<sup>14</sup> И другите мерки на нееднаквоста го следат истиот тренд. На пример, помеѓу 2003 и 2008 година, односот на 90иот/10иот процент се зголеми од 5,7 на 6,4, а односот на 74иот/25иот се зголеми од 2,5 на 2,7.

Извори: БДП по глава на жител: СРП. Сиromаштија 5 и 2.5 долари на ден: АПД. Релативна сиromаштија: АПД (70 проценти од средната потрошувачка) Ризик од сиromаштија: АПУЖ (проценка на сиromаштијата на Ликен).

**Слика 2: Заеднички просперитет и криви на инциденца на растот во Република Македонија (2003-2008 година)**



Извор: Проценки на вработените во Светка банка врз основа на усогласени податоци од ЕЦАПОВ.

13. **Веројатноста да се биде сиromашен или во најсиromашните 40 проценти е силно поврзана со статусот на пазарот на трудот, родот и ограничениот пристап од економските можности.** Според една неодамнешна студија за заедничкиот просперитет во регионот на ЈИЕ<sup>15</sup>, сиromашните и оние во најсиromашните 40 проценти во Република Македонија најверојатно:

- **Живеат во големи домаќинства и имаат повеќе издржувани лица,** особено деца, наспроти добротоечките кои живеат во помали домаќинства, имаат помалку деца и релативно поголем удел на членови над 65 годишна возраст. Во Република Македонија, 49 проценти од најсиromашните 40 проценти од населението живеат во домаќинства со пет или повеќе членови, значително повеќе од 21 процент кај горните 60 проценти од населението.
- **Имаат пониско ниво на образование:** лицата над 15 годишна возраст во најсиromашните 40 проценти почесто немаат никакво образование или имаат непотполно основно образование и поретко имаат високо образование. Уделот на возрасни (15+) со не повеќе од основно образование во најсиromашните 40 проценти е околу 55 проценти, додека во горните 60 проценти тој удел е 37 проценти. Придобивките од високото образование – кои се високи во Република Македонија – се недостапни за најсиromашните 40 проценти: просечната плата за оваа група достигнува само 62 проценти од просечната платана горните 60 проценти.
- **Немаат акумулирано други средства:** на пример во поглед на финансиските средства, понизок удел на поединци во најсиromашните 40 проценти (16 проценти од

<sup>15</sup> World Bank. 2013. “First Insights into Promoting Shared Prosperity in South East Europe”, part of the 5th edition of the *South East Europe Regular Economic Report 2013*.



групата) заштедите пари во текот на минатата година, споредено со оние во горните 60 проценти (25 проценти).

14. **Иако жените се подеднакво претставени кај сиромашните, жените имаат помалку шанси да излезат од сиромаштија** отколку мажите бидејќи тие се помалку образовани и многу почесто се без работа, особено поради многу високата стапка на неактивност (види Слика 3). Иако родовите разлики можат да се видат кај целокупното население, тие можат да бидат особено ограничувачки за жените бидејќи и образованието и пристапот до работните места се клучни фактори за нагорна економска мобилност.

15. **Во Република Македонија уделот на вработени возрасни лица во работоспособното население е понизок кај полошо стоечките.** На пример, уделот на вработени во работоспособното население (15-64 годишна возраст) кај најсиромашните 40 проценти е само 35 проценти додека кај остатокот од населението тој е 42 проценти. Овој јаз помеѓу социоекономските групи главно е резултат на повисоката стапка на неактивност кај полошо стоечките, имајќи предвид дека стапката на невработеност е висока кај сите.

16. **Руралното население е повеќе претставено во насиромашните 40 проценти,** што укажува на разлики во економските шанси во рурални области. Руралното население сочинува 36 проценти од вкупното население во земјата, но сепак, половина од најсиромашните 40 проценти живеат во руралните области.

17. **Ромите<sup>16</sup> се особено ранлива група во Република Македонија.** Според анкетата на Светска банка/ЕУ/Програмата за развој на Обединетите Нации (УНДП), апсолутната стапка на сиромаштија кај Ромите (врз основа на приходите од 4,30 УСД по ПКМ) е 41 процент, споредено со 14 проценти кај другото население. Просечниот возрасен Ром (25-64 годишна возраст) има завршено 6 одделенија образование, споредено со 10,5 години кај останатото население. Иако стапката на невработеност во Република Македонија е висока во целина, споредено со 28 проценти од целокупното население, Ромите се и во групата работници што веројатно од своите работодавачи ќе добијат помалку од минималната плата. Разлики постојат и во здравствените услови и во условите за домување, а жените Ромки во многу работи заостануваат зад мажите.

## **Род**

18. **Република Македонија главно ги затвори просечните родови разлики во образованието и здравството, меѓутоа, родови диспаритети опстојуваат кај одредени подгрупи население<sup>17</sup>.** Родовите разлики во стапките на упис сè уште постојат кај етничките Албанци, а стапките на упис во средното образование и понатаму се ниски кај мажите и жените етнички Роми. Просечните резултати од учењето се подобри кај жените отколку кај мажите во Република Македонија како и во повеќето земји во регионот. Меѓутоа, мажите и жените избираат различни полиња за учење: жените почесто избираат општи програми и предмети поврзани со општествените науки, додека мажите често учат инженерство, производство или градежништво. Не постојат докази за родови разлики во

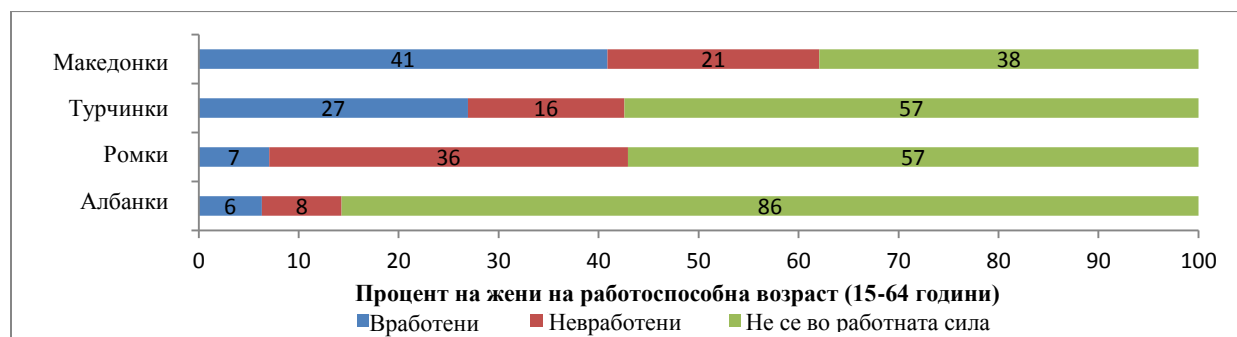
<sup>16</sup> Најновите официјални пописни податоци за Ромите што живеат во Република Македонија се од Пописот на населението во 2002 година кога се попишани 53.879 Роми – околу 2,7 проценти од вкупното население.

<sup>17</sup> Податоци за целокупното население, а не за најсиромашните 40 проценти.

пристапот до здравствените услуги, а земјата покажува добри резултати и што се однесува до раѓањата кои се извршуваат од обучени здравствени работници и во поглед на адолесцентската бременост.

19. **Во Република Македонија, родовата нееднаквост останува кај пристапот до економските можности.** Во 2012 година учеството на жените во работната сила (за жени на возраст од 15 до 64 години) беше 51 процент што е под регионалниот просек од 62 проценти. Исто така, помеѓу 2004 и 2012 година, учеството на мажите во работната сила се зголеми за 6 процентни поени додека учеството на жените во работната сила се зголеми за 4 процентни поени со што се покачија родовите разлики кај учеството во работната сила на 26 процентни поени во 2012 година. За оние на пазарот на трудот, стапките на невработеност на мажите и жените се слични. И понатаму опстојуваат родови разлики кај платите, дури и откако ќе се направи споредба на другите карактеристики мажите добиваат повисоки плати. Анкетата на претпријатијата на Светска банка (2013 година) покажува дека жените поседуваат 29,4 и управуваат со 26,3 проценти од анкетираниите бизниси.

**Слика 3: Статистика за жените во работната сила (АРС) по етнички групи**



*Извор:* Нееднаквости во пазарот на труд во пЈР Македонија: *Нови докази и перспективи во однос на род и етницитет*, базирани на АРС (2006).

*Забелешка:* 2006 е последната година за која во АРС има јавни податоци за етничка припадност. Податоците на оваа слика може да не бидат претставителни на ниво на население.

20. **Родовите разлики во пристапот до економските можности се во тесна врска со разликите помеѓу етничките групи.** Расположливите податоци покажуваат дека учеството во работната сила кај етничките малцинства често е значително пониско отколку кај етничките Македонци, особено кај жените (Слика 3). Додека жените етнички Македонки имаат стапка на вработеност од 41 процент, што претставува разлика од само 10 процентни поени од нивните машки сонародници, жените етнички Турчинки имаат стапка на вработеност од 27 проценти – разлика од 32 процентни поени во однос на мажите со исто етничко потекло. Жените Ромки и етнички Албанки уште повеќе заостануваат во поглед на вработеноста со стапки од само 7 и 6 проценти, соодветно. Стапките на активност кај етничките малцинства се за два или три пати пониски кај жените отколку кај мажите.

21. **Република Македонија бележи постојан напредок во унапредувањето на родовите односи.** Законската рамка за родова еднаквост е сеопфатна и обезбедува еднаков третман на двата рода. Законот за работните односи од 2005 година ја воведува

дефиницијата на родова дискриминација и обезбедува рамка за мерки против дискриминацијата. Со Законот за семејството се забранети сите форми на злоупотреба, додека со Законот за наследство им се даваат еднакви права на мажите и на жените. Со Кривичниот законик се казнува родовата дискриминација и сите форми на домашно насилство. Законот за еднакви можности е усвоен во мај 2006 година и изменет и дополнет во 2012. Нова Стратегија за родова еднаквост (2013 – 2020 година) е усвоена во 2013 година и е проследена со Национален акционен план (2013 – 2016 година).

## **В. Среднорочни перспективи и ризици**

**22. На среден рок се очекува забрзување на растот на Република Македонија, поддржан од заздравувањето на домашната побарувачка, јавните инвестиции повољни за растот и од извозот.** Според основните проекции, реалниот раст на БДП се очекува да достигне 3,0 проценти во 2014 година и да се искачи на 3,5 во 2015 и на 3,7 проценти во 2016 година. Домашната приватна побарувачка се очекува да заздраве како резултат на неодамнешното зголемување на платите во јавниот сектор и на пензиите и на континуираното намалување на невработеноста. Ќе се зголемат надворешно финансираните јавни инвестиции во клучните транспортни коридори. Растот на извозот ќе биде воден од враќањето на надворешната побарувачка како резултат на заздравувањето во Еврозоната и од извозот од новите СДИ. Во среднорочните перспективи има неколку ризици.

**23. Макроекономските ризици произлегуваат од потенцијалното влошување на економските прогнози во Еврозоната и од зголемувањето на цената на нафтата.** Побавното заздравување во Еврозоната од планираното би можело да доведе до понизок раст, извоз и СДИ од очекуваните. Република Македонија има релативно висока изложеност кон соседните земји, особено кон Грција и Италија преку дознаките и извозот. Нејзиниот голем трговски дефицит (21 процент од БДП во 2013 година) главно се финансира преку приватните трансфери. Околу 50 проценти од македонскиот дефицит на тековната сметка е поврзан со нафтата што ја прави многу чувствителна на промените на цените на нафтата. Зголемувањето на СДИ, подобрувањето на врските помеѓу странските фирми и локалните добавувачи, намалувањето на увозот на енергија и зајакнувањето на конкурентноста ќе бидат критични за намалување на зависноста на Република Македонија од приватните трансфери и на нејзината изложеност на надворешни ризици.

**24. Потребите за надворешно финансирање се очекува да се зголемат на среден рок, но соодветноста на резервите треба да остане робусна, а надворешниот долг се проектира да се намали.** Потребите за надворешно финансирање ќе достигнат 15 проценти од БДП во 2015 година со доспевањето на Еврообврзницата од 2009 година и со проширувањето на тековната сметка како резултат на заздравувањето на домашната побарувачка и зголемувањето на увозот поврзан со СДИ. Сепак, капацитетот за сервисирање на постојните надворешни обврски останува силен со бруто девизни резерви проектирани на нивото од околу 4,5 месечен увоз што покрива околу 150 проценти од краткорочниот надворешен долг. Силниот прилив на СДИ и повољниот однос раст – каматна стапка за надворешното задолжување се очекува да доведат до постепено намалување на надворешниот долг од неговата најголема вредност од 67,7 проценти од БДП на крајот на 2013 година на 62,4 проценти до 2018.

25. **Амбициозната програма за јавни инвестиции на Република Македонија, иако важна за конкурентноста и за растот, веројатно ќе доведе до зголемување на јавниот долг.** Дури и под претпоставка дека бруто долгот на централната влада да се стабилизира на среден рок, долгот на јавниот сектор брзо ќе се зголеми бидејќи ПДС преземаат голем дел од инвестициските расходи. Стабилизирањето на бруто долгот на централната влада ќе бара силна политичка посветеност за спроведување на среднорочната фискална рамка од 2013 година со која се предвидува намалување на дефицитот на централната влада од 4,1 проценти од БДП во 2013 на 2,6 проценти во 2016 година<sup>18</sup>. Тоа ќе бара и посветеност од страна на владата за отворање инвестиции во инфраструктурата и во сервисниот сектор од приватниот сектор преку ЈПП.

26. **Република Македонија е ранлива од климатските промени и постои голем ризик од природни катастрофи како поплави, суши и земјотреси.** Како што беше наведено во неодамнешниот Извештај за зелен раст<sup>19</sup>, постои цел спектар мерки „за кои нема жалење“ со кои земјата би можела да се стави на патот на позелен и поодржлив раст. На пример, со енергетската ефикасност би можела да се намали побарувачката и земјата да се стави на патот на позелен и поодржлив раст истовремено помагајќи да се намали фискалниот притисок преку намалување на трошоците за енергија. Унапредувањето на инфраструктурните услуги (водоснабдувањето и канализацијата, третманот на отпадните води и прибирањето на цврстиот отпад) би можело да помогне да се подобри социјалниот, економскиот и еколошкиот квалитет на човечките населби и животното и работното опкружување и да се стават на поодржлива патека. Постојаниот развој на механизмите за осигурување може да помогне да се ограничат финансиските штети од природните непогоди на кои е подложна Република Македонија.

27. **Конечно, не можеме да го исклучиме ризикот од политичка нестабилност.** Досега Република Македонија успеа да ги избегне најлошите последици на политичкиот систем исцртан по етничките линии со коалициони влади што ја премостуваат етничката поделеност и со значителните напори вложени за заштита на недискриминацијата во законодавната и во регулативната рамка. Сепак, фрустрациите поради бавното темпо кон пристапување во ЕУ заедно со бавното намалување на невработеноста претставуваат основна закана за нестабилност и немири кои не може да се игнорираат во стремежот за поголем раст и подобри работни места.

## Г. Предизвици и шанси за заеднички просперитет

28. **За да се намали сиромаштијата и да се промовира заедничкиот просперитет, Република Македонија треба да го зголеми создавањето нови работни места предводено од приватниот сектор, да го подобри пристапот до економските можности и основните услуги за најсиромашните и да ги отстрани структуралните бариери кои го спречуваат напредокот на одредени социјални групи.** Неодамнешните стапки на раст иако се охрабрувачки во локалниот контекст, не се доволни за значително приближување до ЕУ. Исто така, растот досега не се преслика во доволно нови работни места или во подобрување на благосостојбата на најсиромашните 40 проценти. Освен

<sup>18</sup> Владата достави до Собранието уставен амандман што се очекува да стапи во сила во 2014 година, со кој буџетскиот дефицит би се ограничил на 3 проценти, а јавниот долг на 60 проценти од БДП.

<sup>19</sup> World Bank. 2014. *FYR Macedonia: Green Growth and Climate Change Technical Assistance Advisory Services*

поттикнувањето на растот, владата треба да даде приоритет и на социјалната и на економската инклузија.

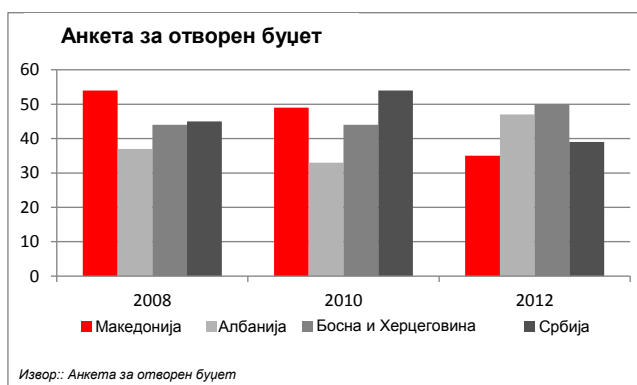
## Предизвик: Создавање работни места преку побрз раст и подобра конкурентност

### Фискално управување и управување со јавните финансии

29. Постојаната макроекономска стабилност и подобреното управување со јавните финансии се основата на идниот раст во Република Македонија. Во минатото со фискалните политики се поддржуваше растот преку зголемување на вработувањето во јавниот сектор и јавните инвестиции. Понатаму, комбинација од расходи поповолен за растот и подобрување на фискалното управување ќе бидат важни за подобрување на ефикасноста на јавните расходи и за поддршка на растот во контекстот на фискалното затегнување на ниво на централната влада. Особено ќе биде важно јавните инвестиции да се фокусираат на секторите што имаат поголем ефект на зголемување на економијата, вклучувајќи ги и оние со кои се обезбедува потребната инфраструктура (како што е енергетската и транспортната инфраструктура) за да се промовираат приватните инвестиции и создавањето работни места и понатамошната регионална интеграција на земјата.

#### Поле 1: Транспарентност, отчетност и управување со јавните финансии

Република Македонија има мешовитото искуство во поглед на фискалната транспарентност. Иако индексот на владеење на Светските показатели за владеење на Светска банка и резултатот на транспарентноста на индексот на *креирањето на владините политики* се подобрија од 2011 година, индексот за транспарентност на буџетот и отчетноста мерени преку Анкетата за отворен буџет значително се влоши во периодот помеѓу 2008 и 2012 година<sup>20</sup> како резултат на намалувањето на резултатите за известувањето и објавувањето на ревизорските извештаи, буџетските извештаи на средината на годината, известувањето на вонбуџетските фондови и за долгот како и запирањето на напредокот во другите области, за разлика од другите земји.



Во 2013 година властите преземаа чекори за подобрување на буџетската транспарентност. Општиот Закон за буџетите беше изменет и дополнет во декември 2012 година за да се подобри стратешкото планирање на јавните расходи. Измените на Упатството за трезорско работење опфатија задолжително евидентирање на повеќегодишните обврски. Исто така, Министерството за финансии во 2013 година го ажурираше Трезорскиот информативен систем за да ги опфати внесувањето и следењето на повеќегодишните обврски. Среднорочната фискална стратегија беше објавена во 2013 година. Во декември 2013 година владата усвои и Закон за финансиската дисциплина со кој се пропишува владата да ги плати своите преземени обврски во рок од 60 дена, ограничувајќи ја можноста за идно натрупување обврски. Од друга страна, статистиката за јавниот долг е поделена и подготовката и спроведувањето на среднорочната фискална рамка би можела да се подобри. Владата работи со Светска банка на сеопфатен Преглед на јавните финансии (ПЈФ) кој ќе помогне да се утврди обемот на идните реформи во оваа област.

Успешноста на Република Македонија во клучните показатели за владеењето би можела да се

<sup>20</sup> Во 2008 година Република Македонија е рангирана на 28 место (од 85 земји), а во 2012 на 68 место (од 98 земји).

**подобри.** Земјата е во средината на земјите од ЈИЕ, но значително под новите земји членки во поглед на Светските показатели за владеење (СПВ). Најдобри резултати покажува во контролата на корупцијата, надминувајќи ги сите земји од ЈИЕ и некои од новите земји членки на ЕУ. Индексот на корупција на Транспаренси Интернешнел потврдува дека Република Македонија има највисока позиција (заедно со Црна Гора) меѓу сите земји од ЈИЕ и во последните години успеа значително да ја подобри својата позиција. Истовремено, позицијата на Република Македонија во СПВ во поглед на гласноста и отчетноста се влоши во последните години и е најнизок во регионот кај показателот за политичката стабилност, отсликувајќи го слабиот политички дијалог и честите избори. Другите проблеми со транспарентноста се однесуваат на брзото влошување на индексот на слободата на печатот.

**30. Република Македонија направи подобрувања на контролната рамка за користењето на јавните средства,** како што е внатрешната и надворешната ревизија кои се меѓу приоритетните области за пристапување во ЕУ. Рамката за јавната внатрешна финансиска контрола (ЈВФК) беше воспоставена во 2009 година со Законот за ЈВФК, проследен со основање Централна единица за усогласување (ЦЕУ) и внатрешна ревизија и финансиското управување и контрола во субјектите од јавниот сектор. Законот за Државниот завод за ревизија е донесен во 2010 година, а неговото спроведување доведе до зголемена покриеност со ревизија на јавните средства како и до подобрен капацитет за извршување ревизии. И покрај овие позитивни настани, за да се спречи појавата на долгови на јавниот сектор потребни се понатамошни чекори за контрола и за евидентирање на обврските. Другите приоритети во системот за управување со јавните финансии опфаќаат: (1) подобрување на прогнозата на буџетските приходи и усвојување поконзервативен пристап кон утврдувањето на границите на расходите, (2) градење на капацитетите за да се зајакне системот на известување за долгот на ПДС и за јавниот долг и (в) градење капацитети за зајакнување на системот на земјата за јавна внатрешна финансиска контрола.

**31. Зајакнувањето на транспарентноста на јавниот сектор е критично за опкружувањето на доверба кое е предуслов за зголемени јавни инвестиции.** Иако Република Македонија направи исчекор во одредени области на управувањето со јавните финансии, значителни подобрувања останува да се направат кај среднорочното фискално планирање и објавувањето на владините статистики. Бидејќи владата планира да спроведе голем дел од својата инвестициска програма преку ПДС, транспарентноста и јавното објавување на фискалните податоци станува сè поважно.

**32. Достапноста на сигурни податоци и нивното користење за донесување одлуки базирани на докази би можеле значително да ја зголемат ефикасноста на јавните инвестиции и услуги.** Потребно е да се направи подлабока анализа за да се разбере врската помеѓу економскиот раст и создавањето работни места и да се предложат начини за подобрување на обете, но сепак, ваквата анализа за Република Македонија е ограничена од недостигот на сигурни податоци, особено поради застарениот попис што го комплицира дефинирањето на рамките за определување примерок за истражувања.

### ***Извоз, конкурентност и приватни инвестиции***

**33. Премиот кон траекторија на повисок раст бара континуирана макроекономска стабилност и развој на конкурентен сектор во Република Македонија.** Земјата има добри резултати во одржувањето на макроекономската стабилност низ времето на европската криза, создавајќи стабилно опкружување за

инвестиции со ниска инфлација и издржлив надворешнотрговски биланс (види Табела 1 во Анекс 3). Курсот врзан за еврото е важно сидро за оваа стабилност, но претставува и товар за конкурентноста на локалните плати и за подобрувањето на продуктивноста. Во мала отворена економија како Република Македонија, за да растат, фирмите мора да бараат извозни пазари. Денес, само 5 проценти од производствените фирми во Република Македонија извезуваат, но оваа група фирми генерира 55 проценти од вкупните приходи од продажба во производствениот сектор<sup>21</sup>. Клучот за пристап на извозните пазари е да се поттикне продуктивноста на фирмите во услови на фиксен курс бидејќи постои силна врска помеѓу извозот и продуктивноста: извозните фирми имаат шест пати поголеми приходи по вработен отколку просечната фирма во Република Македонија. Исто така, меѓународните докази покажуваат дека учеството на извозните пазари помага да се подобри продуктивноста на ниво на фирма така што конкурентниот извозен сектор ќе се преточи во поконкурентна и подинамична економија.

**34. Владата ја зголеми промоцијата на извозот преку усвојување на Стратегија за промоција на извозот и спроведување на програми за поддршка на извозот.** Стратегијата има за цел да осигури дека соодветни институционални механизми се во функција на ниво на министерство и на агенција и дека се спроведуваат програми со високо потенцијално влијание. Програмите за поддршка на извозниците помагаат да се изградат способностите на извозниците со цел зголемување на квалитетот на нивните производи или излегување на нови пазари што прогресивно би го зголемило уделот на стоки со средна и висока технологија во извозот на Република Македонија.

**35. Неодамнешната и тековната аналитичка работа ја потврдува потребата да се продолжат и да се продлабочат реформите во областа на конкурентноста.** Во последните неколку години Република Македонија постигна значителен напредок во подобрување на деловната клима повеќе од првата генерација“ реформи кои често се поврзувани со методологијата на извештајот Дуинг Бизнис (ДБ). Реформите поддржани со Проектот за реформа на деловното опкружување и институционално зајакнување (БЕРИС) во проценката на влијанието на регулативата и регулаторната „гилотина“ на постојните непотребни и застарени прописи кои ја подобрија квалитативната инфраструктура, конкурентноста и иновациските политики, меѓу другото се и важни достигнувања во подобрувањето на деловното опкружување. Исто така, реформите во владеењето и ефикасноста на јавните расходи за приватниот сектор и странските инвестиции беа поддржани со заемите за развојни политики за конкурентност (ДПЛ)<sup>22</sup>.

---

<sup>21</sup> World Bank. 2012. Modular Competitiveness Assessment Making Exports a Catalyst for Economic Growth: An Assessment of FYR Macedonia's Trade Competitiveness. The exporter analysis is based on firm level datasets from the Customs Administration and the Central Registry up to 2010.

<sup>22</sup> ДПЛ 1 за конкурентност се затвори во 2013 година, ДПЛ 2 за конкурентност е активен.

**Поле 2: Глобален извештај за конкурентноста 2013-2014: Најпроблематичните фактори за водење бизнис во Република Македонија**  
(процент од испитаниците)

Пристап до финансирање .....	17,4
Несоодветна инфраструктура .....	15,2
Несоодветно образована работна сила .....	11,9
Лоша работна етика на работната сила во земјата .....	11,6
Неефикасна владина бирографија .....	10,6
Корупција .....	8,7
Недоволен капацитет за иновации .....	5,7
Даночни стапки .....	3,6
Нестабилност на политиките .....	3,3
Лошо јавно здравство .....	3,2
.....	3,1
Даночни регулативи .....	1,8
Рестриктивни трудови регулативи .....	1,7
Криминал и кражби .....	1,4
Нестабилност на владите/пучеви .....	0,4
Инфлација .....	0,4
Девизни прописи .....	

36. **Глобалниот извештај за конкурентноста (ГИК) 2013 – 14 ја рангира Република Македонија во средината (73 од 148).** Земјата е највисоко ранга за ефикасноста на пазарот на стоки (44) и макроекономското опкружување (59), а најниско за големината на пазарот (109) и софистицираноста на бизнисите (100). Во извештајот се утврдуваат трите главни пречки за водење бизнис во Република Македонија и тоа пристапот до финансирање, инфраструктурата и вештините на работната сила. Деловното опкружување и успешноста на претпријатијата (БИПС) 2013 исто така го утврдува пристапот до финансирањето како една од трите главни пречки во деловното опкружување. Подетално истражување открива дека пристапот до финансирање и

особено бавниот раст на кредитите се предизвик и на страната на понудата и на побарувачката. Некои од причините за ова се аверзијата на банките и фирмите кон ризиците (особено микро и малите кои се мнозинство), високите и рестриктивни услови за обезбедување, недостигот на проекти за финансирање и сè поголемиот број нефункционални кредити на фирмите.

37. **Остануваат многу предизвици во спроведувањето на деловните регулативи за инвестиции на општинско и регионално ниво, како резултат на нееднаквиот капацитет на пониското ниво на администрацијата и недостатокот на искуство во работењето со странски компании.** Иако Република Македонија постигна значителен напредок во деловното опкружување мерено според Дуинг Бизнис 2014 (рангирана на 25 место од 189 земји), важно е да се обезбеди ефикасно опкружување поволно за инвестирање во целата земја. Последните напори за децентрализација, особено во процесот на администрација на земјиштето, им даваат можност на локалните власти да ја подобрат ефикасноста на процесот на инвестирање (приватизација на земјиште, градежни дозволи и дозволи за работа).

38. **Клучен дел од владината стратегија за конкурентност беше привлекувањето на странски директни инвестиции (СДИ) преку пакет за проактивна промоција на клучните пазари, поттик и специјални економски зони (СЕЗ) околу Скопје, Штип, Тетово и други градови.** Овие мерки и инфраструктурата во СЕЗ, кои во глобалните споредби добиваат високи оценки<sup>23</sup>, резултираа со зголемен прилив на СДИ, особено во индустриски сектори со средна и висока технологија. Овие инвестиции скокнаа на 78 милиони евра во 2013 година, остварија нето извоз од 87 милиони евра во 2013 година, а

<sup>23</sup> Студијата на Фајненшнел тајмс *Европските градови и региони за иднината 2014/15* рангира неколку региони во Република Македонија во првите десет во девет од десет категории. Рангирањата на ефикасноста на цените, деловната соработка и за стратегијата за СДИ беа особено поволни.



се очекува да пораснат на 190 милиони евра во 2014 со вкупен извоз од 1,2 милијарди евра. Во 2013 година новите СДИ лоцирани во и надвор од СЕЗ вработија околу 5.000 работници, се очекува бројот да се зголеми на 9.000 во 2014 година. Компаниите добиваа пакети државна помош што опфаќаат даночни олеснувања и обука на вработените. Тие развиваат и соработка со локалните универзитети, а некои од компаниите развија врски со домашни добавувачи на пластични и метални производи.

**39. Ограничувањата на врските со СДИ и извозната конкурентност на домашните фирми се поврзани со продуктивноста на ниво на фирма, вештините, софистицираноста на бизнисите и со некои аспекти на деловното опкружување на локално ниво.** Софистицираноста на бизнисите опфаќа два елемента: квалитетот на целокупната деловна мрежа на земјата мерена преку квалитетот и квантитетот на локалните добавувачи и нивото на нивните интеракции и квалитетот на работењето и стратегиите на поединечните фирми. До крајот на 2013 година врските помеѓу македонските добавувачи и странските инвеститори се проценуваат на 50 милиони евра во стоки и услуги (вклучувајќи и градење) со потенцијал за зголемување на среден и долг рок. Владата сака да ги стимулира партнерствата помеѓу странските производствени компании што работат во Република Македонија, локалните мали и средни претпријатија (МСП) и финансиските институции преку обезбедување помош за унапредување на квалитетот, количествата и сигурноста на производите преку технички и менаџерски вештини, деловно планирање и пристап до капитал. Зголемената технолошка и деловна софистицираност на локалните добавувачи, за возврат, ќе овозможи повратни врски со СДИ и ќе го стимулира извозот. Важен елемент на оваа поддршка е Фондот за иновации и технолошки развој (Фонд за иновации), основан во 2014 година и финансиски поддржан од Светска банка.

### ***Инфраструктура – патишта***

**40. Инвестициите во транспортната инфраструктура се клучни за конкурентноста и за растот на Република Македонија.** Според ГИК 2013 недоволната инфраструктура е вториот најпроблематичен фактор за водење бизнис. Континенталната земја има потреба од инвестиции во транспортна инфраструктура за да обезбеди поврзаност со регионалните пазари, а патиштата претставуваат особено приоритет бидејќи најголем дел од стоките во Република Македонија, вклучувајќи го и извозот, се транспортираат по патиштата (во првите две тримесечја од 2013 година, 93 проценти од транспортот). Патиштата се клучни и за локалната конкурентност и за развојот на туризмот.

**41. Изградбата, рехабилитацијата и надградбата на патиштата е најголемата јавна инвестициска програма.** Од планираните 3,5 милијарди евра за јавни инвестиции, патиштата сочинуваат околу 1,47 милијарди или 42 проценти. Светска банка работи со Министерството за транспорт и врски и ЈПДП на нова стратегија за транспортниот сектор, креирање политики базирани на докази и инвестициско одлучување и има голема тековна и планирана програма на инвестиции во секторот. Анимирање за учество на приватниот сектор, преку ЈПП, онаму каде што е оправдано, би можело да обезбеди дополнителни ресурси за овој сектор, вклучувајќи и во управувањето со патиштата, а може да се ефектуира и преку концесии за приватниот сектор.

42. **Квалитетот на патиштата во земјата се влошува во однос на другите земји.** Според ГИК, квалитетот на патиштата во Република Македонија, во 2006 година, е рангиран на 69 место во светот. До 2013 година падна на 111 место. Клучниот предизвик во патниот сектор се однесува на воспоставувањето на систем за управување со патните средства што би му помогнало на ЈПДП да планира финансиски одржлива програма за инвестиции во патиштата (за завршување на главните коридорски делници и подобрување на општата состојба на патиштата влошена поради незавршени работи во одржувањето), зачувувајќи ја својата финансиска одржливост. Дополнителни напори се потребни за да се подобри квалитетот и навременоста на одржувањето за да се осигури долготрајност на инвестициите.

43. **Безбедноста на патиштата останува предмет за загриженост и покрај најновите напори за справување со ова прашање.** Националниот совет за безбедност на сообраќајот на патиштата, каде се обединети сите национални органи поврзани со безбедноста на патиштата, обезбеди поголема видливост на прашањето на безбедноста на патиштата. Во Република Македонија годишно се случуваат над 4.000 сообраќајни незгоди што резултира со повреди или смрт на околу 7.000 лица. Иако искажаната главната причина за нив е однесувањето на возачите, меѓународните искуства покажуваат дека незгодите можат значително да се намалат преку подобрување на патната инфраструктура, подобри сообраќајни знаци и обележувања на патиштата и заштитни огради.

44. **Транспортната инфраструктура на Република Македонија е многу ранлива од климатските промени.** Со инвестиции чии животен век често надминува 20 години, неземањето предвид на климатските фактори би можело да води кон скапи поправки и рехабилитација. Преку големите инвестиции во овој сектор, Република Македонија има единствена можност да осигури дека денешните инвестиции нема да бидат погодени за десет години како резултат на неземањето предвид на факторите како што се зголемените поплави или врнежи. Истовремено, правењето на транспортната инфраструктура отпорна на климатските промени бара проценка на потребата за вклучување мерки за прилагодување во проектирањето или одржувањето на инфраструктурата, онаму каде што е потребно.

### *Инфраструктура – енергија*

45. **Достапноста на соодветна понуда на енергија е главен ограничувачки фактор за растот на Република Македонија.** Иако општата потрошувачка на енергија и понатаму останува ниска според европските стандарди, енергетската интензивност е висока и дава можност за поголеми мерки за енергетска ефикасност. Главниот извор на енергија на Република Македонија е лигнитот, но расположливите резерви на лигнит ќе бидат целосно исцрпени во следните 30 – 45 години. Термоелектричните центри, главно на лигнит, произведуваат најголем дел (79,7 проценти) од електричната енергија во земјата. Хидроенергијата е втор најголем извор на енергија со 17,2 проценти од производството на електрична енергија, а преостанатите 3,2 проценти се обезбедуваат од увоз<sup>24</sup>.

---

<sup>24</sup> Податоци за 2010 година.

46. **Поради фактот дека околу половината од производствените капацитети на Република Македонија треба да се затворат во следните 15 години, заедно со зголемената побарувачка за електрична енергија, земјата се соочува со прашањето за снабдувањето со енергија.** Побарувачката за електрична енергија веќе една деценија го надминува производството и недостигот се пополнува со увоз по цени далеку над домашните трошоци. Инвестициите во енергетска ефикасност и намалување на загубите, како и развојот на нови чисти извори на енергија (особено хидроенергија) и подобрена поврзаност со регионалната енергетска мрежа се основни за обезбедување на соодветно снабдување со енергија за идниот раст. Прегледот на инвестициските можности спроведен од Светска банка по барање на Владата на Република Македонија покажа дека мерките за енергетска ефикасност обезбедуваат најевтина можност за премостување на јазот помеѓу понудата и побарувачката. Конкретните мерки за енергетска ефикасност фокусирани на осветлувањето и електричните уреди во домаќинствата и нерезиденцијалните објекти и агресивното намалување на загубите во дистрибуцијата би можеле да имаат влијание колку и половина од целокупната постојна хидроенергија по цена многу пониска отколку било која електрична централа.

### ***Земјоделство***

47. **Земјоделството во Република Македонија не само што има значаен придонес во БДП, туку е и голем работодавач и има голем придонес во надворешната трговија и во јавната и приватната потрошувачка.** Економски гледано тоа е третиот најголем сектор по услугите и индустријата. Придонесот на земјоделството во БДП во 2011 година беше 11,1 проценти што е значително повеќе од просекот на ЈИЕ. Кога ќе се вклучи и преработката на земјоделските производи, придонесот во БДП се зголемува на 16 проценти. Извозот на земјоделските производи, особено на производите со висока додадена вредност како виното, јагнешкото месо, овошјето и зеленчукот, сочинува 15 – 17 проценти од вкупниот извоз на земјата. Социјално гледано, уделот на земјоделството во вработеноста е 20 проценти што е двојно повеќе од просекот на ЈИЕ. Во поглед на животната средина, земјоделството троши околу 43 проценти од вкупното повлекување на слатка вода што е помалку од просечното во регионот на ЈИЕ. Меѓутоа, официјалната статистика бележи само дел од улогата на земјоделството бидејќи неформалните и традиционалните трансакции ретко се евидентираат. На пример, скоро половината од сите работници во земјоделството се неплатени, бидејќи тие се членови на земјоделските домаќинства. Исто така, производите често се продаваат на традиционалните пазари, а црпењето вода за наводнување често не е евидентирано.

48. **И покрај неговата важност за економијата на Република Македонија, секторот е фрагментиран, лошо опремен и со застарена технологија со негативни импликации не само на растот туку и на заедничкиот просперитет,** бидејќи руралното население е повеќе претставено во долните 40 проценти. Фрагментираното производство и недоволната механизација им отежнува на земјоделците да постигнат заштеди како резултат на поголемо производство и да произведуваат количества потребни за одредени пазари што го ограничува растот на земјоделството. Поефикасното распоредување на земјоделските субвенции кои претставуваат 2,1 проценти од БДП и кои најмногу го поддржуваат производството, би можеле да бидат моќна алатка за постигнување поголема конкурентност на секторот. На пример, вложувањето повеќе ресурси во наводнувањето ќе биде критично за зголемување на производството на култури со висока додадена

вредност. Напредокот во консолидација на земјиштето и развојот на функционален пазар на земјиште би биле важни за зголемување на продуктивноста на секторот. Институционалните тесни грла го инхибираат функционирањето на пазарот за земјоделско земјиште, а одбивањето на банките да го прифаќаат земјоделското земјиште како обезбедување значително ја ограничува продуктивноста.

**49. Република Македонија прави напредок во справувањето со некои од предизвиците на овој сектор.** Светска банка ги поддржува реформите во земјоделскиот сектор преку аналитички и советодавни активности, како и преку заеми како што беше неодамна завршениот Проект за зајакнување на земјоделството и пристапување во ЕУ и серијата ДПЛ за конкурентност. Владата особено напредува во создавањето услови за поефикасно користење на земјиштето со донесувањето на Законот за продажба на земјоделско земјиште во државна сопственост во средината на 2013 година и следното спроведување на првата Годишна програма за продажба на земјоделско земјиште во државна сопственост. Продажбата на државното земјоделско земјиште би можела да има големо влијание врз земјоделската продуктивност и да генерира до 500 милиони евра фискални приходи во следните години. Владата побара од Светска банка да го опфати ова критично прашање со нејзината програма и избра да работи со други развојни партнери, особено ЕУ на разрешувањето на другите предизвици во земјоделството.

**50. Земјоделството е и економски сектор под најдиректно влијание на климата што се менува.** Се предвидува дека ќе растат и недостигот на водата и побарувачката за вода. Земјоделството е веќе недоволно и лошо проектирано за денешните мали земјоделски стопанства. Многу земјоделски стопанства зависат од локални бунари и неодржливите испумпани подземни води што не е ниту регулирано, ниту се наплаќа. Проблемите со плодноста на почвата ќе се влошат со промената на климата, особено како резултат на ерозијата.

### ***Вода***

**51. Со ресурсите на Република Македонија од површински и подземни води се задоволува потрошувачката на општинскиот, индустрискиот, електроенергетскиот и земјоделскиот сектор од кои земјоделството сочинува 43 проценти од повлекувањето на вода.** Освен овие сектори на економијата што користат вода, планинскиот пејзаж на Република Македонија долго го поддржуваше производството на хидроенергија која останува важен, но не и доминантен извор на електрична енергија. Најголем дел од водните ресурси се генерираат внатрешно, преку врнежи и до некаде се поконцентрирани во западниот дел од државата – најголем дел од хидроенергетската инфраструктура, исто така, е лоциран во Западна Македонија.

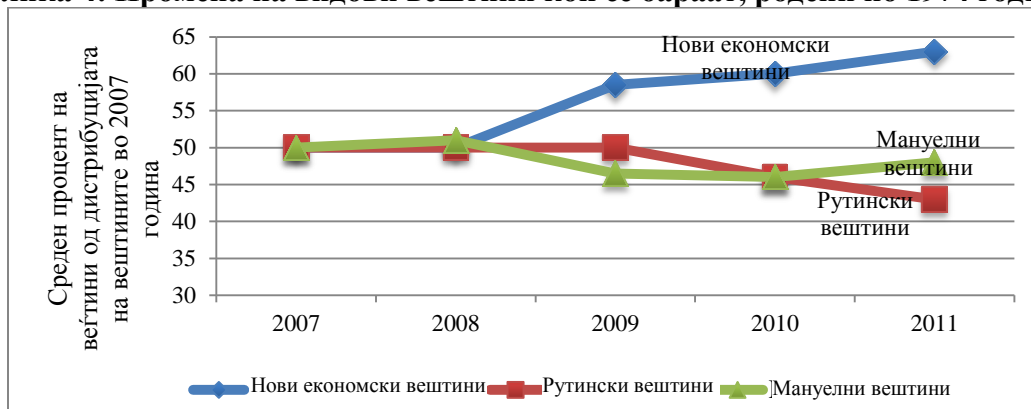
**52. Секторот на водите веќе ги доживува ефектите на климатските промени и тие веројатно ќе се зголемуваат во иднина.** Со загревањето и сушењето на климата, натпреварот за вода помеѓу земјоделството, електроенергетскиот сектор (за хидроенергија, критичен елемент за електроенергетски систем со пониски емисии и за ладење на термоцентралите) и индустриската и општинската употреба ќе претставува тешкотија за македонските креатори на политиките до 2020 година освен ако не се подобри ефикасноста како во понудата така и во побарувачката. Сè поголемиот недостиг на вода може да се разреши, прво, преку намалување на неефикасноста со определување

цени и регулативи за подземните води и преку рехабилитација и одржување на постојната инфраструктура. Сè поголемата сезонска оскудност може да се реши преку инвестиции во повеќе акумулации (за наводнување и за хидроенергија) додека генералниот недостиг во идните децении може да се реши преку охрабрување за чување на водата.

## Предизвик: Шанси за сите преку современи вештини и подобри јавни услуги

### Пристап до вработување и вештини

Слика 4: Промена на видови вештини кои се бараат, родени по 1974 година



Извор: World Bank “Back to Work: Growing with Jobs in Europe and Central Asia”, based on LFS.

Забелешка: Ипсилон оската го прикажува процентот на секоја дистрибуција на вештини за секоја година и група во однос на медијаната во почетната година.

53. **Подобрувањето на успешноста на пазарот на трудот и на економската конкурентност – клучни патеки за намалување на сиромаштијата и промовирање на заедничкиот просперитет – ќе бараат повешта и подобро образована работна сила и намалување на бариерите за вработување.** Недостигот на вештини е утврден како критично ограничување за конкурентноста на Република Македонија<sup>25</sup> и тоа постојано се споменува како клучно ограничување во ГИК и БИПС. Иако се подобри пристапот до образованието остануваат предизвиците во обезбедувањето интегративни „нови економски“ вештини и за подоброто поврзување на производите на образовниот систем со потребите на приватниот сектор бидејќи компаниите се жалат на квалитетот и достапноста на вештини и покрај високата невработеност. Системите на средно стручно (ССО) и високо образование ставаат акцент на традиционалните когнитивни вештини, а во случајот на ССО се фокусираат на тесно дефинирани занимања со ниска вертикална и хоризонтална флексибилност<sup>26</sup>. Сепак, како што е прикажано на Слика 4, побарувачката за вештини се оддалечува од рутинските когнитивни активности кон „новите економски“ вештини кои опфаќаат нерутински когнитивни (критичко мислење и решавање проблеми) и некогнитивни вештини (меѓучовечки вештини, тимска работа, работна етика, одлучност). Анкетите на фирмите во Република Македонија покажуваат и дека фирмите им даваат еднаква вредност на когнитивните и некогнитивните вештини, а последниве

<sup>25</sup> World Bank. May 2012. *Unlocking Macedonia’s Competitiveness Potential: A Sectoral Assessment of the Constraints and Opportunities in Automotive, Apparel, Agribusiness, and Logistic Services.*

<sup>26</sup> FYR Macedonia SABER Workforce Development analysis (forthcoming).

особено недостасуваат<sup>27</sup>. Дополнителни бариери за вработување постојат за младите работници и жените, вклучувајќи го и пристапот до продуктивни ресурси.

### **Заштита на ранливите**

54. **Обезбедувањето подобра заштита на ранливите домаќинства и подобриот пристап до јавните услуги за полошо стоечките е потребно за да се постигне двојната цел во Република Македонија.** Системот на социјална помош е сложен и функционира разумно добро според регионалните стандарди, но страда од грешки во инклузијата и ексклузијата. Опфатот со социјална помош во Република Македонија е низок со 5,7 проценти од вкупното население и само 31 процент од најсиромашниот

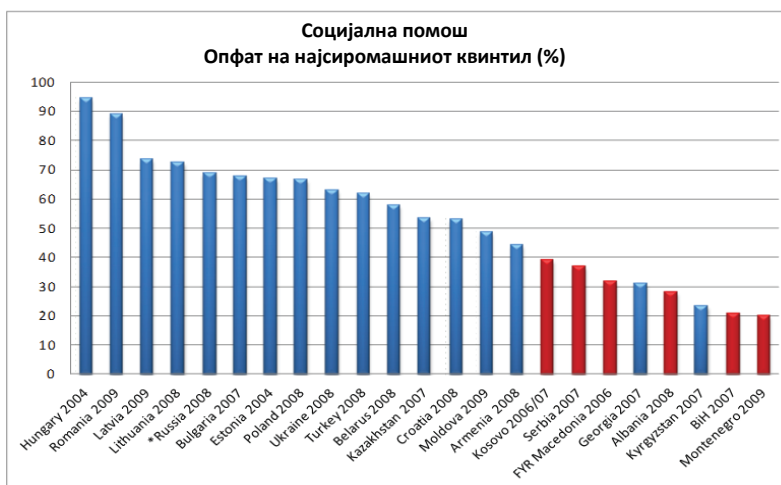
потрошувачки квинтил прима некаков социјален надоместок. Програмата за социјална парична помош (СПП) покрива околу 30 проценти од најдолниот квинтил. Нивото на надоместокот може да не е доволно да им помогне на ранливите да ја избегнат сиромаштијата.

Извештајот на Светска банка за мрежата на социјална заштита во Западен Балкан (2011)

укажува дека дарежливоста<sup>28</sup> на социјалната помош во Република Македонија е ниска споредено со другите земји од Западен Балкан: социјалната помош покрива само околу 24 проценти од вкупната потрошувачка. Програмите за социјална помош во крајна нужда се скромни и уделот на трансферот по потрошувачка на најсиромашниот квинтил е околу 25 проценти.

55. **Министерството за труд и социјална политика работи на реформа за подобрување на ефикасноста и ефективноста на системот.** Нов закон за социјална заштита е донесен во 2009 година со кој се рационализираат постапките за регулирање на системот на социјална заштита и се овозможи брз одговор на системот на итните приоритети. Тоа им овозможи на властите да ја подобрат насочената поддршка во форма на програми за енергетска сиромаштија и условен паричен надоместок за образование. Следен важен чекор беше направен со усвојувањето на подзаконските акти со кои се

**Слика 5: Опфат со социјална помош во Западен Балкан**



Извор: База на податоци за социјалната заштита во Европа и Централна Азија, Светска банка

<sup>27</sup> World Bank. 2010. *FYR Macedonia Skills Demand Survey*, Washington, DC.

воведе сеопфатна дефиниција за приходите што се сметаат за целите на социјалната помош.

**56. Иако системот може да помогне да се ублажат неповолните социјални влијанија во текот на економскиот пад, сепак потребни се понатамошни подобрувања.** Напорите сега би можеле да се насочат кон подобрување на таргетирањето на правата како и покривање на најсиромашниот квинтил, промени на мерките на еквивалентност и консолидација на правата од социјална помош. Можните опции за реформи ќе бидат поддржани со наодите и препораките на тековната функционална анализа на центрите за социјална работа (ЦСР) и претстојната проценка на насочувањето, подобноста и системите за регистрација финансирана од Проектот за условени парични надоместоци (УПН). Проектот за УПН помага да се намали и меѓугенерациското пренесување на сиромаштијата преку поврзување на правата со исполнување стандарди за запишување и редовност во средното образование и преку активирање на младите во семејствата корисници на СПП за да им помогнат да се вклучат на пазарот на трудот.

### *Затворање на јазот во основните услуги*

**57. Пристапот до основни инфраструктурни услуги, особено во руралните подрачја на Република Македонија е нееднаков и постојат сериозни разлики.** Тоа има негативно влијание врз конкурентноста и врз економскиот раст како и врз благосостојбата на најсиромашните 40 проценти кои главно живеат во руралните области. Главните проблеми се поврзани со водоснабдувањето и канализацијата, електричните мрежи и пристапните патишта. Локалната патна мрежа е недоволно развиена и со лош квалитет. Околу 50 проценти од локалните патишта се земјани и нивното одржување е проблем. Само 72 проценти од селското население има пристап до јавен водовод, споредено со 88 проценти од вкупното население, а 9 проценти од жителите на руралните области немаат пристап до вода. Повеќето села немаат системи за канализација и користат септички јами, а неконтролираното испуштање во реките е често. Потребно е да се најдат евтини и иновативни евтини решенија за прибирање и третман на отпадните води во руралните области (и каде што е можно повторно користење на третираната вода). Исто така, само 10 проценти од руралното население е опфатено со јавно општинско прибирање на цврстиот отпад. Развојот на инфраструктура за прибирање на отпадот во руралните подрачја е важно и за зачувувањето на животната средина.

## **II. ВИЗИЈАТА НА ВЛАДАТА**

**58. Владата на Република Македонија има јасна визија за развој базиран на целите на економскиот раст преку зголемена конкурентност, која треба да се постигне преку подобрување на деловната клима, инфраструктурата и човечкиот капитал.** Оваа визија е презентирана во Претпристапната економска програма 2014 –

---

<sup>28</sup> Дарежливоста (или соодветноста) на социјалната помош претставува удел на правата во вкупната потрошувачка по трансферите.

2016 година и е усогласена со регионалната Стратегија ЈИЕ 2020<sup>29</sup>, која е официјално усвоена од Република Македонија.

**59. Економската програма на владата за периодот 2014 до 2018 година става силен фокус на растот, конкурентноста и развојот на човечкиот капитал како основа за подобрување на благосостојбата на граѓаните.** Оваа програма беше дел од изборната платформа на неодамна реизбраната влада и е резимирана во Полето 3.

<p><b>Поле 3: Стратешки приоритети на владата, 2014 – 2018 година</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Побрз економски раст и вработувања, подобар животен стандард на граѓаните</li> <li>• Интеграција во ЕУ и Северноатлантската алијанса (НАТО)</li> <li>• Борба против корупцијата и ефикасно спроведување на законите</li> <li>• Одржување на добрите меѓуетнички односи врз основа на принципите на взаемна толеранција и почитување и еднаков третман согласно законите</li> <li>• Инвестиции во образование, иновации и информатичка технологија како клучни елементи за создавање општество базирано на знаење</li> </ul>
<p><i>Столб 1. Подобрување на животниот стандард на граѓаните преку:</i> нови работни места во приватниот сектор преку понатамошно подобрување на условите за водење бизнис за домашни и странски инвеститори; отворање нови пазари и зголемување на трговијата; поддршка на МСП преку понатамошно намалување на административните постапки и олеснување на пристапот до кредити; поддршка на развојот на туризмот; активни политики на пазарот на трудот со посебен акцент на младите; подобрување на патната и комуналната инфраструктура; подобри здравствени и образовни услуги; поддршка на капацитетот на компаниите за инвестирање во нови технологии, иновации и истражувања; заштита на животната средина.</p>
<p><i>Столб 2. Развој на инфраструктурата преку:</i> изградба на нови магистрални, регионални и локални патишта и нивна рехабилитација; изградба и модернизација на железничките коридори и зајакнување на транспортниот капацитет; изградба на енергетски капацитети, вклучувајќи и за обновлива енергија; изградба на системи за водоснабдување и отпадни води; инвестиции во ИКТ за да се зголеми квалитетот на јавните услуги, подобрување на дигиталната писменост, пристап и инклузивност.</p>
<p><i>Столб 3. Заштита на најранливите преку:</i> програми за промоција на вработувањето и стимулација на приватниот сектор, подобра социјална помош, подобар пристап до здравствени и образовни услуги, заштита од енергетска сиромаштија.</p>
<p><i>Столб 4. Развој на земјоделско производство и подобрување на квалитетот на живот на земјоделците преку:</i> субвенции во земјоделството; политики за ефикасна алокација на земјоделското земјиште и приватизација на државното земјоделско земјиште; подобар пристап до финансирање за примарно производство и преработка на земјоделски производи; помош во промоцијата на земјоделските производи; нови инвестиции во преработката на земјоделските производи; рурален развој.</p>
<p><i>Столб 5. Подобрување на образованието преку:</i> инвестиции во образовна инфраструктура; инвестиции во наука и поврзување на универзитетите со приватниот бизнис заради развој и комерцијализирање на иновациите; подобрување на квалитетот на образовните програми и нивната релевантност за потребите на приватниот сектор; обука на наставници.</p>
<p><i>Столб 6. Подобрување на квалитетот на здравствените услуги:</i> изградба на нови болници и инвестиции во опрема и обука за нејзиното користење; континуирана едукација на здравствените работници; подобрување на квалитетот на услугите.</p>
<p><i>Столб 7. Реформа на јавната администрација:</i> транспарентна и ефикасна работа на владата и јавната</p>

<sup>29</sup> Проект на ЕУ. Август 2013 година. *Југоисточна Европа 2020: Работни места и просперитет како европска перспектива.*



администрација, зајакнување на капацитетите и промоција на системот за управување со човечките ресурси.

*Столб 8. Интеграција во ЕУ и во НАТО:* продолжување на реформите во судството и јавната администрација; исполнување на политичките критериуми за Европската Унија; понатамошни економски реформи според стандардите на ЕУ за функционална пазарна економија; понатамошни реформи на конкурентноста; одржување на целосната усогласеност со Договорот за стабилизација и асоцијација.

### III. СТРАТЕГИЈАТА ЗА ПАРТНЕРСТВО НА ГРУПАЦИЈАТА СВЕТСКА БАНКА

#### A. Модел на ангажман во земјата на Групацијата Светска банка

60. **Моделот на ангажман на ГСБ во Република Македонија е определен од селективноста базирана на усогласеноста со приоритетите на клиентот, координацијата со другите развојни партнери, екстензивната аналитичка работа и внимателната оценка на областите каде Светска банка може да донесе најголема додадена вредност.** Владата изрази јасна желба за вклучување на ГСБ во три области: конкурентност, инвестиции во инфраструктура (особено во енергија и транспорт) и поддршка на интеграцијата во ЕУ. Ангажманот во овие области е во согласност со гледиштата и програмите на другите развојни партнери и постојат можности за поголема координација и взаемно усогласување на напорите за поддршка. Селективноста значи и дека постојат важни развојни предизвици каде ГСБ не предвидува активно ангажирање, најзабележително во земјоделството каде владата тесно соработува со ЕК иако Светска банка ќе продолжи да дава аналитичка и советодавна поддршка во областа на развојот на пазарот на земјоделско земјиште како дел од работата на конкурентноста. ИФЦ ќе бара можности за поддршка на приватните инвестиции во секторот на агробизнисот преку банкарскиот сектор како и со советодавни услуги.

61. **Ангажманот на Светска банка е воден од двојната цел на ГСБ за намалување на сиромаштијата и поттикнување на заедничкиот просперитет на одржлив начин.** Анализата на сиромаштијата и заедничкиот просперитет дава информации како за изборот на конкретните операции така и за нивното дизајнирање и спроведување. Тимот во земјата спроведува и социјален филтер, алатка за проектните тимови да го максимизираат социјалното влијание на финансиските операции на Светска банка за понатамошно зајакнување на усогласеноста на портфолиото на Светска банка со двојната цел.

#### *Лекции од претходните СПЗ*

62. **Како што е опишано во приложениот Извештај за завршување на Стратегијата за партнерство со земјата за 11 – 14 ФГ (види Анекс 2), претходната СПЗ беше во голема мерка успешна.** Целта на СПЗ 11 – 14 ФГ беше да се поддржи побрз, поинклузивен и позелен раст истовремено помагајќи и на земјата да се подготви за прием во ЕУ. СПЗ ја фокусираше поддршката од Групацијата Светска банка во три области на ангажирање: (1) побрз раст – конкурентност; (2) поинклузивен раст – можност за вработување и социјална заштита и (3) позелен раст – еколошка одржливост и климатски активности. Во периодот на СПЗ, Светска банка одреди 534,4 милиони УСД од кои 98 милиони УСД беа за финансирање инвестициски проекти, 100 милиони УСД за заеми за развојни политики и 336,4 милиони УСД за гаранции базирани на политики.

ИФЦ инвестираше 63,3 милиони УСД: 23,7 милиони УСД во финансискиот сектор; 35 милиони УСД во производство и 4,6 милиони УСД во енергетиката. Исто така, ИФЦ и овозможи на МИГА да издаде гаранција од 143,9 милиони УСД на Националната банка на Грција за покривање на ризикот од експропријација на средства за задолжителни резерви на Стопанска банка, банка членка на НБГ групацијата во Република Македонија.

63. **Стратегијата беше добро усогласена со приоритетите на клиентот и повеќето операции ги постигнаа своите развојни цели, но фокусот на инклузијата можеше да биде посилен.** СПЗ повеќе тежнееше кон столбовите за конкурентност и позелен раст (13 и 10 исходни кластери), а помалку кон столбот за инклузивноста (2 исходни кластери). Од 29 исходи на СПЗ, 20 беа постигнати, седум во најголем дел постигнати, еден не беше постигнат, а еден не беше верификуван. Столбот за инклузивноста имаше релативно понизок процент на целосно постигнати цели отколку столбовите за конкурентност и за позелен раст. Програмата на Светска банка беше соодветно селективна, но рамката на резултатите на СПЗ се сметаше за премногу сложена и Светска банка не ја користеше како практична алатка за следење.

64. **СПЗ се базираше на партнерството помеѓу Светска банка и ИФЦ што резултираше со заеднички бизнис план за Република Македонија.** ИФЦ работеше со приватниот сектор поддржувајќи ја владината агенда за конкурентност и раст. Во иднина треба да се вложат поголеми напори за вклучување на МИГА во програмата на ГСБ во Република Македонија. ГСБ ја прилагоди својата поддршка како одговор на променетите околности. Навремената помош беше ефективна во справувањето со новите предизвици и обезбеди навремена поддршка за владата истовремено осигурувајќи постигнување на најголем дел од исходите. Во подготовката на новите заеми Светска банка можеше да понуди високо квалитетни развојни решенија за владата како одговор на променетите услови во рок од 6 до 12 месеци. Посветеноста на владата е клучна за успехот на ИФЦ во трансакциите со јавно – приватно партнерство.

### *Лекции од Прегледот на успешноста на портфолиото на земјата*

65. **Портфолиото на операции финансирани од Светска банка во Република Македонија<sup>30</sup> се состои од шест инвестициски проекти со вкупна вредност од 299,4 милиони УСД, од кои 44 проценти (132,5 милиони УСД) се неповлечени.** Последниот Преглед на успешноста на портфолиото на земјата (ПУПЗ) направен во ноември 2013 година заклучи дека проектните цели и рамките на резултати остануваат релевантни, а проектите добро напредуваат кон овие цели. Други клучни пораки што дојдоа од ПУПЗ беа:

- **Работната врска помеѓу владата и Светска банка е силна.** Сите агенции што спроведуваат активности се спремни да продолжат со нови операции.
- **Агенциите што спроведуваат активности имаат доволен капацитет за успешно спроведување на проектите.** Иако се утврдени неколку тесни грла во спроведувањето, големите механизми за спроведување на проектите функционираат.

<sup>30</sup> Прегледот на успешноста на портфолиото на земјата ги опфати само операциите финансирани од МБОР. Исто така ИФЦ има дадено заеми во вредност од 59,7 милиони УСД и средства во вредност од 7,42 милиони УСД. МИГА има две активни гаранции во Република Македонија во вкупен износ од 143,9 милиони УСД.

Сите операции финансирани од Светска банка опфаќаат градење капацитети за понатамошно подобрување на спроведувањето.

- **Фокусирањето на помал број операции има смисла поради ограничените средства за позајмување.** Во последните неколку години Светска банка го намали бројот на активни проекти од 15 во 2009 на шест во 2014 година. Фокусирањето на мал број операции и овозможува на владата постратешки да ги користи ресурсите на Светска банка. Селективноста треба да продолжи да биде водилка на ангажманот на Светска банка во Република Македонија.

- **Потребите за инвестиции во Република Македонија и понатаму се големи.** За да ги задоволи овие потреби, ГСБ треба да работи заедно со другите развојни партнери, преку координирани стратегии и заеднички напори, онаму каде што е можно, како и преку користење активности за градење капацитети во рамките на операциите финансирани од Светска банка за да се подобри пристапот на Република Македонија до другите фондови, најзабележително до ИПА.

### *Резултати од процесот на консултации од анкетата на клиентите*

66. **Јавните консултации со широк спектар чинители во Република Македонија демонстрираа силна поддршка на целите и обемот на предложената стратегија.** Како што е опишано во Полето 4, постои консензус дека областите на фокусирање на СПЗ добро се вклопуваат во централните цели на земјата за намалување на сиромаштијата и невработеноста. Клучните препораки што произлегуваат од процесот на консултации и што се отсликани во предложената стратегија беа дека посилен акцент треба да се стави на најранливите групи п жените, долготрајно невработените и младите и дека Светска банка треба да игра поактивна улога во градењето капацитети во земјата за поефикасно користење на претпристапното финансирање на ЕУ, особено во областа на животната средина

#### Поле 4: Консултации за СПЗ

Канцелариите на Светска банка и ИФЦ одржаа заеднички јавни расправи за новата Стратегија за партнерство со земјата (СПЗ) со следните групи: владини функционери во клучните сектори, донатори и развојни партнери, претставници на собраниските комисии од целокупниот политички спектар, академската средина и невладините организации (НВО) и претставници на приватниот сектор. Консултациите се одржаа во канцеларијата на Светска банка и во Собранието на Република Македонија помеѓу 17 декември 2013 и 20 февруари 2014 година. Сите групи чинители изразија силна поддршка за целите и обемот на предложената нова стратегија и ја поздравиле можноста да бидат вклучени во дискусијата околу неа. Постоеше општ консензус дека главните теми на стратегијата – растот и конкурентноста и вештините и инклузијата се централни за целите на Република Македонија за намалување на сиромаштијата и невработеноста. Во тој поглед, фокусот на работните места, можноста за вработување и инклузијата најдоа на ентузијастичка поддршка, а повеќе дискусанти побараа да се стави посебен акцент на најранливите групи – жените, долготрајно невработените лица и младите. Новата Стратегија за вработување на владата која се подготвува со поддршка од Групацијата Светска банка ќе се справи со ова прашање, како и Проектот за развој на вештини и иновации.

Активностите на Светска банка во Република Македонија се доживуваат како релевантни и успешни и учесниците во консултациите го изразија ценење на знаењето и поддршката во спроведувањето, обезбедени како дел од операциите и финансирањето од Светска банка. Учесниците дадоа предлози за секторите што би можеле да бидат вклучени во идната програма на Светска банка, како што е земјоделството. Недоволното користење на фондовите од ИПА во сите сектори беше повеќе пати наведено од учесниците, кредитна поддршка за проткаената тема на стратегијата – пристапувањето во ЕУ. Состојбата е особено сериозна во секторот на животната средина. Учесниците од приватниот сектор утврдија повеќе области во кои би сакале поголема вклученост на ГСБ, вклучувајќи: (1) промоција на извозот, вклучувајќи и практични совети за компаниите што сакаат да пристапат на извозните пазари; (2) образование и вештини, вклучително и посилна врска помеѓу образовниот систем и работодавачите од приватниот сектор; (3) инфраструктура, особено инвестиции во нови и подобри патишта; (4) иновации и подобрување на квалитетот за подобри извозни можности; (5) пристап до финансирање за МСП; (6) зајакнување на повратните врски/развој на добавувачите за СДИ и (7) подлабоки реформи во деловното опкружување, вклучувајќи и фокус на предвидливо спроведување и извршување на законите и улогите и создавање еднаков простор за работа на домашните и на странските инвеститори и поповолни за бизнисот и пофлексибилни трудови прописи (на пример, работа на одредено време и работа од дома).

67. **Анкетата на клиентите, спроведена како дел од подготовката на СПЗ, утврди дека ГСБ има позитивен имиџ во Република Македонија.** Испитаниците оддадоа признание на прагматичното ангажирање во земјата во повеќе сектори како и на релевантноста на програмата на Светска банка и нејзината усогласеност со потребите на земјата. Ангажирањето на Светска банка се гледа како особено релевантно во областите како економскиот раст, земјоделството и климатските промени. Наспроти тоа, постигнувањата на Светска банка во областа на создавањето работни места/вработувањето беа најниско оценети. Во поглед на операциите на Светска банка на теренот, мислењата се многу позитивни во однос на исплатата и брзината на одлучувањето. Светска банка се перципира како „долгорочен партнер“ на Република Македонија, а нејзината приемчивост и соработка со владата и со другите развојни партнери е високо ценета. Гледиштата за соработката на Светска банка со групи надвор од властите се позитивни, но значително пониски отколку другите оценки.

68. **Анкетата препорачува Светска банка да допре до пошироки групи надвор од главните владини соговорници** и да направи поголеми напори за објавување на информациите што ги продуцира Светска банка. Препораките за следните активности на ГСБ се фокусираат на растот (со работни места и широка инклузија) и на пристапувањето

во ЕУ што се гледаат како врвни развојни приоритети. Испитаниците имаат позитивно гледање на квалитетот и релевантноста на работата на ГСБ, но би можело да се подобри преведувањето, дистрибуцијата и вклучувањето на чинителите.

### *Лекции од неодамнешната дијагностичка работа*

69. **Стратегијата на ГСБ во Република Македонија е обликувана од редовните аналитички извештаи, како и од навремената анализа и советодавните активности.** *Редовните економски извештаи за Југоисточна Европа* обезбедуваат средство со кое Светска банка се ангажира кај властите во јавноста за клучните економски прашања во земјата. Дијалогот и кредитирањето во областа на конкурентноста се потпираа на *Извозот да се направи катализатор за економскиот раст: Проценка на трговската конкурентност на Република Македонија (2012)* и *Отворање на конкурентскиот потенцијал на Македонија: Секторска проценка на ограничувањата и можностите во автомобилската, текстилната индустрија, агробизнисот и логистичките услуги (2012)* кои се фокусираа на извозните сектори и секторите со силен потенцијал за вработување и за раст како што е агробизнисот, автомобилската, текстилната индустрија, трговската логистика и туризмот. Ограничувањата беа утврдени во содржината на ниската вредност на извозната кошничка и во неефикасноста на факторните пазари: неусогласеноста на вештините, прашањата со флексибилноста на пазарот на трудот и пристапот до земјиште за продуктивни инвестиции. Студиите обезбедија информации за изборот и дизајнот на тековните и планираните операции во конкурентност, вештини и иновации. Како дел од Модуларната проценка на конкурентноста, проценката на конкурентноста на туризмот (*Од светско наследство до светска дестинација: Опции на политиките за зголемување на конкурентноста на туристичкиот сектор во Република Македонија, 2012*) се утврдија предизвиците, приоритетите и стратешките насоки за туристичкиот сектор на Македонија како клучен придонесувач за локалниот економски развој. Во *Анализата на програмите за поддршка на земјоделството (2013)* се истражуваа можности за подобро алоцирање на земјоделските субвенции и за подобро функционирање на пазарот на земјоделско земјиште. Овие теми ќе дадат информации за понатамошната работа во рамките на тековниот Преглед на управувањето јавните финансии и серијата ДПЛ за конкурентност. Извештаите за *Зелен раст (2013-14)* предлагаат мерки „без последици“ за премин на моделот на раст на Република Македонија на позелена траекторија, најзабележително на поголема енергетска ефикасност и користење на обновливи извори на енергија, поголеми водени акумулации и ефикасно користење на водата, подобрување на отпорноста на инфраструктурата на климатските услови и охрабрување за користењето на јавен транспорт. Со овие наоди се става акцент на неодамнешните и планираните операции на ГСБ во енергетскиот и транспортниот сектор. Анализа на сиромаштијата и инклузијата беше спроведена како дел од тековната техничка помош за *Програмска проценка на сиромаштијата во Западен Балкан* како и на неодамна завршениот Редовен економски извештај на посебна тема: *Први погледи во промовирањето на заедничкиот просперитет во Југоисточна Европа (2014)*. Резултатите на оваа работа се презентирани во аналитичкиот дел од оваа стратегија и обезбедуваат информации за дијалогот во земјата за инклузијата и вештините. Неодамнешната *Проценка на пазарот на трудот (2013)* спроведена како дел од *Програмската работа за работните места и пазарот на труд во Западен Балкан* како поддршка на новата стратегија за вработување на Република Македонија обезбеди информации за тековниот дијалог во земјата како и за дизајнот на Проектот за вештини и иновации. Конечно родовата проценка, спроведена во рамките на

*Програмската задача за родовите во Западен Балкан придонесе за нагласување на преостанатите предизвици поврзани со родовите во земјата.*

## **Б. Преточување на предизвиците на земјата во стратегија за партнерство на Групацијата Светска банка**

70. **Врвните цели на предложената СПЗ на ниво на земја се намалување на сиромаштијата и обезбедување повеќе и подобри работни места за луѓето во Република Македонија за поттикнување на заедничкиот просперитет.** Врз основа на нашето постојно разбирање на двигателите на заедничкиот просперитет во Република Македонија, видливата промена во оваа агенда ќе бара побрз раст со создавање повеќе работни места. Два столба ќе ги поддржат овие цели: **(1) Раст и конкурентност и (2) Вештини и инклузија.** Конкурентноста преку инвестиции во најважната инфраструктура со истовремено создавање опкружување кое привлекува СДИ и им овозможува на локалните бизниси да се развиваат ќе биде неопходно за да се стави Република Македонија на одржлива патека на растот, создавајќи повеќе и подобри работни места и промовирајќи го заедничкиот просперитет. Меѓутоа, тоа нема да биде доволно. Политиките за подобрување на образовните резултати и на другите јавни услуги и за отстранување на ограничувањата на пазарот на трудот ќе бидат потребни за да се осигури дека голем дел од населението ќе ги почувствува придобивките од одржливиот раст. ГСБ ќе понуди цел опсег финансиски, услуги за знаење и за организирање за поддршка на овие цели, обезбедувајќи помош во повеќе сектори и мобилизирајќи ресурси на ниво на групација за да се катализира влијанието. Бидејќи долгорочната иднина на Република Македонија е јасно поврзана со европските интеграции, стратегијата ќе има и една тема што се **проткајува – поддршката за пристапување во ЕУ.** Во оваа област не е планирана одделна операција туку сите активности на Групацијата Светска банка ќе бидат усогласени и ќе ја поддржуваат агендата за пристапувањето во ЕУ.

71. **Двата столба добро се вклопуваат во стратешките цели на Групацијата Светска банка.** Успешното намалување на сиромаштијата и зголемениот заеднички просперитет би било тешко да се постигнат без одржлив раст воден од приватниот сектор, а тоа пак ја наметнува потребата Република Македонија да се направи поатрактивна дестинација за инвестиции и земја чии компании можат да се натпреваруваат на регионално и на глобално ниво, создавајќи работни места за луѓето. Од друга страна, инвестициите во вештини и осигурувањето дека ранливите групи ја имаат потребната поддршка и еднаков пристап до економските можности се потребни за да се подобри благосостојбата на најсиромашните 40 проценти од дистрибуцијата на приходите. Зајакнувањето на владеењето, транспарентноста и отчетноста во целина ќе биде потребно за да се подобри инвестициската клима и да се осигури дека сите граѓани можат да ги искористат економските можности.

72. **Растот со конкурентност, вештините и инклузијата се исто така клучни приоритети на визијата на владата за развојот.** Клучните развојни стратегии на Република Македонија, вклучувајќи ја и *Претпристапната економска програма 2014 – 2016 година, Стратешките приоритети на владата 2014 – 2018 година, Националната стратегија за намалување на сиромаштијата и социјалната ексклузија во Република Македонија за 2010 – 2020 година и Стратегијата за Југоисточна Европа 2020*

утврдуваат конкретни цели во овие тематски области. Помошта од Групацијата Светска банка ќе придонесе за постигнување на овие цели.

73. Темата за економското управување за пристапување во ЕУ ќе се провлекува низ сите активности на Групацијата Светска банка во Република Македонија. **На ниво на стратегија, предложената СПЗ е усогласена со новиот Стратешки документ за помош на земјата од ЕУ за 2014 – 2020 година**, кој предлага помош во осум области: владеење и реформа на јавната администрација; правда; внатрешни работи и основни права; животна средина; транспорт; конкурентност и иновации; вработување; социјални политики и развој на човечките ресурси; земјоделство и рурален развој и прекугранична и регионална соработка. Конкурентноста, работните места и инклузијата се гледаат како важни за пристапувањето во ЕУ. Конкретните цели поврзани со затворањето на јазот со ЕУ дефинирани во Стратегијата ЈИЕ 2020 ќе дадат информации за рамката на резултати на СПЗ и, онаму каде што е соодветно, за конкретни операции. **На ниво на проекти**, ГСБ ќе го координира дизајнот и спроведувањето на проектите со ЕУ за да се максимизира синергијата и да се искористат можностите за градење капацитети од операциите финансирани од Светска банка за поддршка на способноста на Република Македонија поефикасно да ги користи ИПА фондовите. Конечно, Светска банка ќе истражува **можности за заеднички проекти со ЕУ** и со други развојни партнери за да се минимизираат трансакциските трошоци и да се зголеми влијанието на обединетите ресурси достапни на Република Македонија.

Слика 6: СПЗ за Република Македонија 2015 – 2018 ФГ: Рамка на резултати



### Столб 1: Раст и конкурентност

**Предизвик:** Создавање работни места преку побрз раст и подобра конкурентност

#### *Фискално управување и управување со јавните финансии*

74. Како што беше опишано во дијагностичкиот дел од овој документ, потпирањето на јавните инвестиции за движење на растот во Република Македонија става посебен акцент на квалитетот и ефикасноста на управувањето со јавните финансии. Република Македонија има капацитет и искуство на прудентно макроекономско управување, кое беше клучна состојка во досегашниот раст во земјата. Продолжената макроекономска стабилност ќе бара постојано **подобрување на фискалното и управувањето со јавните финансии**. Владата објави програма за фискална консолидација и планира да го стабилизира долгот на централната влада што е основно за среднорочната стабилност и имплицира постепено **намалување на нивото на фискалниот дефицит**. Исполнувањето на овие планови ќе биде предизвик во поглед на големата тековна и планирана програма на јавни инвестиции. Поголемата јавна



транспарентност, особено **објавувањето на тримесечни извештаи за јавниот и јавно гарантираниот долг** можат да помогнат да се одржи напорот за фискална консолидација како и изградената доверба за нови приватни инвестиции. Исто така и зајакнувањето на владеештето и транспарентноста ќе бидат критични за пристапниот дијалог на Република Македонија со ЕУ. Светска банка ќе даде придонес во оваа агенда преку тековниот ПЈФ како и преку заемите за развојни политики базирани на наодите и препораките од тој извештај. Преку нејзиното ангажирање во Јавното претпријатие за државни патишта, Светска банка ќе продолжи да го поддржува **капацитетот за инвестиции базирани на докази** во најголемата програма за јавни инвестиции. ГСБ ќе ја охрабрува и ќе ја поддржува владата во привлекувањето поголеми инвестиции на јавниот сектор во инфраструктурните сектори како начин за намалување на товарот врз буџетот.

#### **Исход 1: Подобрено фискално управување и управување со јавните финансии**

**Предлог програма на ГСБ:** Преглед на јавните финансии; Проект за регионални и локални патишта (тековни); ДПЛ за јавни финансии; Проект за рехабилитација на магистрални и регионални патишта; Проект за надградба на патиштата; Дијагностика за раст и заеднички просперитет (планирани).

#### ***Извоз, конкурентност и приватни инвестиции***

75. **Понатамошното подобрување на деловната клима, привлекувањето на приватни инвестиции подобриот извозен потенцијал се основни за да се постигне раст и создавање работни места водени од приватниот сектор.** Како што беше опишано во дијагностичкиот дел, Република Македонија веќе направи важен исчекор во оваа област – земјата е признаена како еден од десетте врвни реформатори на светско ниво во најновиот Извештај Дуинг Бизнис – но остануваат многу предизвици, особено во поглед на ефективното спроведување на реформите и идното градење капацитети кое би можело да се преслика во повисоки инвестиции и повеќе и подобри работни места за македонското население. Пристапот до финансирање за МСП и спроведувањето на локалните регулативи поврзани со бизнисот (на пример издавањето градежни дозволи) се меѓу клучните забелешки на Дуинг Бизнис наведени од компаниите. ИФЦ и Светска банка ќе продолжат да ја поддржуваат оваа агенда преку серија активности за знаење и финансирање, вклучувајќи и навремена советодавна и техничка помош и кредитирање. ИФЦ ќе се фокусира на обезбедување поголемо финансирање на МСП преку кредитни линии со комерцијалните банки. Важно е да се забележи дека пристапот до финансии колку е прашање на побарувачка од страна на МСП толку е и прашање на ликвидност, а Светска банка ќе помогне да се разреши овој предизвик на страната на побарувачката преку нејзината работа на софистицирањето на локалните бизниси и вештини како дел од тековната Програма за конкурентни индустрии и поддршка на иновациите во Република Македонија и преку заемите за развојни политики. Меѓутоа, на краток рок тоа значи дека финансирањето од ИФЦ може да биде ограничено од недоволната побарувачка за издржани кредити, вишокот ликвидност кај комерцијалните банки и често евтиното финансирање од нивните матични банки, како и од достапноста на субвенционирано финансирање и дотации што ги даваат другите МФИ особено за обновлива енергија, енергетска ефикасност и сегментите на МСП што уште повеќе го дисторзира пазарот. ИФЦ размислува и за ангажирање во областа на нефункционалните кредити (НФК) помагајќи им на банките да го зајакнат својот капитал и да ги издвојат НФК зависно од

апетитот на земјата за овие пазарни решенија. МИГА ќе обезбеди гаранции за странските матични банки да ја зголемат достапноста на ресурсите за нивните македонски банки подружници<sup>31</sup>. Се појавуваат ветувачки трендови во приливот на СДИ во Република Македонија, но сепак способноста на земјата да го искористи целосниот потенцијал за раст и вработување е ограничена од нивото на софистицираноста на локалните бизниси и иновациите што ги ограничува врските помеѓу СДИ и локалната економија. ИФЦ ќе бара можности за привлекување и поддршка на СДИ и преку нив да и помогне на земјата да стане поконкурентна и да ја зголеми технолошката интензивност на својот извоз. ИФЦ ќе продолжи и да го поддржува деловното опкружување во Република Македонија преку платформите за регионални советодавни услуги за Западен Балкан во областите на трговската логистика, корпоративното управување и безбедноста на храната. Неодамна одобриениот Проект за вештини и иновации ќе обезбеди поттик за комерцијални иновативни активности преку Фондот за иновации кој почнува со работа во 2014 година.

#### **Исход 2: Подобри услови за приватни инвестиции и врски со СДИ**

**Предлог програма на ГСБ:** Инвестиции на ИФЦ (тековни и планирани); гаранции на МИГА (тековни и планирани); ТП за конкурентност (тековни); ДПЛ 3 за конкурентност; Дијагностика на растот и на заедничкиот просперитет (планирани).

#### ***Инфраструктура – патишта***

76. **Подобрата патна инфраструктура е клуч за надминувањето на недостатоците на една мала и континентална економија и е врвен приоритет на владата.** Како што беше погоре опишано, квалитетот на патиштата во Република Македонија се влошува во споредба со нејзините соседи: порано регионален лидер во поглед на квалитетот на патиштата, таа сега има втор најлош квалитет на патиштата помеѓу земјите од Југоисточна Европа (ЈИЕ). Владата има амбициозна програма за инвестиции во овој сектор, а вклучувањето на Светска банка во дизајнот и спроведувањето на оваа програма може да ги донесе не само потребните финансиски ресурси ***туку и да го зајакне нејзиниот квалитет***, вклучувајќи и во областите како безбедноста на патиштата, отпорноста на климатските услови и подобрениот капацитет за избор на инвестиции базира на докази. Во транспортниот сектор, Светска банка ќе обезбеди поддршка за спроведување на Проектот за локални и регионални патишта и ќе подготви уште две операции за поддршка на рехабилитацијата и надградбата на патиштата. Клучна компонента на оваа работа ќе биде континуираното подобрување на финансиската состојба и управувањето со јавните ресурси во транспортниот сектор. Во зависност од нивото на интересот и посветеноста на владата, ИФЦ ќе обезбеди советодавни услуги за Јавното претпријатие за државни патишта со можна поддршка на ***јавно – приватно партнерство (ЈПП)*** во овој сектор. Ако условите дозволат други ЈПП во инфраструктурните сектори, ИФЦ е спремна да ја

<sup>31</sup> МИГА има две активни гаранции насочени кон подобрување на капацитетот на македонските банки членкина странски банки за обезбедување кредити на локалните бизниси. Првата од овие гаранции е гаранцијата на Прокредит Холдинг (Германија) во износ од 12,5 милиони УСД одобрена во декември 2010 година со рок на важење од десет години. Втората е одобрена во март 2014 година и е во износ од 104,5 милиони евра (143,9 милиони УСД) за инвестиции на Националната банка на Грција во нејзината македонска банка, Стопанска банка.

поддржи земјата со совети и финансирање на проекти со високо влијание што можат да дадат значаен придонес за растот и вработеноста.

**77. Преку нејзиното ангажирање во патниот сектор на Република Македонија, Светска банка и помага на владата да ги интегрира прашањата на безбедноста на патиштата во целокупната програма преку задолжителни мерки за управување со безбедноста на инфраструктурата за изведувачите и патните власти во сите фази на планирање и извршување; подобрување на безбедносните стандарди на железничките патни премини; елиминирање на црните точки; ефикасно одржување на патиштата и обезбедување видливост на патиштата со елиминирање на физичките пречки. Исто така, за да се осигури фокусот на безбедноста на патиштата при управувањето со патната мрежа, Светска банка работи заедно со ЈПДП на воведување проценки на влијанијата врз безбедноста на патиштата, ревизија на безбедноста на патиштата, управување со безбедноста на мрежата и безбедносни инспекции од надлежни органи. Светска банка ќе работи со владата и на Прегледот на капацитетот за управување со безбедноста на патиштата за да утврди препораки за сите институции да го подобрат практикувањето на своите одговорности во безбедноста на патиштата.**

**78. Родовите и аспектите на инклузијата ќе се вклопат во транспортните инвестиции преку фокусирање на: (1) обезбедување еднакво учество на мажите и жените во процесот на одлучување, (2) обезбедување еднаков пристап до економските можности и (3) мерење на влијанието врз конкретни групи. Анализата на влијанието врз сиромаштијата и социјалното влијание ќе биде спроведена за да се процени влијанието на активностите за рехабилитација на патиштата врз сиромаштијата и врз инклузијата и за да се изгради капацитетот на владата за опфаќање на прашањето за намалување на сиромаштијата во инвестициското планирање. Со оваа анализа ќе се процени дистрибуцискиот ефект на подобрената патна поврзаност врз погодото население со особен фокус на жените како една од ранливите групи. Еднаквите можности за вработување во изградбата на патиштата ќе се промовираат преку подигање на родовата свест на градежните компании. Подобрувањето на условите на избраните регионални патишта ќе ги подобри услугите на јавниот превоз и ќе ја зголеми поврзаноста на урбаните и руралните области, а со тоа ќе го подобри пристапот до работните места и пазарите за полошо стоечките. Бидејќи жените обично повеќе го користат јавниот превоз од мажите, се очекува активностите за рехабилитација на патиштата да бидат од особена корист за жените.**

### **Исход 3: Подобрено управување со патната инфраструктура**

**Предлог програма на ГСБ:** Регионални и локални патишта (тековна), Рехабилитација на регионалните патишта (планирана), Надградба на патиштата (планирана), Надградба според Регионалната балканска студија за транспорта инфраструктура (РЕБИС) (планирана); Советодавни услуги од ИФЦ (планирани).

### ***Инфраструктура - енергија***

**79. Република Македонија се соочува со предизвикот на обезбедување соодветно снабдување со енергија за растот. Земјата е рангирана меѓу енергетски интензивните економии на Балканот поради комбинацијата на енергетски интензивни локални**

индустрии (железо и челик, ископ на руди, цемент), лошо изолираните објекти, неефикасните електрични апарати во домаќинствата и големите загуби во дистрибуцијата. Целокупното снабдување со нафта, нафтени деривати и природен гас е од увоз. Аналитичката работа спроведена од страна на Светска банка во тесна соработка со владата демонстрираше дека **инвестициите во енергетска ефикасност** се најрентабилен начин за обезбедување енергетска сигурност. Исто така, бидејќи се исцрпуваат резервите на лигнит, земјата треба да го капитализира својот **хидро потенцијал**, што може да помогне и во однос на потребата **за зголемување на капацитетот на акумулациите** воочи сè поголемиот ризик од суши. Тековниот Проект за адаптивен програмски заем за енергија (АПЛ) 3 ќе ја подобри врската на Република Македонија со регионалната мрежа додека новите заеми ќе се фокусираат на подобрувањето на новите капацитети за обновлива енергија (можни инвестиции во мали хидроелектрични центри) и за подобрување на енергетската ефикасност (Проект за фонд за енергетска ефикасност). ИФЦ ќе продолжи со спроведувањето на неговата регионална Балканска програма за обновлива енергија (БРЕП) во Република Македонија<sup>32</sup>, поддржувајќи ја земјата на регулативно, на ниво на фирма и на ниво на финансиски институции за да го зголеми своето производство на обновлива енергија. БРЕП ќе се спроведува преку заедничка интервенција на Светска банка и на ИФЦ како и во тесна координација со другите чинители во земјата. ИФЦ преку своите советодавни и финансиски активности за приватниот сектор планира да ја стимулира изведбата на дополнителни 100MW капацитети за обновлива енергија до крајот на периодот на СПЗ. И МИГА ќе ги истражува можностите за поддршка на јавните енергетски претпријатија за привлекување дополнителни надворешни инвестиции.

#### **Исход 4: Достапна почиста енергија**

**Предлог програма на ГСБ:** АПЛ 3 за енергија (тековен); Фонд за енергетска ефикасност, мали хидроелектрични центри, Студија за греењето на биомаса, Промоција на општинската енергетска ефикасност (планирани); Советодавни услуги од ИФЦ (тековни и планирани), можна гаранција од МИГА.

<sup>32</sup> Советодавната програма БРЕП, активна во Македонија од 2011 година, има за цел развој на пазарот на обновлива енергија со посебен акцент на малите хидроелектрични центри (МХЕЦ) во земјите на Западен Балкан со најголем потенцијал за влијание. Оваа програма, поддржана од Министерството за финансии на Австрија, обезбедува советодавни услуги за регулативните органи, спонзорите за обновлива енергија и за локалните финансиски институции. Клучните цели на БРЕП се (i) да се подобри постојната рамка поврзана со обновливата енергија (ОЕ); (ii) поддршка на поединечните инвеститори во РЕ и (iii) поддршка за локалните банки за подобрување на капацитетот за финансирање проекти и технологии за ОЕ. Поконкретно, БРЕП обезбедува финансиска техничка помош за македонското Министерство за економија и Министерството за животна средина и просторно планирање за регулатива и промоција на инвестициите во секторот на ОЕ. Како резултат на тоа, владата е во постапка на правење групи од места за МХЕЦ за да се направат поатрактивни за инвеститорите, ревидирање на повластената цена за МХЕЦ (поттикнување на помалите центри) и ревидирање на Кодексот за дистрибуција на мрежата (за да се подобрат врските на МХЕЦ до дистрибутивната мрежа).

## Столб 2: Вештини и инклузија

### Предизвик: Можности за сите преку современи вештини и подобри јавни услуги

80. Овој столб се фокусира на интервенциите што би помогнале пошироки делови од општеството да уживаат во плодовите од економскиот раст преку подобри можности за вработување и поефикасни јавни и општински услуги.

#### *Пристап до вработување и вештини*

81. Образованието и вештините се утврдени како дел од критичните ограничувања за можноста за вработување. Иако се подобри пристапот до образованието, постои неповрзаност помеѓу резултатите на образовниот систем и потребите на приватниот сектор па компаниите се жалат на квалитетот и достапноста на вештините и покрај високата невработеност. Непостоењето *јасен механизам за акредитација* значи дека работодавачите не знаат кои вештини треба да ги поседува дипломецот на универзитетот што го отежнува вработувањето. Матурантите во средните стручни училишта често немаат никакво *практично искуство во работата* за која се обучени. Обезбедувањето вештини на работниците потребни на пазарот на трудот е централно за инклузивниот раст бидејќи вештините се главно средство што го имаат работниците за подобрување на нивната продуктивност, заработување повисоки плати и извлекување на нивните семејства од сиромаштијата во средната класа. Иако агендата за вештините е широка и ги опфаќа сите нивоа на образование, владата побара од Светска банка да се фокусира на прилагодувањето на образовниот систем по основното образование на потребите на пазарот на трудот. Светска банка ќе ја поддржи оваа клучна агенда преку неодамна одобриениот Проект за вештини и иновации кој има за цел да ги подобри врските помеѓу институциите за високо и средно стручно образование и потенцијалните работодавачи, го става фокусот на компетенциите и вештините релевантни на пазарот на работни места.

**Исход 5: Системот на високото и средното стручно образование е повеќе фокусиран на вештините за пазарот на трудот**

Предлог програма на ГСБ: Проект за вештини и иновации (тековен).

#### *Заштита на ранливите*

82. Подобрувањето на ефикасноста и опфатот со системот за социјална заштита со истовремено обезбедување повеќе можности за ранливите групи е важен дел од агендата за инклузија. *Насочувањето и ефикасноста* на мрежата на социјална заштита може да се зајакне, правејќи го побрзо и поевтино за администрирање со истовремено *осигурување дека повеќе лица што ги исполнуваат условите ја добиваат поддршката*. Како што е наведено во дијагностичкиот дел на стратегијата, постои простор за фокусирање на помошта на најсиромашниот квинтил како и да се обезбеди дека повеќе од оние што се квалификуваат за програмите како што е УПН се регистрираат за надоместокот. Следен предизвик е *социјалната помош да се направи компатибилна со поттикот да се бара работа*, што би можело да им помогне на луѓето да излезат од системот и да ја подобрат својата благосостојба на одржлив начин. ГСБ ќе ја поддржи оваа агенда преку тековните и нови операции и работа во областа на знаењата. Проектот за условени парични надоместоци (УПН) ги поддржува можностите за вработување на

семејствата во најсиромашните 40 проценти од населението и помага да се подобри опфатот и насочувањето на социјалната помош на најдолниот приходен квинтил. Особен акцент се става на јакнењето на жената: оценката на влијанието на програмата за УПН за средно образование покажа дека назначувањето на жените како приматели на јавни трансфери може да го подобри моделот на расходи во домаќинството. Од 2014/15 школска година, надоместоците ќе им се исплаќаат на мајките во сите домаќинства корисници. Новиот Проект за работни места базирани на ИКТ ќе направи пилот механизми за вработување на различни групи население преку платформи на ИКТ, фокусирајќи се на жените, младите, хендикепираните и другите групи што се соочуваат со особени предизвици во наоѓањето редовно вработување. Со проектот ќе се подобри и меѓусебната поврзаност на владините агенции подигајќи ја ефикасноста на администрацијата на социјалната помош и на другите јавни услуги. Лекциите научени од пилот проектот може да се искористат за идните операции. Ресурсите достапни во рамките на новата СПЗ оставаат простор за дополнителни операции во оваа област, на пример фокусирани на посеопфатна реформа на системот на социјална заштита што ќе биде предмет на дискусија со владата за време на спроведувањето на СПЗ.

**Исход 6: Поефикасен систем за социјална заштита компатибилен со вработувањето**

**Предлог програма на ГСБ:** Проект за УПН, Вработување и создавање работни места во Република Македонија (тековни); Работни места базирани на ИКТ, Справување со предизвиците во вработувањето во Западен Балкан (планирани); операција за социјална заштита (можна<sup>33</sup>).

***Затворање на јазот во основните услуги***

83. **Подобрениот пристап до основните и општинските услуги** е важен дел од агендата за инклузија во Република Македонија, особено во руралните подрачја каде сиромашните и долните 40 проценти се повеќе претставени. Светска банка со поддршка од Европската комисија, ќе го зголеми географскиот опфат на тековниот Проект за општински услуги, допирајќи до посиромашните рурални општини и обезбедувајќи ги не само клучните инвестиции во локална инфраструктура, како што се **водоводните** приклучоци и **услугите за прибирање на цврстиот отпад**, туку и зајакнување на капацитетот на општините за определување приоритети, планирање и спроведување на овие инвестиции. ИФЦ ќе ги поддржи инвестициите на ЈПП во локалната инфраструктура.

**Исход 7: Подобрен пристап до основните и општинските услуги**

**Предлог програма на ГСБ:** Проект за општински услуги (тековен).

<sup>33</sup> Оваа операција не е официјално побарана од владата.

**Табела 1: Тековни и планирани проекти и аналитички и советодавни активности (АСА) по столбови**

Раст и конкурентност		Вештини и иновации	
<b>Тековни проекти и АСА:</b>	Мил. УСД	<b>Тековни проекти и АСА:</b>	Мил. УСД
ДПЛ 2 за конкурентност	50	Условени парични надоместоци	25
Катастар на недвижности	26	Вештини и иновации	24
Регионални и локални патишта	105	Општински услуги	75
АПЛ 3 за енергетика	44	<i>Советодавни услуги од ИФЦ за работни места</i>	
Поддршка на ИФЦ за МСП	25.2	<i>Вработување и создавање работни места во Република Македонија</i>	
Гаранција на МИГА за Националната банка на Грција за инвестиција во Стопанска банка	143.9	<i>Вклучување на социјалната отчетност во портфолиото</i>	
<i>РОСЦ за сметководство и ревизија</i>			
<i>Поддршка на инфраструктурата од ИФЦ преку ЈПП</i>			
<i>Советодавни услуги од ИФЦ за „Обновлива енергија – мали хидроелектрични центри“</i>			
<i>Преглед на јавните финансии</i>			
<i>Програма за конкурентни индустрии и поддршка на иновациите во Македонија</i>			
<i>Економска и секторска работа за растот и заедничкиот просперитет (ЕСР)</i>			
<b>Нови проекти и АСА:</b>		<b>Нови проекти и АСА:</b>	
<b>ФГ15</b>		<b>ФГ15</b>	
Рехабилитација на патиштата (ФГ15)	70	Работни места базирани на ИКТ	10
Мали хидро/водни акумулации	60	Цврст отпад/отпадни води	20
ДПЛ за јавни финансии	70	<b>ФГ17</b>	
<b>ФГ16</b>		Реформа на социјалната заштита	ДСО
Фонд за енергетска ефикасност	20	Инвестиција на ИФЦ + советодавни услуги	
ДПЛ 3 за конкурентност	70	<i>Родова дијагностика и следење</i>	
<b>ФГ17</b>		<i>ПСИА за патишта</i>	
Надградба на патиштата	80	<i>Проценка на сиромаштијата</i>	
Гаранција на МИГА за енергетика		<i>Справување со предизвиците за вработување во Западен Балкан</i>	
Операција на ИФЦ + советодавни услуги за обновлива енергија и за проекти за енергетска ефикасност			
Поддршка од ИФЦ за МСП преку кредитни линии со комерцијалните банки			
<i>Студија за греењето на биомаса</i>			
<i>Надградба на РЕБИС</i>			
<i>Промоција на општинската енергетска ефикасност</i>			
<i>Поддршка на ИФЦ за СДИ</i>			
<i>Ангажирање на ИФЦ за НФК</i>			
<i>Ангажирање на ИФЦ со регионалните советодавни платформи (трговска логистика, корпоративно управување, безбедност на храната и ЈПП)</i>			
<b>Економско управување за пристапување во ЕУ</b>			
<b>Тема што се проткајува</b>			

*Забелешка:* Износот на заемот на планираната операција е ориентационен. Одлуката за изборот помеѓу новите операции ќе биде направен во текот на спроведувањето на СПЗ.

## **В. Спроведување на Стратегијата за партнерство со земјата за 15-18 ФГ**

84. **Стратегијата ќе се спроведува во тесна соработка во рамките на ГСБ и со развојните партнери.** По првите две години на спроведување ќе се направи преглед на средината на периодот за да се процени напредокот и да се направат потребните корекции на курсот.

85. **Светска банка ќе примени социјален филтер на целата своја работа** за да им помогне на тимовите во земјата да се справат со пречките што го ограничуваат намалувањето на сиромаштијата и заедничкиот просперитет кај конкретни групи (жени, малцинства, особено Ромите итн.) и да дизајнираат активности и реформи на политиките со кои се промовира поинклузивно и кохезивно општество. Активностите од социјалниот филтер ќе опфатат: (а) брза анализа на социјалните прашања во Република Македонија, (б) практична алатка со која ќе им се помогне на тимовите да утврдат како нивните проекти се справуваат со клучните социјални прашања и (в) поддршка на проектните тимови во дизајнирањето и спроведувањето активности со кои може да се промовира поголема социјална инклузија и одржливост.

### **Финансирање и инструменти**

86. **Со новата СПЗ на Република Македонија ќе и се стават на располагање до 400 милиони УСД за нови заеми во текот на четирите години на спроведувањето на стратегијата** во зависност од капацитетот за кредитирање на МБОР, барањата на други заемопримачи, успешноста и приоритетите на земјата и глобалните економски настани. Во зависност од условите на пазарот, тоа би можело да се дополни со финансирање од ИФЦ во износ од 80 – 100 милиони УСД за четири години, а можеби и со гаранции од МИГА.

87. **Искористувањето на сите делови од билансот на состојба на ГСБ (МБОР, ИФЦ и МИГА) би можело да помогне да се максимизира износот на финансиски средства на располагање на земјата.** Сепак, важно е да се забележи дека како земја со средни приходи, Република Македонија има пристап до разни концесиски и комерцијални можности за финансирање и одлуката колку да се позајми ќе треба да се балансира и со стратегијата за фискална консолидација што ја следи владата. Поради тоа, реалниот обем на кредитирање може да биде значително понизок од 400 милиони УСД зависно од потребите на клиентот и достапноста на издржани проекти што се вклопуваат во параметрите на стратегијата.

### **Партнерство и координација со донаторите**

88. **Светска банка и понатаму ќе игра активна улога во координацијата на донаторите за да се подобри комплементарноста и влијанието на нејзината помош.** Последните години се намали бројот донаторите ангажирани во Република Македонија и износот на расположливата помош во донации. Овој тренд делумно е резултат на зголеменото грантовско финансирање од ЕУ преку Инструментот за претпристапна помош (ИПА). Освен од ЕУ, други донатори се Американската агенција за меѓународен развој (УСАИД), Германија, Холандија, Обединетото Кралство и Обединетите Нации. Во делот на кредитирањето, земјата ја интензивираше соработката со Европската банка за



обнова и развој (ЕБОР), Европската инвестициска банка (ЕИБ) и Развојната банка на Советот на Европа (ЦЕБ). Светска банка има тесни работни врски со сите донатори и кредитни партнери за да обезбеди комплементарност на проектите и советодавните услуги за заедничко зајакнување на процесот за пристапување во ЕУ.

**89. Партнерството со донаторите воспоставено во текот на периодот на претходната СПЗ ќе се одржува и во иднина.** Соработката со ЕБОР ќе продолжи и во новата СПЗ со разгледување на паралелно финансирање за програмата за рехабилитација на магистралните патишта. Тесната соработка со агенциите на ООН, имено УНДП и Високиот комесар на Обединетите Нации за бегалци (УНХЦР), ќе се фокусира на зелениот раст и на агендата за човечките ресурси. Соработката со УСАИД ќе се фокусира на енергетската ефикасност и спроведувањето избрани препораки од советодавните услуги за зелениот раст што и се дадени на владата.

**90. Имајќи ја предвид целта на земјата да стане членка на ЕУ, проектите на Светска банка и понатаму во дијалогот за политиките и во операциите ќе продолжат да ставаат акцент на условите на европското законодавство.** Пристапувањето во ЕУ го насочува развојот на законодавството и политиките бидејќи реформата на законодавството согласно европското е приоритет на земјата. Светска банка и понатаму ќе ги зема предвид условите од европското законодавство во нејзиниот дијалог за политиките со владата и да обезбедува техничка помош во процесот на реформи.

**91. Светска банка и понатаму ќе работи со владата и со ЕК на утврдување на соодветните модалитети на соработката помеѓу ЕУ и Светска банка и ќе и помага на владата да ја подобри искористеноста на ИПА.** Претпристапната помош е најголема финансиска помош за земјата со годишен обем од околу 100 милиони евра во ИПА грантови достапни на сите нивоа на власта, приватниот сектор и граѓанското општество за финансирање на модернизацијата на законодавството, градењето капацитети и инвестиции во инфраструктурата во програмскиот период 2007 – 2013 година. Меѓутоа, искористувањето на европските фондови е бавно – само околу 35 проценти од средствата на ИПА за периодот 2007 – 2013 година се искористени до мај 2014 година.

**92. Неодамна, партнерството помеѓу ЕУ и Светска банка еволуираше, придвижувајќи се од редовна координација за стратешките прашања и паралелно финансирање кон заедничко финансирање на инвестициски проекти и советодавни услуги.** Првата ваква операција која е во напредна фаза на дискусија опфаќа дополнително грантовско финансирање за Проектот за подобрување на општинските услуги (МСИП) во износ од 15,5 милиони евра од ИПА што се очекува да се одобри во 2014 година. Во тек се дискусии за соработка во други области како што е локалната конкурентност и туризмот. Светска банка ќе продолжи да ја поддржува владата во стратешкото планирање и подготовката на проекти за ИПА2 и да работи кон воспоставување аранжмани за кофинансирање во рамките на ИПА2.

### **Следење и оценување**

**93. Рамката на резултати за новата стратегија се фокусира на 7 исходи на СПЗ врз кои треба ва влијае програмата.** Напредокот кон овие исходи ќе се следи преку конкретните показатели на исходите кои опфаќаат крајни и меѓувремени цели. Годишен

преглед на успешноста и резултатите на земјата (ГПУР) ќе се прави за да се следи напредокот во рамката на резултатите, а со клиентот ќе се направи и преглед на средината на периодот.

94. **Следењето на следните показатели ќе биде расчленето по родови:** удел на корисници на социјална парична помош со деца на возраст од 15 до 18 години регистрирани за условени парични надоместоци и удел на корисници на социјална помош кои имаат формално вработување.

#### IV. УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИТЕ ЗА ПРОГРАМАТА НА СВЕТСКА БАНКА

95. **На ниво на земја, новата СПЗ се соочува со повеќе важни ризици** што се опишани во делот за среднорочните изгледи и ризици. Светска банка ќе ја прилагоди својата програма во случај некој од нив да се реализира. Особено во случај на надворешен шок или голема природна катастрофа, ГСБ ќе го промени обемот и составот на финансиската поддршка како одговор на промената на потребите за финансирање, на пример ќе го зголеми обемот на средства расположливи како ДПЛ според расположливиот капацитет, одржливоста на долгот и условите за реформа на политиките. Ако напорите на владата за фискална консолидација не бидат успешни и јавниот долг на Република Македонија, кој во моментот е умерен, достигне ниво кое е неодржливо, Светска банка може да ги намали обемот на нови кредити и да се воздржи од понудување ДПЛ. Светска банка ќе остане будна во однос на ризикот од граѓански и етнички немири и ќе направи чекори за соодветно прилагодување на програмата.

96. **Во однос на предложената програма на операции на ГСБ и нивните очекувани резултати,** врз основа на досегашните искуства главниот ризик е доцнењето на спроведувањето поради буџетски ограничувања или ограничени капацитети. Во целина, ризикот да не се постигнат планираните резултати во временските рамки на новата стратегија се проценува како низок до умерен. Некои од конкретните ризици опфаќаат:

- **Промена на политичките приоритети:** Иако постојната стратегија се базира на јасното барање на клиентот и е обликувана низ процес на екстензивни консултации, можно е приоритетите да се променат во текот на четирите години на спроведување на новата СПЗ. Тимот на Светска банка ќе ја користи стратегијата како жив документ и ќе врши редовен преглед на напредокот и резултатите за да го прилагоди курсот според потребите.
- **Отпор кон големи операции:** Големите инфраструктурни операции, дури и ако се совршени од техничка и економска перспектива можат да најдат на отпор од одредени групи. За ублажување на овие ризици ќе се користи политиките на Светска банка, како што се социјалните и еколошките безбедносни механизми, социјалниот филтер и проактивните кампањи за комуницирање со јавноста.
- **Ограничувањата на капацитетот го одложуваат или комплицираат спроведувањето:** Иако Република Македонија има големи резултати во спроведувањето проекти во многу сектори, остануваат одредени ограничувања на капацитетот. Светска банка и понатаму на сите агенции што спроведуваат проекти ќе им обезбедува техничка помош и поддршка за спроведување.

- **Ограничувања на податоците:** Сигурните податоци се оскудни за многу аспекти на сиромаштијата и заедничкиот просперитет. Особено што Република Македонија немала попис од 2002 година наваму и сè помалиот одсив на АПД го отежнува следењето на долгорочните промени на показателите за сиромаштијата и заедничкиот просперитет и ја намалува достапноста на податоците за креирање политики базирани на докази. Светска банка ќе ја користи Анкетата за приходите и условите на живот, која почна да ја применува Државниот завод за статистика до 2010 година, за да ја следи благосостојбата, да обезбедува информации за ангажирањето преку анализи на сиромаштијата и заедничкиот просперитет. Исто така, Светска банка ќе продолжи да обезбедува техничка помош за Државниот завод за статистика и да бара можности за зајакнување на прибирањето и анализата на податоците.

Анекс 1: Рамка на резултати за СПЗ за Република Македонија 2014 – 2018 година\*

Развојни цели на земјата	Прашања и пречки	Исходи под директно влијание на интервенциите на СПЗ Показатели и цели	Програма на ГСБ
<b>Столб 1: Раст и конкурентност</b>			
<b>Одржување на макроекономската и на фискалната стабилност</b>	<p>Јавниот долг иако сега е умерен, може да се однесе на неодржливо ниво, освен ако не се намали фискалниот дефицит.</p> <p>Подобрување на транспарентноста за да се зајакне довербата во управувањето со јавните финансии.</p> <p>Квалитетот на јавните инвестиции се намалуваше, ставајќи притисок врз долгорочната фискална одржливост.</p>	<p><b>Исход 1: Подобен фискален и менаџмент на јавните финансии</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Фискалниот дефицит се намалува согласно среднорочната буџетска рамка <i>Основа:</i> 4,1 проценти од БДП <i>Цел:</i> под 3 проценти од БДП</li> <li>Тримесечни извештаи за консолидираниот јавен и јавно гарантиран долг објавени на вебсајтот на МФ <i>Основа:</i> Не <i>Цел:</i> Да</li> <li>Претпријатието за патишта инвестира користејќи го системот за управување со патните средства <i>Основа:</i> Не <i>Цел:</i> Да</li> </ul>	<p><b>Тековни:</b> Преглед на јавните финансии Проект за регионални и локални патишта</p> <p><b>Планирани:</b> ДПЛ за јавни финансии Проект за рехабилитација на магистрални и регионални патишта Проект за надградба на патиштата Дијагностика за раст и заеднички просперитет</p>
<b>Поголеми приватни инвестиции за движење на економскиот раст</b>	<p>Пристапот до финансирање и спроведувањето регулативи поврзани со бизнисот на локално ниво се назначени во најновите анкети како дел од врвните пречки за водење бизнис.</p> <p>Ниското ниво на софистицираност на бизнисите ги спречува странските инвеститори да воспоставуваат врски со локални добавувачи, намалувајќи го ефектот на СДИ врз вработувањето и растот.</p>	<p><b>Исход 2: Подобри услови за приватни инвестиции и врски со СДИ</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Овозможени приватни инвестиции во реалниот сектор преку интервенции на ИФЦ <i>Основа:</i> 80 милиони евра <i>Цел:</i> 180 милиони евра</li> <li>Број на денови за добивање градежна дозвола <i>Основа:</i> Просек 181,1; Производство 43; Услуги 43,1(БИПС) <i>Цел:</i> Просек 83; Производство 25; Услуги 100</li> <li>Подобрена софистицираност на локалните бизниси <i>Основа:</i> Софистицираност 3,65; Иновации 3,2 (Глобален извештај за конкурентноста 2013, столбови 11 и12) <i>Цел:</i> Софистицираност 4.0; Иновации 4.0</li> </ul>	<p><b>Тековни:</b> БРЕП; Советодавни активности на ИФЦ за инфраструктурни ЈПП; Инвестиции и мобилизација на ИФЦ во реалниот сектор; ДПЛ 2 за конкурентност; МЦИИСП; Проект за вештини и иновации Навремени советодавни услуги на ГСБ/АСА</p> <p><b>Планирани:</b> ДПЛ 3 за конкурентност Дијагностика на растот и на заедничкиот просперитет Инвестиции и советодавни услуги на ИФЦ</p>
<b>Подобри</b>	Како мала и	<b>Исход 3: Подобрена патна инфраструктура</b>	<b>Тековни:</b>

Развојни цели на земјата	Прашања и пречки	Исходи под директно влијание на интервенциите на СПЗ Показатели и цели	Програма на ГСБ
<b>транспортни врски во и надвор од земјата</b>	континентална земја, Република Македонија за извоз и за пристап до странските пазари се потпира на патниот транспорт. Квалитетот на патната мрежа е влошен.	<ul style="list-style-type: none"> <li>Зголемен процент од мрежата на магистрални и регионални патишта во добра и задоволителна состојба <i>Основа:</i> 79 проценти <i>Цел:</i> 81 проценти</li> <li>Број на луѓе со подобар пристап до транспорт преку нови ЈПП <i>Основа:</i> 0 <i>Цел:</i> 300.000</li> </ul>	<p>Проект за регионални и локални патишта; Советодавни услуги од ИФЦ за инфраструктурни ЈПП</p> <p><b>Планирани:</b> Проект за рехабилитација на магистралните и регионалните патишта Проект за надградба на патиштата Надградба на РЕБИЛ</p>
<b>Подобра енергетска сигурност на одржлив начин</b>	Зависноста од јаглен и од увоз ја става под знак прашање енергетската сигурност на земјата и го подрива идниот раст. Анализата покажува дека енергетската ефикасност и развојот на нови хидро капацитети се најдобри начини за обезбедување енергетска сигурност.	<p><b>Исход 4: Повеќе чиста енергија</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Дополнително годишно производство на обновлива и чиста енергија <i>Основа:</i> 0 GWh <i>Цел:</i> 105 GWh (Светска банка) + 100 GWh (ИФЦ)</li> <li>Вкупно проектирани заштеди на енергија од новите мерки за ЕЕ споредени со програми поддржани од Светска банка <i>Основа:</i> 0 <i>Цел:</i> 600 GWh</li> </ul>	<p><b>Тековни:</b> АПЛ 3 за енергија; Поддршка на инфраструктурата од ИФЦ преку ЈПП; Проект за обновлива енергија/мали хидроелектрични централи во Македонија</p> <p><b>Планирани:</b> Проект за мали хидроелектрични централи; ТП за енергетска ефикасност; Проект за Фонд за енергетска ефикасност; Студија за греењето на биомаса; Промоција на општинската енергетска ефикасност Инвестиции и советодавни услуги на ИФЦ; можна гаранција од МИГА</p>
<b>Столб 2: Вештини и инклузија</b>			
<b>Обучена работна сила во области што се бараат на пазарот</b>	Иако невработеноста е висока, компаниите пријавуваат тешкотии во пополнувањето на работните места што бараат поголеми вештини. Варијабилноста во квалитетот на образовните програми им отежува на работодавачите да ги протолкуваат дипломите на кандидатите. Дипломците често немаат практични вештини за	<p><b>Исход 5: Системот за високо и за средно стручно образование е повеќе фокусиран на вештините за пазарот на трудот.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Удел на јавни универзитети акредитирани според новите мерки за осигурување на квалитетот согласно нормите на ЕУ <i>Основа:</i> 0 <i>Цел:</i> 60 проценти</li> <li>Удел на ученици во ССУ што добиваат практична обука во фирми <i>Основа:</i> 28 проценти <i>Цел:</i> 48 проценти</li> </ul>	<p><b>Тековни:</b> Проект за вештини и иновации</p>

Развојни цели на земјата	Прашања и пречки	Исходи под директно влијание на интервенциите на СПЗ Показатели и цели	Програма на ГСБ
	работата.		
<b>Поефикасен систем на социјална заштита и промовирање на независноста на домаќинствата</b>	<p>Системот за социјална заштита страда од проблеми со инклузија и со инсклучување.</p> <p>Иако социјалната помош не е дарезлива, стравот од нејзино губење ги спречува корисниците да бараат формално вработување.</p>	<p><b>Исход 6: Поефикасен систем на социјална заштита и компатибилен со вработувањето</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Удел на најсиромашните што добиваат социјална помош <i>Основа:</i> 65,8 проценти (АПУЖ 2011) <i>Цел:</i> над 70 проценти</li> <li>Удел на корисници на социјална парична помош со деца на возраст од 15 до 18 години регистрирани за условени парични надоместоци <i>Основа:</i> 76 проценти (жени: 73 проценти) <i>Цел:</i> над 80 проценти (жени: 75 проценти)</li> <li>Удел на корисници на социјална помош што работат формално <i>Основа:</i> 1,46 проценти (жени: 0,99 проценти) <i>Цел:</i> 5 проценти (жени: 3 проценти)</li> </ul>	<p><b>Тековни:</b> Проект за условени парични надоместоци</p> <p><b>Планирани:</b> Проект за работни места базирани на ИКТ; Проект за социјалната заштита; Вработување и создавање работни места во Република Македонија; Справување со предизвиците во вработувањето во Западен Балкан</p>
<b>Затворање на јазот во основните услуги</b>	Клучните инфраструктурни јазови остануваат во областите како што се водоснабдувањето, канализацијата и прибирањето на цврстиот отпад. Руралните заедници се особено ранливи.	<p><b>Исход 7: Подобен пристап до основни и комунални услуги.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Дополнителни домаќинства со подобрени приклучоци за водоснабдување <i>Основа:</i> 0 <i>Цел:</i> 30.000</li> <li>Дополнителни домаќинства со подобрени услуги за прибирање цврст отпад <i>Основа:</i> 0 <i>Цел:</i> 60.000</li> </ul>	<p><b>Тековни:</b> Проект за општински услуги</p> <p><b>Планирани:</b> Дополнително финансирање од ЕУ за Проектот за општински услуги; Проект за цврст отпад/отпадни води</p>

\*Основата се однесува на тековната ФГ. Целите се однесуваат на крајот на периодот на СПЗ (18ФГ).

**Анекс 2: Извештај за завршувањето на СПЗ 11ФГ – 14 ФГ**

<b>Дискусија на одборот за СПЗ:</b>	20 септември 2010
<b>Извештај за напредокот на СПЗ (презентирање пред одборот)</b>	1 ноември 2012
<b>Период опфатен со извештајот за завршување на СПЗ:</b>	септември 2010 – јуни 2014

**РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

**ИЗВЕШТАЈ ЗА ЗАВРШУВАЊЕТО НА СТРАТЕГИЈАТА ЗА ПАРТНЕРСТВО СО  
ЗЕМЈАТА 11 – 14 ФГ**

**ВОВЕД**

1. Овој извештај за завршувањето на стратегијата за партнерство со земјата ИЗСПЗ ги разгледува искуствата од спроведувањето на Стратегијата на Групацијата Светска банка за партнерство со земјата за 11 – 14 ФГ (СПЗ) за Република Македонија (Извештај бр. 54928-МК, 20 септември 2010 година). Во овој документ се оценува ефективноста на стратегијата на Групацијата Светска банка во: (1) усогласувањето на нејзините цели со долгорочните стратешки цели на Република Македонија; (2) утврдувањето релевантни, мерливи и реални исходи на СПЗ и (3) постигнувањето на нејзините очекувани исходи на ефикасен и одржлив начин. Освен на дискусиите со тимот во земјата и со соговорниците од владата, оваа оценка се базира на референтните документи како што се СПЗ, документите за проценка на проектите, извештаите за состојбата на спроведувањето, извештаите од супервизиите и извештаите поврзани со економската и со секторската работа. Наодите на проценката обезбедија информации за подготовката на СПЗ 15ФГ – 18ФГ.

2. Во периодот на стратегијата, Владата на Република Македонија следеше развојна стратегија фокусирана на следните пет цели: (1) економски раст и развој на приватниот сектор; (2) интеграција во ЕУ; (3) борба против корупцијата и економскиот криминал; (4) добри меѓуетнички односи и (5) инвестиции во образование, наука и општество базирано на знаење. СПЗ беше добро усогласена со овие цели и придонесе за напредокот кон целите еден, два и пет.

3. За време на периодот на спроведување на СПЗ, Светска банка даде нови заеми во вредност од 543,4 милиони УСД од кои 98 милиони УСД беа за финансирање на инвестициски проекти, 100 милиони УСД за буџетска поддршка и 336,4 милиони УСД за гаранции базирани на политики. ИФЦ инвестираше 63,3 милиони УСД: 23,7 милиони УСД во финансискиот сектор; 35 милиони УСД во производство и 4,6 милиони УСД во енергетиката.

## I. РЕЗИМЕ НА НАОДИ И ОЦЕНКИ

4. **Целта на СПЗ 11 – 14 ФГ беше да се поддржи побрз, поинклузивен и позелен раст истовремено помагајќи и на земјата да се подготви за прием во ЕУ.** СПЗ ја фокусираше поддршката од Групацијата Светска банка во три области на ангажирање: (1) *побрз раст* – конкурентност; (2) *поинклузивен раст* – можност за вработување и социјална заштита и (3) *позелен раст* – еколошка одржливост и климатски активности. Во овие три области на ангажирање, СПЗ придонесе за конкретни развојни исходи што се сумирани во Табелата 1. Во првата половина на СПЗ придонесот за овие исходи дојде главно од интервенции спроведени во рамките на СПЗ 07 – 10 ФГ. Во табелите 2, 2а и 3 се дава поделба на планирани и реализирани операции и активности за знаење и советодавни активности за СПЗ 11 – 14 ФГ, соодветно.

5. **Столбот за конкурентноста е оценет како задоволителен. Програмата даде исклучителен придонес за развојот, особено во конкурентноста.** ГСБ направи многу успешни интервенции во одржувањето на макроекономската и фискалната стабилност и во зајакнувањето на општинските услуги и инфраструктура. Одредени фискални прашања и понатаму остануваат, но навремената интервенција на Светска банка беше витална за одржувањето на макроекономската стабилност.

6. **Столбот за инклузивноста кој ги содржеше стратешките цели на ГСБ за борба против сиромаштијата и постигнување поинклузивен раст е оценет како умерено незадоволителен.** Недостатокот на сигурни податоци за приходите и буџетите на домаќинствата го оневозможи следењето на насочувањето на мрежата на социјална заштита и соодветното оценување на одредени резултати на програмите. Условите за вработување на ранливите групи се подобрија, но во целина тимот на СБ недоволно ги ублажи тешкотиите во постигнувањето на програмските цели и мерењето на влијанието на програмата во оваа област. Од друга страна, Проектот за условени парични надоместоци со цел подобрување на ефикасноста на мрежата на социјална заштита, беше прв од овој вид спроведен во регионот.

7. **Столбот за зелениот раст е оценет како задоволителен.** За прв пат во Република Македонија, Светска банка успешно работеше со владата во областа на енергетската ефикасност. Завршените активности на владата и го демонстрираа потенцијалот на инвестициите во оваа област водејќи кон формулирање на првата Национална програма за енергетска ефикасност во јавните згради и одлуката за основање револвинг Фонд за енергетска ефикасност за да се спроведе оваа програма. Светска банка и владата ја потценија сложеноста на одредени инфраструктурни проекти во кои имаше и откуп на земјиште и се случија доцнења во спроведувањето, но и покрај тоа проектите се на пат да ги постигнат очекуваните исходи. Дијалогот за политиките на високо ниво за користењето на државното земјоделско земјиште доведе до одлука за приватизација на земјиштето преточена во закон.

8. СПЗ повеќе натежнуваше кон столбовите за конкурентност и за позелен раст (13 и 10 исходни кластери), а помалку кон столбот за инклузивноста (2 исходни кластери). Од 25 исходни кластери, 16 беа **постигнати**, осум во **најголем дел постигнати**, а еден **делумно постигнат**. **Во целина, успешноста на СПЗ 11 – 14 ФГ е оценета како умерено задоволителна.** Оваа оценка ја отсликува стратешката важност на столбот за инклузивноста кој имаше релативно понизок процент на целосно постигнати исходи од другите.



## II. НАПРЕДОК КОН ПОСТИГНУВАЊЕТО НА ЦЕЛИТЕ НА НИВО НА ЗЕМЈА

9. СПЗ беше усогласена со напредокот кон трите цели на Владата на Република Македонија: економски раст и развој на приватниот сектор, интеграција во ЕУ и инвестиции во образованието, науката и општеството базирано на знаење.

### Економски раст и развој на приватниот сектор

10. **И покрај значајните негативни шокови, макроекономската и финансиската стабилност беше зачувана.** Република Македонија постигна умерен раст во текот на тековната криза во Еврозоната од која како континентална земја зависна од трговија беше особено ранлива. Просечниот раст на БДП помеѓу 2009 и 2013 година беше 2,1 проценти годишно, нешто подобро од нејзините соседи во Југоисточна Европа со 1,7 проценти. Долгот на централната влада се одржуваше под 40 проценти од БДП во текот на 2013 година; а расходите за пензии под 9 проценти од БДП до 2012 година. Во 2013 година Светска банка ја поддржа владата со втората гаранција базирана на политики за јавни расходи (ГБПЈР) и со тоа и помогна да добие голем комерцијален заем кој и овозможи брза отплата на заостанатите обврски и спроведување на мерки за спречување на нивно повторно појавување. Нивото на заостанати обврски во здравството беше успешно контролирано во дел од периодот, но целта да се одржуваат под 0,2 проценти од БДП не беше остварена. Успешните реформи на УЈФ поддржани со ГБП2 беа клучни за одржувањето на макроекономската стабилност.

11. **ГБП и овозможи на земјата да добие пристап до меѓународниот банкарски пазар на заеми под подобри услови.** Владата ја искористи ГБП да позајми 250 милиони евра во јануари 2013 година, покривајќи 46 проценти од финансирањето потребно за 2013 година со разумни трошоци (каматна стапка од 3,915 проценти) во две транши со доспевање од 5 и 7 години. ГБПЈР помогна и да се искористи капитал на Светска банка овозможувајќи и договарање комерцијален заем од 250 милиони евра од кои МБОР гарантираше 62 проценти или 155 милиони евра (противвредност на 201,5 милиони УСД).

12. **Деловната клима во Република Македонија постојано се подобруваше.** Спроведени се реформи во регистрацијата и постапките за издавање дозволи, постапките за регистрација на имот, заштитата на инвеститорите и наплатата на даноците. Во 2013 година, *Дуинг Бизнис* ја рангираше Република Македонија како петта најподобrena земја во првите 50 економии во светот, таа се искачи од 92ро место во 2006 на 25о место во 2013 година, надминувајќи ги другите земји во регионот. Значително се подобри ефикасноста на судските услуги со намалување на бројот на денови за извршување на договор од 370 на 60. Освен тоа, пристапот до финансирање на МСП во клучните сектори на растот се подобри.

13. **Активностите на ДПЛ го поддржаа приливот на СДИ во индустриите со средна и со висока технологија генерирајќи значителен број нови вработувања, но сепак одредени предизвици остануваат.** Република Македонија има потенцијал за разновидна економија и за значителни инвестиции и извоз, *меѓу другото*, вклучувајќи автомобилски делови, здравствени производи и лекови, агробизнис и преработка на храна и метали и метални производи. Владината стратегија за привлекување СДИ, базирана на промоција, специјални економски зони (СЕЗ) и пакети за поттикнување на инвеститорите, резултираше со прилив на СДИ со висока додадена вредност и значителен број нови вработувања. Овие инвестиции се зголемија на 78 милиони евра во 2013 година, во 2013 година остварија нето извоз од 87 милиони евра, а се очекува да пораснат на 190 милиони евра во 2014 со вкупен извоз од 1,2 милијарди евра. Во 2013 година новите СДИ лоцирани во и надвор од СЕЗ вработија околу 5.000 работници, а се очекува бројот да се зголеми

на 9.000 во 2014. Авторитетот на институциите и системот за следење и ревизија на фискалните поттици беа зајакнати со ДПЛ за конкурентност, а поддршката се прошири на програми за поддршка за извозниците и на инвестициски програми во новите зони базирани на побарувачката на пазарот. Меѓутоа и покрај поддршката на специјализираната агенција за привлекување СДИ во овие и други сектори наречена *Инвест Македонија*, приливот на капитал останува под очекувањата.

16. **Иако се подобри ефикасноста и транспарентноста на земјишната администрација, активирањето на долгорочниот раст на земјоделството, а со тоа и намалувањето на руралната сиромаштија бара понатамошни реформи.** Од 2009 година трансакциите со недвижности пораснаа за 29 проценти, а запишаните хипотеки за кои се користи имот како обезбедување пораснаа за 64 проценти во периодот помеѓу 2009 и 2012 година. Агробизнис секторот доживеа големо зголемување на јавните расходи, од 10 милиони евра до 2005 на 130 милиони евра во 2013 година. Најголем дел од ова зголемување беше наменето за директни земјоделски субвенции. Иако овие субвенции можат да помогнат да се поттикне краткорочниот раст, тие не се справуваат со структурната неефикасност што ја намалува профитабилноста на земјоделството и ги отежнува реформите потребни за ослободување на долгорочниот раст на земјоделството. Рурална сиромаштија останува вкоренета во ниската продуктивност на земјоделството. Секторот останува погоден од отсуството на активен пазар за закуп на земјиште, од големата поделеност на земјоделските стопанства, несоодветното финансирање за применети истражувања во земјоделството и земјоделски советодавни активности како и од бавното разрешување на институционалните проблеми околу алокациите за користење на подземните води.

19. **Кај трговската логистика, владата ја модернизира транспортната инфраструктура за да го забрза протокот на патничкиот и на товарниот сообраќај, истовремено воведувајќи мерки за олеснување на трговијата.** Неодамна беа надградени најголемите аеродроми преку концесија со приватен оператор од Турција, а владата иницираше инвестиции за надградба на Коридорот X, нејзиниот главен патен и железнички коридор кон пазарите на ЕУ и кон пристаништата. Во тек се и инвестициски планови за надградба на Коридорот VIII и на локалните патишта. Мерките за олеснување опфаќаат поедноставени царински процедури и зајакната координација со инспекциските агенции; воведување едношалтерски систем за обработка на извозните/увозните и транспортните дозволи; воведување пристап базиран на ризик при царинските контроли и техничките инспекции, комбинирани со повеќе инспектори на главните гранични премини за да се забрза преминувањето и систематизирање на професионалните стандарди и внатрешната контрола за ублажување на корупцијата кај царинските службеници.

20. **За да се поттикне конкурентноста и да се намали невработеноста, која иако е во надолен тренд со 28,7 проценти во третото тримесечје од 2013 година, останува една од највисоките во Европа, владата ги намали трошоците на бизнисите за вработување на работници преку намалување на даночното оптоварување.** Законските реформи поддржани со ДПЛ беа донесени за да се разреши ригидноста на регулативите на пазарот на трудот, да се олесни сезонското вработување и да се подобри капацитетот на јавниот сектор и регулативната рамка за да се поттикнат иновациите во приватниот сектор.

## Интеграција во ЕУ

21. **Европските стандарди дадоа информации за реформите, усогласени со владиниот приоритет.** На пример, според Извештајот за напредокот на ЕК за 2014 година, напредокот во областа на корпоративното и финансиското известување, со поддршка од Светска банка преку ТП за финансискиот сектор и регионалниот РЕПАРИС бил задоволителен. Над целите утврдени на

ниво на земја, агенцијата за катастар усвои Стратегија за инфраструктурата за национални просторни податоци согласно условите на ЕУ. Платежната агенција акредитирана од ИПАРД е целосно функционална. Регистарот на земјоделски стопанства и системот за утврдување на земјишните парцели се воспоставени и се објавуваат тримесечни извештаи за клучните земјоделски податоци.

### **Инвестиции во образованието, науката и во општеството базирано на знаење**

22. **Зголемувањето на капацитетот за иновации е приоритет за владата и централен дел на стратегијата за забрзување на растот на продуктивноста и диверзифицирање на извозот.** Владата презема важни чекори за зајакнување на рамката на политики за иновации преку усвојување на Стратегијата за иновации во октомври 2012 година и со донесувањето на Законот за иновациони активности во мај 2013 година. Со законот се овозможи основање на Фонд за иновации и технолошки развој со кој ќе се воведат конкурентни финансиски инструменти за стимулирање на комерцијалното ИР, поддршка на почетните и издвоените бизниси и комерцијализација на технологија и активности за трансфер на технологии поврзувајќи го истражувачкиот со приватниот сектор и со потребите на пазарот.

23. **Почна реформата на високото образование за да се усогласи со стандардите на ЕУ и вештините на дипломците да станат порелевантни на пазарот.** Законската рамка за осигурувањето на квалитетот во системот за високо образование беше дополнета за да се усогласи со стандардите на ЕУ, а беше дефиниран и моделот за финансирање на високото образование.

## **III. ОЦЕНКА НА УСПЕШНОСТА НА ПРОГРАМАТА**

### **Столб I. Побрз раст преку подобрување на конкурентноста**

24. **Клучните исходи за макроекономската стабилност беа постигнати и покрај неповолните економски услови.** Република Македонија, како и многу земји во ЕЦА се соочи со економско и финансиско опкружување многу попредицивничко отколку пред кризата од 2008 – 2009 година. ЕЦА беше најлошо погоден регион од сите региони во развој и транзиција, а примарните трговски и финансиски партнери на Република Македонија бележеа слаб раст на краток рок. Капиталот беше оскуден, а увозот слаб. ГСБ заедно со властите се ангажираше да утврди каде би можела да даде поддршка за подобрување на макроекономската стабилност. ГБП помогна да се консолидира макроекономската стабилност преку поддршка на мерките за задржување на одржливо ниво на долгот, продолжување на реформите на пензискиот систем и зајакнување на системот за финансирање на здравството преку спроведување централизирани меѓународни набавки и усвојување правилник за утврдување на медицинската мрежа. Со ГБП се зајакна отпорноста на финансискиот сектор преку поддршка на усвојување нов закон со кој се зајакна независноста и отчетноста на централната банка истовремено подобрувајќи ја координацијата помеѓу централната банка и Министерството за финансии и воспоставувајќи комисија за супервизија за да се зголеми супервизорскиот капацитет на релевантните органи. Втората ГБП овозможи владата да добие голем комерцијален заем под поволни услови за отплата на заостанатите обврски и за спроведување мерки за спречување на нивно повторно појавување. Иако со реформите во здравствениот сектор се рационализираа расходите на здравствените установи и исходите за здравствениот сектор условени со ГБП беа постигнати, заостанатите обврски на јавното здравство останаа над проектираното ниво.

25. **ГБП придонесе за зајакнување на конкурентноста и за подобрување на деловното опкружување преку инвестиции во развојот на претпријатијата, СДИ и извозот, управување со земјиштето, , судските услуги, пристапот до финансирање, земјиште и развој на вештини..** Проектот за реформа на деловното опкружување и институционално зајакнување (БЕРИС) од 05ФГ, завршен во 11ФГ, придонесе за подобрување на регулативниот режим и на институционалната рамка за влез и работење на бизнисите. Со него се зајакнаа капацитетите во повеќе клучни области вклучувајќи го и подобрувањето на пристапот до информации за кредити преку кредитниот регистар и започнување бизнис преку едношалтерскиот систем за регистрација на компании. Резултатите придонесоа Република Македонија да ги исполни критериумите на ЕУ за слободно движење на стоки, Законот за трговски друштва и за индустриски и политики за претпријатија.

26. **Промената на политиките создаде или го зајакна поволното опкружување за поддршка на иновациите и ИР.** Основањето на Фондот за иновации и технолошки развој во 2013 година, поддржано од Проектот за вештини и иновации од 14ФГ, еволуираше од Стратегијата за иновации (2012) и од Законот за иновацииска дејност (2013) и од развојот на инструменти за финансирање за стимулирање на иновациите во приватниот сектор преку фондот. Државниот завод за статистика воведо нов инструмент за истражување со кој се мери иновацииската активност на претпријатијата, а кој е базиран на меѓународна методологија која прво беше поддржана од Проектот БЕРИС во 2010 година.

27. **Проектот за катастар на недвижности од 05ФГ го поддржува развојот на ефикасен и ефективен систем за катастар на недвижности и регистрација со цел развивање на пазарот на земјиште и на недвижности.** Со исклучок на малиот пад во задоволството на клиентите од катастарските услуги, сите исходи за администрацијата на земјиштето беа постигнати. Со дополнителното финансирање на Проектот за катастар на недвижности, одобрено во 10ФГ се поддржа дигитализацијата и векторизацијата на катастарските карти со што се овозможи споделување на податоци помеѓу јавните, приватните и владините институции, ажурирана национална геодетска референтна инфраструктура и се поддржа развојот на национална инфраструктура на просторни податоци согласно со Директивата ИНСПИРЕ на ЕУ. Со проектот се изгради и капацитетот на Управата за имотно правни прашања која врши надзор над прашањата на имотот и правните прашања што ги опфаќаат јавните органи и агенции.

28. **Исходот за подобрување на услугите на судството беше постигнат, а ефикасноста и ефикасноста на судските услуги се подобри и пристапот до правдата се зајакна.** Со Проектот за правна и правосудна имплементација, кој се затвори во 2011 година, се зајакнаа судските институции; се поддржа спроведувањето на новото законодавство за стечајот; се разви рамка за управни спорови преку подобрување на управувањето со судовите и се инвестираше во судската инфраструктура како што е изградбата и рехабилитацијата на судските згради и подобрувањето на судскиот информатички систем. ИФЦ придонесе преку Проектот за алтернативно решавање на спорите со кој се промовираше користењето на медијацијата како алтернативна на судските постапки.

29. **Зајакнувањето на резултатите на високото образование беше главно постигнато.** Со ТП од Светска банка се поддржа Министерството за образование и наука да донесе одлуки за политиките засновани на информации за финансирањето на високото образование, вклучувајќи и основање тела за надворешно осигурување на квалитетот согласно добрите практики и европските договори и насоки. Овој проект покажа како инвестициското позајмување може да го поддржи спроведувањето на договорените промени на политиките.

30. **Исходите за привлекување СДИ и за развој на МСП се постигнати.** ГСБ посвети значително внимание на агендата за конкурентноста преку серијата ДПЛ, поддржани со АСА за модулarna проценка на конкурентноста со што се поддржа програмата на владата за подобрување на конкурентноста на економијата. Реформите создадоа поттик за инвестиции и надградба на технологиите во производството, агробизнисот и трговската логистика. Паралелно, активностите на политиките ги поставија темелите за зголемување на флексибилноста на пазарот на трудот и за развивање вештини релевантни за вработување.

31. **ИФЦ продолжи да им помага на приватните компании да го подобрат својот пристап до финансирање и да го зголемат извозот и да им нуди на централните и на локалните власти советодавни услуги за ЈПП во различни области.** Во координација со Светска банка, преку тековната советодавна програма за трговска логистика, ИФЦ и помогна на земјата да ги намали трговските ограничувања, да ги усогласи граничните формалности преку регионална соработка и да ја олесни понатамошната либерализација на трговијата и усогласувањето со правилата на практиките на ЕУ поврзани со агендата за регионална трговија на ЦЕФТА. Преку советодавната програма за меѓународни стандарди и технички регулативи, ИФЦ придонесе за зголемување на приходите од продажба за 15 милиони УСД и на извозот за над 3,5 милиони УСД. ИФЦ придонесе за подобра култура на корпоративно управување работејќи со клучните регулативни и пазарни институции. Како резултат на тоа, 23 компании го подобрија своето работење, а 4 компании пријавија зголемување на инвестициите за 30 милиони УСД како резултат на подобрените практики за корпоративно управување.

32. **Во рамките на Програмата за финансирање на глобалната трговија, ИФЦ реализираше 10,3 милиони УСД во кредитни линии за трговија во три банки во Република Македонија.** Финансирањето од ИФЦ им помогна на овие банки да обезбедат дополнително финансирање за малите и средни претпријатија што работат во клучните увозни и извозни сектори како што се енергетиката, металургијата, рударството, текстилот, преработката на храна и транспортот. Кога стана потешко да се добие меѓународно финансирање како резултат на европската економска криза, ИФЦ финансираше субвенции на Европската банка со 13,4 милиони УСД за поддршка на експанзијата на кредитирањето на МСП, агробизнисот, инфраструктурата и климатските промени. Исто така, ИФЦ инвестираше 70 милиони УСД во групација за цемент од кои половината се очекува да бидат инвестирани во македонскиот субвенцијар на групацијата.

33. **Исходот за рехабилитацијата на патиштата беше во најголем дел постигнат.** Со Проектот за поддршка на програмата за регионални и локални патишта од 08ФГ, кој треба да заврши во 2015 година, се изгради капацитетот на Јавното претпријатие за државни патишта (ЈПДП) и се инвестираше во рехабилитацијата на регионалната и на локалната патна мрежа заради подобрување на пристапот на изолираните населени места до пазарите. Досега се рехабилитирани сите планирани регионални патишта (284 км), а работата на локалните продолжува според планираното и треба да резултира со рехабилитација на уште 420 км патишта и да доведе до намалување на трошоците за користење на возилата. ИФЦ и помагаше на владата да структурира трансакција за ЈПП за привлекување приватен концесионер за проширување, работа и одржување на автопат од Скопје до Кичево. Воспоставен е Системот за управување со патните средства со кој се овозможува планирање и понатамошен развој на инфраструктурата врз основа на докази.

34. **Исходот за олеснување на регионалната трговија беше постигнат.** Со Вториот проект за олеснување на трговијата и транспортот (затворен во 11ФГ) се намалија транспортните трошоци, особено со подобрување на објектите на граничните премини, надградбата на патните делници според автопатски стандарди и усогласување и подобрување на телекомуникациите и размената на податоци помеѓу железницата и царината. Времето за обработка на пратките е

намалено и нецаринските пречки за трговијата помеѓу Република Македонија и нејзините соседи се отстранети.

35. **Сите годишни цели за општински услуги се постигнати, дури и пред предвидениот рок според планираното за постигнување на исходите до 2017 година.** Проектот за подобрување на општинските услуги (МСИП) им помогна на избраните општини да ја подобрат финансиската успешност на конкретни инвестиции и да го изградат капацитетот на општините и нивните комунални претпријатија, особено преку преземање финансиски реформи, подобрување на комуникацијата со жителите и зголемување на транспарентноста. Досега, преку проектот се дадени подзаеми на 30 од 83 општини. По барање на владата, проектот во 12ФГ доби дополнително финансирање со тројно зголемување на првичниот износ на заемот на 75 милиони УСД. МСИП се користи и како средство за зголемување на искористеноста на средствата од инструментот на ЕУ за претпристапна помош (ИПА). ИФЦ и помогна на ВРМ да ја подобри регулативната рамка за управувањето со отпадот како и да изгради капацитети во општините преку специјализиран и сертифициран курс за управување со отпадот.

### Столб II. Поинклузивен раст преку зајакнување на можноста за вработување и социјалната заштита

37. **Проектот за условени парични надоместоци (УПН) од 09ФГ придонесе за ефикасноста и ефективноста на социјалната заштита и на човечкиот капитал.** Во програмата за УПН учествуваат 86 проценти од домаќинствата што примаат социјална парична помош и имаат деца на возраст од 15 до 18 години или постари на редовно школување во средно образование. Програмата, прва од овој вид во регионот, го условува паричниот надоместок со запишување и редовност во средното образование, а се прошири и на активните програми за вработување. Исто така, преку воспоставувањето на Менаџмент информативниот систем за парични надоместоци, Проектот за УПН ги подобри насочувањето и администрацијата на услугите во мрежата на социјалната заштита вклучувајќи ги и механизмите за надзор, извршување на услугите и следење и оценување. Меѓутоа, поради недостигот на податоци, показателот за точноста на насочувањето за овој проект во однос на најсиромашниот квинтил не може да се следи.

38. **Целта за зголемување на вработеноста преку намалување на трошоците за труд на работодавачите беше во најголем дел постигната.** Клучните реформи поддржани со ГБП од 11ФГ опфатија намалување на придонесите за социјално осигурување на 27 проценти од бруто платите, воздржување од раст на платите во јавниот сектор и подобрување на утврдувањето на платите во јавниот сектор. Тоа придонесе за подобрување на можноста за вработување преку намалување на пречките за вработување. Владата почна да спроведува програми за субвенционирање на вработувањето со кои се намалија трошоците за вработување особено на младите. За време на спроведувањето на СПЗ невработеноста скромно се намали, а учеството во работната сила се зголеми.

### Столб III. Позелен раст: еколошка одржливост и климатски активности

39. **Светска банка, со значителна финансиска поддршка од Шведска и од Норвешка, отпочна една голема програма за аналитичка работа за да и помогне на Република**

Македонија подобро да ги разбере макроекономските причини за инвестирање во зелените сектори и во „позеленување“ на кафеавите сектори како стимул за посилен раст. Оваа работа се фокусираше на енергетиката, водата, транспортот, земјоделството, урбаниот развој и животната средина и помогна во одлуките за политиките и за инвестициите да се промовираат прилагодувањето на климатските промени и можностите за раст со пониски јаглеродни емисии.

40. **Целта да се подобри ефикасноста и еколошката одржливост на енергетскиот сектор, особено преку експлоатирање на изворите на обновлива енергија и на енергетска ефикасност беше постигната, а надградбата на инфраструктурата за пренос на енергија беше во најголем дел постигната.** Со дополнителното финансирање за АПЛ 3 за енергетската заедница на Југоисточна Европа (ЕЗЈИЕ) за 25 проценти се намалија оперативните и трошоците за одржување на избрани трафостаници. По одложувањата поради откупот на земјиштето, проектот сега е на пат да го намали бројот и времетраењето на прекините на снабдувањето со електрична енергија за 80 проценти. По барање на владата, Светска банка обезбеди аванс за подготовка на проект (АПП) за поддршка на можниот развој на проект за акумулација во Луково Поле во северозападниот дел од земјата со која би се овозможила поефикасна работа на постојните хидроелектрични централи. Со АПП се поддржа подготовката на главниот проект, проценката на влијанието врз животната средина и проценката на социјалните влијанија и прегледот на законодавството. Со Проектот за одржлива енергија на ГЕФ се поддржа воспоставувањето голема национална програма за опремување на јавните згради заради подобрување на нивната енергетска ефикасност, обезбедувајќи градење капацитети за оваа национална програма и истовремено финансирање мерки за енергетска ефикасност во 40 училишта и градинки што доведе до посветеност на владата за подобрување на енергетската ефикасност во сите сектори.

41. **ИФЦ инвестираше во енергетска ефикасност и го поддржа законодавството за обновлива енергија. Во 2012 година, ИФЦ инвестираше 4,6 милиони УСД во ЕВН, единствената компанија за снабдување и дистрибуција која опслужува 640.000 потрошувачи, за поддршка на нејзината потреба за дополнителен работен капитал.** Преку советодавните услуги за ЈПП, ИФЦ и помага на владата да направи нов, поатрактивен тендер за финансирање на проектот за хидроелектричната централа Чебрин, планиран да придонесе за намалување на увозот на електрична енергија и на емисиите на СГ. За да придонесе за учеството на приватниот сектор во „позелената“ енергија, во февруари 2012 година, ИФЦ во Република Македонија почна со програма за советодавни услуги „Обновливата енергија во Западен Балкан со фокус на малите хидроелектрични централи.“ Преку оваа програма, ИФЦ и помогна на владата во усвојувањето на клучното законодавство за обновливата енергија кое се проценува дека придонело за финансирање на мали хидроелектрични централи од приватниот сектор во износ од 48 милиони УСД.

42. **Со СПЗ се поддржа зајакнувањето на управувањето со водните ресурси согласно директивите на ЕУ; сите цели за управувањето со водите се постигнати.** ТП за градење капацитети во водниот сектор во 11Фг и помогна на владата да ја утврди клучната инфраструктура потребна за справување со недостигот на вода во југоисточниот дел од земјата, најпогоден од климатските флукуации и промени. Водостопанствата беа реструктурирани во тела за управување на ниво на речен слив согласно директивата на ЕУ за водите. И Проектот за зајакнување на земјоделството и пристапување во ЕУ (АСАП) придонесе за подобрување на управувањето со водните ресурси.

43. **СПЗ ги постигна целите за зајакнување на земјоделството, поддржувајќи ја зајакнатата конкурентност на земјоделскиот сектор преку подобрување на системот на земјоделски субвенции, отворање на пазарот на земјиште и прилагодување на практиките на климатските промени и на условите на ЕУ.** Земјоделството сочинува 18 проценти од БДП и претставува извор на вработеност во руралните подрачја, каде 21 процент од населението живее во

сиромаштија. АСАП од 07ФГ му овозможи акредитација на Министерството за земјоделство да ги дистрибуира фондовите од ЕУ за рурален развој, додека негов предмет на интерес не беше системот на паралелни субвенции што го создаде владата. Проектот помогна и да се заврши реструктурирањето на системот за наводнување и да се развијат ветеринарни капацитети за систем за безбедност на храната усогласен со ЕУ. Исто така, го поддржува развојот и дистрибуцијата на фармерите на Кодексот на добри земјоделски практики каде се интегрира биодиверзитетот и земјоделството и се промовира одржливо управување со почвата и со водата. Дијалогот за политиките на високо ниво доведе до посветеност на владата за приватизација на земјоделското земјиште и донесување на Закон за продажба на земјоделското земјиште во државна сопственост. Приватизацијата на јавното земјиште веќе започна. Ова постигнување ефективно ја надмина во најголем дел постигнатата цел за зголемување на стапката на наплата на закупнината за државното земјоделско земјиште.

44. **Светска банка го финансираше учеството на Република Македонија во Инструментот за осигурување од ризик од катастрофа во Југоисточна Европа и Кавказот (ИОРК ЈИЕК).** Целта на ИОРК ЈИЕК е да се зголеми пристапот до финансиска заштита за владата како и за сопствениците на станови, земјоделците и МСП од загуби од екстремни временски услови и гео-ризиви. Иако меѓународниот инструмент за осигурување потроши повеќе време за основање од очекуваното, целната пенетрација на осигурувањето веројатно ќе се постигне во 2014 година, како што се предвидува.

#### IV. УСПЕШНОСТ НА ГРУПАЦИЈАТА СВЕТСКА БАНКА

45. **Општата оценка за успешноста на ГСБ е добра.** ГСБ успешно придонесе во остварувањето на целите на СПЗ, од кои 96 проценти беа постигнати или во најголем дел постигнати. ГСБ во најголем дел навремено се прилагодуваше на промената на околностите и на приоритетите, одговарајќи на предизвиците почнувајќи од економската криза до ограничувањата на капацитетот на клиентите. Програмата на активности обезбедува солидна платформа за следната стратегија.

46. **Квалитетот на СПЗ на почетокот беше добар.** СПЗ беше дизајнирана во партнерство со Владата на Република Македонија и нејзините цели беа добро усогласени со развојните приоритети на земјата, а околу половината од следените цели спаѓаа во целта на владата за промовирање на растот и конкурентноста.

- **Дизајнот на СПЗ се карактеризираше со континуитет, флексибилност, комплементарност и синергија во програмата за кредитирање и помеѓу нејзините кредитни и некредитни елементи.** ГСБ ги координираше планираните интервенции со развојните партнери, особено со ЕУ. СПЗ беше структурирана делумно флексибилно за 13 – 14 ФГ поради несигурноста на темпото на економското закрепнување и брзината на излегувањето на развојните предизвици.
- **Програмата продолжи да се движи кон поголема селективност и консолидација на портфолиото, користејќи широк спектар на инструменти.** Селективноста беше водена главно од барањата на клиентот, компаративната предност на ГСБ и ограничувањата на задолженоста. Иако традиционалното инвестициско кредитирање проследено со ангажирана поддршка во спроведувањето на проектите и производите базирани на знаење останаа инструмент на избор, Светска банка многу го користеше инструментот ГБП, обезбедувајќи ограничен простор за задолженост за да се олесни пристапот на Република Македонија до приватните финансиски пазари. Исто така, Светска банка ги користеше



грантовите, аналитичката работа и малите пилот интервенции за да се создаде импулс во областите каде немаше доволен консензус или капацитет. На пример, успешното спроведување на Проектот за енергетска ефикасност на ГЕФ обезбеди практично искуство со кое се промени разбирањето на енергетската ефикасност. Поттикнат од техничката помош и препораките на аналитичката работа за зелениот раст, тој доведе до усвојување на Национална програма за енергетска ефикасност во јавните згради и одлука за воспоставување на револвинг Фонд за енергетска ефикасност за нејзино спроведување.

- **Рамката на резултати на СПЗ беше задоволителна.** Иако ја бележеше основата на програмата на Светска банка, рамката на резултати содржеше премногу показатели и исходи од кои сите не можеа да се следат. Недостигот на податоци не се сметаше како потенцијален ризик. Одредени показатели беа тешки за следење бидејќи клиентот немаше капацитет да ги обезбеди резултатите.
- **Иако важните ризици на ниво на земја беа утврдени и третирани, СПЗ не ги разгледува ризиците за програмата на ГСБ.** Стратешкиот документ забележа ризици како што е кризата во Евроната, одложувањето на приемот во ЕУ, континуираната висока невработеност и природни катастрофи и сите тие остануваат релевантни. Интервенциите на СПЗ успешно го ублажија ризикот од финансиска нестабилност нагласен од кризата во Евроната и придонесоа во напорите за намалување на невработеноста. ГСБ на владата и обезбеди значителни информации за климатските промени и зелената агенда, а поддршката за проектот Европа Ре доведе до воведување нови механизми за осигурување од катастрофи. Меѓутоа, СПЗ не утврди ризици за програмата на ГСБ. Гледано наназад, главните предизвици на програмата беа: (а) воведувањето на буџетски плафони што влијаеше на брзината на спроведувањето на проектите и на повлекувањата; (б) ограничувањата на капацитетите на агенциите што спроведуваат проекти што доведе до побавно почнување и спроведување на некои проекти од очекуваното и (в) во случајот на инфраструктурните проекти, прашањата како откупот на земјиштето и расположливоста на квалификувани изведувачи. Иако овие предизвици предизвикаа доцнење на спроведувањето сите проекти ги постигнаа своите развојни цели или се на пат да го направат тоа. Програмата на ГСБ се концентрираше во областите на силна посветеност на клиентот, добро усогласени со владините приоритети што помогна да се ублажат ризиците за операциите поддржани од ГСБ.

47. **Квалитетот на спроведувањето беше добар.** Спроведувањето се прилагоди на промените на околностите како што беа кризата во Евроната и внатрешните потреби за финансирање. Алатката за управување со спроведувањето на СПЗ се користеше за следење и утврдување на тесните грла во спроведувањето. Тимот на Светска банка обезбеди сила и конзистентна поддршка за спроведувањето прилагодувајќи се кон промените на околностите и потребите на клиентот. Истовремено Извештајот за напредокот не се искористи за активирање на рамката на резултати. Иако имаше добар фокус на успешното спроведување на конкретните операции, тоа не беше проследено со редовен стратешки преглед на резултатите и приоритетите со кои би можела да се подобри успешноста во рамки на столбот за инклузивен раст. Потребен беше подоследен стратешки фокус на инклузијата како и мерливи показатели за напредокот и сигурен систем за нивно следење.

- **Силната вклученост на локалниот тим обезбеди навремена размена на информации и ја подобри реакцијата на Светска банка на барањата на клиентот.** Секој проект му беше доделен на лице за контакт во локалната канцеларија, а некои проекти имаа водачи на тимот од теренот. Овој близок и континуиран менаџмент на портфолиото резултираше со постојано прилагодување на лекциите од искуствата и потребите што се менуваат.

Освен за најновите, секој проект во портфолиото на Светска банка беше реструктуриран барем еднаш.

- **Според резултатите од анкетата на клиентите и консултациите спроведени во текот на подготовката на новата СПЗ, услугите на знаење обезбедени од ГСБ во текот на СПЗ беа со добар квалитет и добро усогласени со програмата на земјата.** Тимот на ГСБ користеше широк спектар на производи зависно од потребите. Најголем дел од аналитичката работа беше тесно поврзан со кредитирањето. На пример, проценката на конкурентноста обезбеди аналитичка основа за серијата ДПЛ за конкурентност и сите кредитни операции беа проследени со поддршка на спроведувањето и често со техничка помош како што беше случајот во ТП за високото образование или советите за подготовката на Националната програма за енергетска ефикасност на јавните згради. Проектот за катастар на недвижности и регистрација на земјиштето учествуваше во размената со Хондурас, југ – југ, споделувајќи ги резултатите и лекциите од проектот со соодветната агенција. Проценката на пазарот на работна сила беше проследена со ТП за владината Стратегија за вработување. Препораките од извештајот Зелен раст беа разгледани со соодветните секторски органи и веројатно ќе обезбедат информации за идните владини политики и избор на инвестиции.
- **СПЗ го отсликува партнерството помеѓу Светска банка и ИФЦ, утврдено со заедничкиот бизнис план за Република Македонија.**
- **Светска банка ја прилагоди својата поддршка како одговор на променетите услови.** Навремената поддршка беше ефективна во справувањето со новите предизвици и обезбеди навремена помош за владата, истовремено придонесувајќи за постигнувањето на повеќето исходи. Светска банка можеше на владата да и понуди високо квалитетни развојни решенија, брзо подготвувајќи нови кредитни операции како одговор на променетите околности.
- **Иако ГСБ генерално соодветно одговори на променетите околности за време на СПЗ, ГСБ не ја искористи шансата за ревидирање на целите на СПЗ на средината од спроведувањето.** Конкретно, тимот на Светска банка можеше поефикасно да го искористи Извештајот за напредокот за да ја прилагоди проблематичната рамка на резултатите. Тоа не се случи поради неочекуваните промени на персоналот во текот на подготовката на Извештајот за напредокот.
- **Координацијата со развојните партнери беше постојана и ефективна.** Како земја со средни приходи, кандидат за ЕУ, Република Македонија има релативно мал број активни развојни партнери, а повеќето билатерални донатори постепено го намалуваат своето присуство. Координацијата на донаторите ја врши владата преку Министерството за финансии и Секретаријатот за европски прашања. Тимот на Светска банка одржуваше редовни контакти со овие координативни тела и активно учествуваше на настаните за координација/споделување информации помеѓу развојните партнери, вклучувајќи и како дел од подготовката на новата СПЗ.

## V. ЛЕКЦИИ И СУГЕСТИИ ЗА СПЗ ЗА 15 – 18 ФГ

48. **Светска банка е избран партнер на владата во спроведувањето на сложените реформи како што покажува Анкетата на клиентите на Светска банка 2014 и анализата на спроведувањето на СПЗ 11 – 14 ФГ.** Светска банка мора да се надоврзе на искуствата од ова

партнерство продолжувајќи да се ангажира заедно со владата, фокусирајќи се на областите каде може да постигне најголеми резултати следејќи ги своите цели за намалување на сиромаштијата и заеднички просперитет. Анкетата на клиентите укажува и на потребата за проширување на ангажирањето со чинителите надвор од владата и за ставање поголем акцент на промовирањето на отвореноста и достапноста на информациите. Следните клучни лекции треба да се земат предвид при дизајнирањето на СПЗ 15 – 18 ФГ.

- **Тесната усогласеност со целите на владата и со оние на клучните партнери беше важна за успехот на програмата на ГСБ.** Усогласеноста на стратешките цели на СПЗ со регионалната стратегија на ЕУ обезбеди основа за успешна интеракција на ГСБ со ЕУ, особено за подобрување на искористеноста на средствата од ИПА како и со другите развојни партнери.
- **ГСБ треба да го одржи својот стратешки фокус на инклузијата и на споделувањето на плодовите на економскиот раст.** И покрај повеќето охрабрувачки резултати во првиот столб, не е познато дали економскиот раст резултираше со подобрување на условите за живот и ако е така, како се дистрибуирале тие подобрувања. Сигурни податоци за условите на живот на посиромашните сегменти на општеството и за структурата и динамиката на сиромаштијата се главно недостапни. Како резултат на тоа, столбот за инклузивноста беше најпроблематичен како за владата така и за ГСБ во поглед на постигнувањето на резултатите и проценката на ефективноста на интервенциите.
- **Следната СПЗ треба да се фокусира на помалку исходи, следени со мерливи показатели.** Големiot број исходи во рамката на резултати на СПЗ го отежни користењето како практична алатка за динамичко следење и прилагодување и го комплицираше фокусирањето на клучните приоритети.
- **Дијалогот за политиките на високо ниво беше круцијален за постигнување на повеќе исходи,** особено во областа на подобрувањето на пазарот на земјиште и земјоделските субвенции.
- **Банката треба да продолжи во оперативниот дизајн и во поддршката за спроведување да ги зема предвид целите за интеграција во ЕУ и поефективно користење на средствата од ИПА.** Како што демонстрираше МСИП, проектите на Светска банка можат да го олеснат пристапот и да помогнат да се канализираат значителни средства од ЕУ на кои земјата има право.
- **Посветеноста и флексибилноста на владата се покажаа како круцијални за успехот на работата на ИФЦ на ЈПП.**
- **Искуството на ИФЦ во енергетскиот сектор покажува дека новите проекти во секторот на обновливата енергија треба да продолжат да се спроведуваат преку силна координација во рамките на ГСБ и онаму каде што е соодветно, заедничко ангажирање на ГСБ.**

Табела 1. Резиме на самооценувањето на Програмата ЦАС

Исходи на СПЗ/Кластер на исходи и показатели на исходите	Состојба и резиме на оценката	Кредитни и некредитни активности што придонеле за исходот	Лекции и предлози за новата СПЗ
<i>Столб I: Побрз раст: Конкурентност</i>			
<b>Промовирање на фискална, макроекономска стабилност и стабилност на финансискиот сектор</b>			
<p>Одржување на макроекономската стабилност преку здраво управување со фискалните услови, мерено преку:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Општиот владин долг кој треба да се одржува под приближно 40% од БДП (основа: проценка 23,8% во 2009 година)</li> <li>- Заостанатите обврски во здравствениот сектор треба да се одржуваат на ниво еднакво или помало од 0,2% од БДП (основа: 0,3% во 2009 година)</li> </ul>	<p><b>Постигнат.</b> Според податоците на владата, долгот на централната влада како процент од БДП беше:</p> <p>2010: 24,6 2011: 28,2 2012: 34,3 2013: 35,5 (проценка)</p> <p>(Забелешка: долгот на централната влада ги опфаќа долговите на централните и на општинските власти. Според ВРМ, долговите на општинските власти се околу 0,2 проценти од БДП)</p> <p><b>Не е постигнат.</b> Според информациите од Фондот за здравствено осигурување (ФЗО) заостанатите обврски на јавното здравство (ФЗО и здравствените установи) пораснале:</p> <p>2010: 1,3 милијарди (или 0,3 проценти од БДП) 2011: 1.4 милијарди (или 0,3 проценти од БДП) 2012: 2.1 милијарди (или 0,5 проценти од БДП) 2013: на крајот од август 2,3 милијарди (или 0,5 проценти од проценетиот БДП).</p> <p>Заостанатите обврски доаѓаа скоро исклучиво од болниците. Меѓутоа, очекуваниот резултат во ГБП од 12ФГ беше дека заостанатите</p>	<p>ФГ11 Втор заем за развојни политики (ДПЛ) ФГ12 Гаранција базирана на политики (ГБП) ФГ13 Гаранција базирана на политики за јавни расходи</p>	<p>Овој исход беше погоден од европската финансиска криза која не можеше да биде земена предвид во времето кога се усвојуваше стратегијата. Светска банка можеше да ја искористи шансата да го преоцени овој исход во фазата на извештајот за напредокот, но не го направи тоа. Кога се подготвуваше ГБП во 2012 година беше договорен различен исход. Исходот од ГБП е исполнет. Истовремено, неостварената цел за намалување на заостанатите обврски на јавното здравство укажува на нерешен проблем на кој Светска банка заедно со владата може да продолжи да работи.</p>

Исходи на СПЗ/Кластер на исходи и показатели на исходите	Состојба и резиме на оценката	Кредитни и некредитни активности што придонеле за исходот	Лекции и предлози за новата СПЗ
<p>- Расходите за пензии треба да бидат на ниво еднакво или помало од 9% од БДП</p>	<p>обврски во јавното здравство нема да надминат 1,7 милијарди денари (или 0,4 проценти од БДП. Оваа цел беше <b>постигната</b> благодарјеќи на реформите во здравствениот сектор со кои се рационализираа расходите на здравствените установи и се подобри нивната ефикасност, како што е воведувањето централизирано меѓународни набавки и усвојување методологија за утврдување на референтните цени на лековите.</p> <p><b>Постигнат.</b> Расходите за пензии во 2012 година беа 8,9 проценти од БДП. Спроведените пензиски реформи, вклучувајќи ги промените на параметрите во првиот столб на пензискиот фонд, направија генерални заштеди што придонесоа за одржување на пензиските расходи под 9 проценти. Дополнителни измени на Законот за пензиско и инвалидско осигурување беа донесени за да се подобри фискалната одржливост на пензискиот систем.</p>		
<p>Зајакнување на транспарентноста на корпоративното финансиско управување во согласност со стандардите на ЕУ.</p>	<p><b>Постигнат.</b> Годишниот извештај за напредокот во 2014 година од ЕК забележа задоволителен напредок во областа на корпоративното и финансиското известување. Македонската професионална асоцијација на сметководители беше примена во Меѓународната федерација на сметководители што ќе помогне да се осигури</p>	<p>ФГ11-14- Програмска ТП за финансискиот сектор на западен Балкан ФГ11 Регионален РЕПАРИС</p>	<p>Усогласеноста на целите на Светска банка, клиентот и другите фактори во земјата придонесе за успехот на овие операции.</p>

Исходи на СПЗ/Кластер на исходи и показатели на исходите	Состојба и резиме на оценката	Кредитни и некредитни активности што придонеле за исходот	Лекции и предлози за новата СПЗ
	известување согласно стандардите на ЕУ.		
<b>Зајакнување на конкурентноста и деловното опкружување, со фокус на инвестиции во развој на претпријатија, СДИ и извоз, управување со земјиште, правосудни услуги, пристап до финансии, земјиште, и развој на вештини.</b>			
Да се подобри институционалната рамка за привлекување на СДИ и промоција на извозот и да се консолидираат програмите за развој на МСП.	<b>Постигнат.</b> Едношалтерска услуга за издавање дозволи, одобренија за градба, државна помош и понатамошни услуги е воспоставена за претпријатијата во Технолошките развојни и индустриски зони. Усвоени се стратегија акционен план за промоција на извозот, а првата генерација програми за поддршка на извозниците е во подготовка. Програмите за поддршка на МСП во Министерството за економија се консолидирани врз основа на функционален преглед.	ФГ12 ДПЛ за конкурентност	
Зголемување на капацитетот за осмислување и спроведување на технолошки и иновативни програми преку развивање на поефективна институционална рамка и регулативи.	<b>Постигнат.</b> Владата усвои стратегија за иновации и спроведе функционален преглед што доведе до реформа на институциите поврзани со иновациите.	ФГ12 Програмска студија за иновации во западниот Балкан	
Подобрување на ефикасноста и транспарентноста на управувањето со земјиште, мерено преку:  - Зголемување на трансакциите со	<b>Постигнат.</b> Сите одредници се постигнати или надминати. Проектите се на пат да ги постигнат проектираните исходи за 2014 и 2015 година. Освен проектираните исходи, агенцијата за катастар разви стратегија за инфраструктура на национални просторни податоци согласно условите на ЕУ.  Во 2012 година се регистрирани	ФГ10 Дополнително финансирање: проект за катастар на недвижности и запишување	Проектните активностите целосно интегрирани во стратешките и среднорочните бизнис планови на агенцијата што го спроведува проектот обезбедуваат целосна сопственост, непречено спроведување и навремено постигнување на предвидените резултати.

Исходи на СПЗ/Кластер на исходи и показатели на исходите	Состојба и резиме на оценката	Кредитни и некредитни активности што придонеле за исходот	Лекции и предлози за новата СПЗ
<p>недвижности (основа: 93.240 во 2009 година; цел: 120.000 во 2014 година).</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- 20 процентно зголемување на запишаните хипотеки со користење на имот како обезбедување до средината на 2015 година (основа 6.261 запишани хипотеки со обезбедување во имот во 2009 година)</li> <li>- Зголемување на задоволството на клиентите со ефикасноста на управувањето со земјиште (основа: оценка 3,7 на скала од 1 до 5 во 2009 година; оценка 4 до 2013 година).</li> <li>- Дигитализирање на катастарските карти и ставање на интернет (основа: карти кои покриваат 10 проценти од територијата во 2010 година; цел: дигитализирани карти што покриваат 50 проценти од територијата и ставени на интернет до 2014 година и 70 проценти до средината на 2015).</li> </ul>	<p>138.000 имотни трансакции што ја надминува целта.</p> <p>Помеѓу 2009 и 2012 година имаше 64 процентно зголемување на запишаните хипотеки со обезбедување со имот што значи дека целта е постигната пред рокот. Имаше мало намалување на задоволството на клиентите од 3,7 во 2009 на 3,6 во 2012 година.</p> <p>Катастарските карти се дигитализирани и се користат за давање на рутинските услуги на 22 проценти од територијата на земјата во 2013 година. Проектот е на пат да постигне 70 проценти до средината на 2015 година.</p>		<p>Иако се одличен механизам за оценка на влијанието на проектите на теренот, анкетите на клиентите понекогаш отсликуваат мислење базирано на други фактори надвор од проектот и поради тоа може да не бидат релевантни за оценката на проектот. Трендот на намалување на задоволството на граѓаните од услугите на владата генерално е забележан во регионот во последните неколку години. Овој тренд се поврзува со продолженото влијание на финансиската криза. Задоволството на клиентите не треба да се зема како исход на проектите освен ако проектот конкретно не се справува со овој аспект на извршувањето на услугата.</p> <p>Дигитализацијата бара непрекинато повлекување на заемот. Овој проект можеше поефикасно да се спроведе ако не беше воведен буџетскиот плафон во 2012 година. Светска банка треба да се обидува да ги предвиди можните пречки за да осигури непречено повлекување кај ваквите проекти.</p>
<p>Подобрување на ефикасноста и услугите на судството, мерено според:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Намалување на уделот на фирми кои го пријавуваат судството како проблем за</li> </ul>	<p><b>Постигнат.</b> Извештајот БИПС не е достапен и не е познат уделот на фирми што во 2011 година го пријавуваат судството како</p>	<p>ФГ06 Проект за правно и правосудно спроведување и институционална поддршка</p>	<p>Подобрувањето на ефикасноста на судовите во голем дел беше резултат на воведувањето на информатичкиот систем за</p>

Исходи на СПЗ/Кластер на исходи и показатели на исходите	Состојба и резиме на оценката	Кредитни и некредитни активности што придонеле за исходот	Лекции и предлози за новата СПЗ
<p>водењето на бизнис (основа: 50% во БИПС за 2008 година; цел: 43 % во 2011 година)</p>	<p>проблем. Тимот користеше и други показатели да ја измери ефикасноста на судските услуги за бизнисите: бројот на денови за извршување на договор беше намален од 370 на 60, според извештајот Дуинг Бизнис; една третина од судските згради во земјата се модернизирани; воведен е информатички систем за управување со предметите и во главниот град е изграден новиот кривичен суд.</p>		<p>управување со предметите и ова искуство би можело да се прошири и на другите области на јавната администрација каде воспоставувањето заедничка платформа за ИКТ би можело да забрза и олесни давањето на административни услуги. Од друга страна, агендата за ефикасноста на судството е далеку од завршена. Во иднина фокусот треба да се префрли на подобрувањето на квалитетот на услугите преку подобро планирање, градење капацитети и поголема транспарентност и надзор од јавноста.</p>
<p>Подобрување на пристапот на МСП до финансии во клучните сектори за раст.</p>	<p><b>Постигнат.</b> Обезбедено финансирање за програми на комерцијалните банки за поддршка на МСП, особено во агробизнисот, здравството и градежништвото.</p>	<p>ФГ12 ДПЛ за конкурентност <b>ИФЦ:</b> Финансиски и советодавни услуги за поддршка на МСП</p>	
<p>Зајакнување на одржливоста на системот за високо образование и осигурувањето на квалитет во согласност со стандардите на ЕУ.</p>	<p><b>Во најголем дел постигнат.</b> Законодавната рамка за осигурување на квалитетот во системот на високото образование беше дополнета за да се усогласи со стандардите на ЕУ, предложените реформи ќе се спроведат преку проектот за вештини и иновации. Моделот за финансирање на високото образование е дефиниран и ќе се спроведе преку проектот за вештини и иновации.</p>	<p>ФГ11, ФГ12 ТП за високо образование</p>	<p>ТП многу помогна за поставувањето на основата на новиот проект во образованието. Двегодишниот проект за ТП во чувствителни области како што се финансирањето и осигурувањето на квалитетот на образованието не може да резултира со спроведување на договорените реформи без понатамошна финансиска и поддршка со техничка помош.</p>
<p>Поедноставување на процесот за добивање на визи и работни дозволи</p>	<p><b>Постигнат.</b> Времето за издавање работни дозволи се скрати на 30</p>	<p>ФГ12 ДПЛ за конкурентност</p>	<p>Промените во областа на регулирањето на жителството и</p>



Исходи на СПЗ/Кластер на исходи и показатели на исходите	Состојба и резиме на оценката	Кредитни и некредитни активности што придонеле за исходот	Лекции и предлози за новата СПЗ
<p>(основа: 45 дена; цел: намалување на времето потребно за обработка на визите и работните дозволи за, најмалку за 10% или 40 дена до 2014 година).</p>	<p>дена. Измените и дополнувањата на Законот за странци и на Законот за вработување и работа на странци од јули 2012, јануари 2013 и октомври 2013 година го поедноставија процесот за давање дозволи за престој и за работа на странски работници во компании во сопственост на странци.</p> <p>Добивањето дозвола за престој на странските работници со долготрајни договори беше олеснето со одредбата за давање одобренија за привремен престој на граѓаните на земјите од ЕУ и ОЕЦД кои имаат имот во Македонија со вредност од најмалку 40.000 евра.</p>		<p>вработувањето на странските државјани во Македонија се сè поголеми и постои голем простор за подобрување во оваа област, особено заради привлекување на високо обучена работна сила и стимулирање на прелевањето на знаење и вештини. Проценката на регулативните ограничувања во оваа област во 2012 година сугерираше воведување програма од видот на Сина карта во ЕУ.</p>
<b>Подобрување на инфраструктурата за забрзување на економскиот раст, особено во транспортот</b>			
<p>Подобрување на квалитетот на мрежата на локални и регионални патишта, мерено според намалување на оперативните трошоци на возилата на рехабилитираните патишта (основа: 100; цел: 10% намалување до 2013 година)</p>	<p><b>Во најголем дел постигнат.</b> Мерењето на намалувањето на трошоците од работењето на возилата ќе почне по завршувањето на работите за рехабилитација на патиштата. Планираната рехабилитација на патиштата е главно завршена. Основа: 48 км регионални патишта рехабилитирани во 2010 година; цели: рехабилитирани 280 км регионални и 322 км локални патишта.</p>	<p>ФГ08 Проект за поддршка за програмата за регионални и локални патишта</p>	<p>Мерките за безбедност на патиштата и елементите за отпорност на климата треба да се интегрираат во проектирањето на патиштата.</p> <p>Агенцијата што го спроведува проектот треба постојано да спроведува активности за градење капацитети за подобрување на вештините на вработените за управување со договори.</p> <p>Сите проекти на Светска банка треба да ја земат предвид потребата и капацитетот за</p>

Исходи на СПЗ/Кластер на исходи и показатели на исходите	Состојба и резиме на оценката	Кредитни и некредитни активности што придонеле за исходот	Лекции и предлози за новата СПЗ
			<p>следење и оценување на агенцијата што го спроведува проектот. Онаму каде што е потребно, проектите на Светска банка треба да опфатат и поддршка за обезбедување рамка за оценување и воспоставување систем за следење во рамките на агенцијата како интегрален дел од нејзиното работење.</p>
<p>Олеснување на регионалната трговија преку отстранување на тесните грла на граничните премини, мерени според намалувањето на времето на чекање на возилата и автобусите на граничниот премин со Косово (основа: просечно време на чекање на влез – 10 минути (6 возила на час), на излез – 12 минути (5 возила на час); цел: намалување на времето на чекање до крајот на 2012 година).</p>	<p><b>Постигнат.</b> Постигнато е значително намалување на времето за премин на границата (влез: просечно време на чекање 2,5 минути; излез – нешто под 2 минути по возило).</p>	<p>ФГ07 Втор проект за олеснување на трговијата и транспортот</p>	<p>Инвестициите во граничната инфраструктура треба да се обединат со помекни мерки за олеснување на трговијата (кои би можеле да опфатат поедноставување на граничната процедура, воведување на проширување на користењето на системите за царинска обработка со користење на ИТ и подобрување на комуникацијата помеѓу институциите). Овие мерки за олеснување на трговијата не се скапи, а можат да имаат значително влијание врз трошоците за движење на стоката.</p>
<p>Зајакнување на енергетската сигурност на Република Македонија, мерено според: - намалувањето на бројот и траењето на енергетски прекини за 80% (основа: 1480 минути во 2005 година) и</p>	<p><b>Во најголем дел постигнат.</b> Прекините на снабдувањето со енергија се намалија преку надградба на трафостаницата Скопје 5 и изградбата на врската со Грција. Целосниот ефект на намалувањето на прекините ќе се постигне по завршувањето на далноводите Скопје Тетово и</p>	<p>ФГ06 ЕЗЈИЕ АПЛЗ и ФГ11 дополнително финансирање</p>	<p>Откупот на земјиште за инфраструктурни проекти треба да почне рано и да биде добро координиран со вклучените органи на ВРМ. Времето за овој процес што мора да се случи или пред проектот или во неговите почетни фази, треба да се пресмета во дизајнирањето на</p>

Исходи на СПЗ/Кластер на исходи и показатели на исходите	Состојба и резиме на оценката	Кредитни и некредитни активности што придонеле за исходот	Лекции и предлози за новата СПЗ
<p>- намалување на трошокот за работење и одржување на трафостаниците за 25% за заедничките станици (користени од ЕВН/МЕПСО) до 2014 година.</p>	<p>Битола 3 – 4 до ноември 2015 година.</p> <p><b>Постигнат.</b> Рехабилитацијата на дваесет и една 110kV трафостаница резултираше со 25 процентно намалување на оперативните и трошоците за управување.</p>		<p>проектот.</p>
<b>Зајакнување на општинските услуги и инфраструктурата</b>			
<p>Подобрена транспарентност, финансиска одржливост и испорака на општински услуги, мерено според:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Вклучување на сите целни општини во активностите за утврдување на одредници (основа: 0% во 2010 година; цел: 100% во 2014 година)</li> <li>- 75 % од општините учеснички да пријават подобрување во извршувањето на услугите до 2017 година. Показател: број на општини што пријавиле подобрувања. (Основа: 0 во 2010, цел: 2 во 2013, 4 во 2014, 8 во 2017 година.)</li> <li>- Целните општини да реализираат зголемување на приходите или заштеди на трошоците. Показател: процент на општини што постигнуваат поголеми приходи или заштеди на трошоци (основа: 0 во 2010; цел: 20 проценти во 2013, 30 проценти во 2014, 60 проценти во 2017 година.)</li> </ul>	<p><b>Постигнат.</b> Сите таргетираните комунални претпријатија учествуваат во определувањето одредници.</p> <p><b>Постигнат</b> и пред рокот за постигнување на целта за 2017 година. 73 проценти од општините учеснички пријавиле подобрувања до декември 2013 година.</p> <p><b>Постигнат</b> и на пат да се постигне целата за 2017 година. До јуни 2013 година, 46 проценти од општините учеснички постигнале зголемување на приходите или намалување на трошоците.</p> <p>Сите 30 општини учеснички демонстрираа зголемена транспарентност и отчетност додека една третина (10 општини) преземаа дополнителни институционални реформи како</p>	<p>ФГ09 Проект за подобрување на општинските услуги (МСИП)</p> <p>ФГ12 Дополнително финансирање за МСИП</p>	<p>Повеќесекторскиот пристап движен од побарувачката за финансирање на мала инфраструктура е одлична платформа за обезбедување дополнително финансирање и градење капацитети на општинско ниво. Дотациите од МСИП се атрактивни за општините бидејќи се флексибилни. За инвестицијата движена од побарувачката да биде успешна, агенцијата што го спроведува проектот треба да посвети доволно време и ресурсиза обезбедување на услугата и за техничка помош за општините кориснички. Критериумите за подобност за пристап до кредитите обезбедуваат поттик за општините да усвојат повисоки стандарди за транспарентност и отчетност.</p>

Исходи на СПЗ/Кластер на исходи и показатели на исходите	Состојба и резиме на оценката	Кредитни и некредитни активности што придонеле за исходот	Лекции и предлози за новата СПЗ
	одговор на механизмите за администрација на дотациите за успешност.		
<b>Столб II: Посеопфатен раст: Можности за вработување и социјална заштита</b>			
<b>Зголемување на вработувањето, особено кај ранливите групи</b>			
Намалување на расходите на бизнисите за вработување на работници, мерено според: Намалување на придонесите за социјално осигурување, кои претставуваат клучна компонента на уделот на данокот на трудот (основа: 28,4% од бруто платата во 2009 година; цел: 22,5% до 2014 година)	<b>Во најголем дел постигнат.</b> ПСО се намалија на 27 проценти од бруто платата. Иако не се постигна целосното намалување, ова претставува значајно постигнување имајќи ја предвид економската криза во ЕУ. Финансиската одржливост на социјалните фондови беше одржана. Втората фаза на реформата на платите на ВРМ е спроведена. Иако реформата беше запрена, даночната база се прошири, основците за ПСО се усогласија, а бруто платата како основа за пресметка на ПСО беше воведена во 2009 година.	ФГ11 Заем за развојни политики 2	Светска банка треба да ја преоцени оваа цел во однос на светската економска криза и да одлучи дали да продолжи дијалогот за политиките со владата за идното намалување на придонесите за социјално осигурување и ако не, под кои услови може да продолжи.
<b>Зајакнување на ефикасноста на мрежата за социјална заштита, вклучувајќи и подобро насочување на паричните надоместоци</b>			
Зајакнување на насочувањето и покриеноста на социјалните услуги во Република Македонија, мерено според: - Зголемување на точноста на насочувањето на севкупната мрежа на социјална заштита (основа: 50% во 2010 година; цел: 65% до 2014 година).	<b>Не е верификувано,</b> бидејќи податоците од истражувањето не беа сигурни. Генералната точност на насочувањето на мрежите на социјална заштита беше тешко да се измери поради недоследноста на податоците што доаѓаа од Анкетата на потрошувачката на домаќинствата (АПД). Заводот за статистика ќе обезбеди податоци за да мерење на ова со АПУЖ (податоците за 2011 и 2012 година се очекуваат до крајот на 2014) и	ФГ09 Проект за условени парични трансфери t  ФГ11 Заем за развојни политики 2	ВРМ има потреба од помош и градење капацитети за администрација и анализа на големи анкети. Тешко е да се измери успехот на реформите и на проектите на Светска банка без сигурни извори на податоци. Банката треба да посвети поголеми напори на обезбедувањето поддршка за владата во оваа област продолжувајќи да ја нагласува важноста на податоците за

Исходи на СПЗ/Кластер на исходи и показатели на исходите	Состојба и резиме на оценката	Кредитни и некредитни активности што придонеле за исходот	Лекции и предлози за новата СПЗ
<p>- Опфаќање на 40 проценти од домаќинствата во најсиромашниот квинтил со владината програма за УПН до 2014 година.</p>	<p>тогаш тимот ќе ја процени соодветноста на овој показател. <b>Постигнат.</b> Сегашниот процент на покриеност со програмата за УПН е 86 проценти од квалификуваните домаќинства. Квалификувани се домаќинствата со деца на возраст од 15 до 18 години или постари редовно запишани во средно образование и приматели на социјална парична помош (СПП). Поради достапноста на податоците за најсиромашниот квинтил, показателот за проектот за условени парични надоместоци е изменет по ПРСПЗ за да го земе предвид фактот дека домаќинствата за програмата за УПН се избрани од домаќинствата што примаат СПП.</p>		<p>креирање на политики базирани на докази.</p>
<p><b>Столб III: Зелен раст: Одржливост на животната средина и климатски активности</b></p>			
<p><b>Зајакнување на базата на знаење за изготвување на политики во однос на зелен раст и климатски активности</b></p>			
<p>Зголемување на знаењето на владата во однос на пристапи за управување со агендата на зелен раст, особено преку прилагодување на секторите на менливите ограничувања и можности..</p>	<p><b>Постигнат.</b> Белешките за политиките со кои се проценува зелениот раст и предизвиците од климатските промени во снабдувањето со енергија, енергетската ефикасност, транспортот, урбаниот развој, социјалните димензии, водата, земјоделството, загадувањето на воздухот, прилагодувањето на инфраструктурата и јавните инвестиции и макроекономскиот раст беа изработени и презентирани и разгледани со владата на повеќе</p>	<p>Белешки за политики во секторите за енергетика, енергетска ефикасност, транспорт, урбан развој, социјални димензии, вода, земјоделство, загадување на воздухот, прилагодување на инфраструктурата и јавни инвестиции и макроекономски раст (повеќе ФГ)</p> <p>ФГ13 Аналитичка студија за зелениот раст и за климатските промени</p>	

Исходи на СПЗ/Кластер на исходи и показатели на исходите	Состојба и резиме на оценката	Кредитни и некредитни активности што придонеле за исходот	Лекции и предлози за новата СПЗ
	<p>состаноци на високиот Национален совет за одржлив развој (НСОР). На НСОР му беше обезбеден виш советник да му помогне во развивањето акционен план за спроведувањето на Националната стратегија за одржлив развој во секретаријатот на НСОР и за поддршка на зајакнувањето меѓуминистерските процеси за координација поврзани со НСОР и клучните секторски агенции. Владата треба да го ревидира и да го одобри новиот акционен план за одржлив развој во кој ќе се утврдат приоритетите и ќе се насочат инвестициите и политиките.</p>	<p>Некредитна техничка помош вклучувајќи работилници за анализа на водата, макроекономско моделирање и проценка на енергетската ефикасност.</p>	
<p>Зголемување на продирањето на осигурувањето од катастрофи за 5% до 2014 година (основа: 2% во 2011 година)</p>	<p><b>Во најголем дел постигнат.</b> Европа Ре е основана и се очекува целта да се постигне во текот на 2014 година. Подолго време од очекуваното беше потребно за капитализација и за основање на инструментот за реосигурување Европа Ре.</p>	<p>ФГ12 ИОРК ЈИЕК</p>	<p>Воведувањето нови концепти бара подолга подготвителна фаза. Иако проектот е на пат да ги исполни целите, временскиот распоред е тесен поради потребата за соодветно претставување на концептот на владата и капитализирање на Европа Ре. Светска банка треба да користи поконзервативни проценки за времето потребно за активности кои прв пат се спроведуваат.</p>
<p><b>Подобрување на ефикасноста на енергетскиот сектор и одржливоста на животната средина, особено во делот на експлоатирање на обновливите извори на енергија и енергетската ефикасност</b></p>			
<p>Зајакнување на енергетската сигурност на Република Македонија преку надградба на одредени домашни и регионални далноводи вклучувајќи (i)</p>	<p><b>Во најголем дел постигнат.</b> Целите на првичниот проект се исполнети, а целите од дополнителното финансирање во</p>	<p>ФГ06 ЕЗЈИЕ АПЛЗ и ФГ11 дополнително финансирање</p>	<p>Откупот на земјиште за инфраструктурните проекти треба да почне рано и да биде добро координиран помеѓу</p>

Исходи на СПЗ/Кластер на исходи и показатели на исходите	Состојба и резиме на оценката	Кредитни и некредитни активности што придонеле за исходот	Лекции и предлози за новата СПЗ
Скопје – Тетово и (ii) Штип – српска граница и рехабилитација на дваесет и една 110kV трафостаница.	11ФГ се очекува да се исполнат до ноември 2015 година. Далноводот помеѓу Битола и Грција е завршен. По одложувањата поради прашањата на откупот на земјиштето, проектот е на пат на време да ги заврши водовите (1) Скопје – Тетово и (2) Штип – српска граница. Рехабилитирани се дваесет и една трафостаница од 110kV.		вклучените владини субјекти.
Добивање енергија од „нови“ обновливи извори и зголемување на нивниот удел во националното снабдување со енергија. Показател: енергија добиена од обновливи извори. (Основа: 0 во 2010; цел: 6 MW до 2011 и 40 MW до 2013 година.)	<b>Постигнат.</b> Обновливи извори на енергија со моќност од 111,3 MW до септември 2013 година. Регулативната рамка е ажурирана за да овозможи проекти за обновлива енергија, вклучувајќи и повластени тарифи и правила за поврзување.	ФГ07 Проект за одржлива енергија (ГЕФ)	Целите за обновлива енергија можат да се постигнат преку сеопфатна институционална поддршка вклучувајќи и регулативни мерки како што се добро прилагодените повластени тарифи и финансиските олеснувања.
Подобрување на ефикасноста на користењето на енергијата во Република Македонија измерено според заштедите на енергија (историска основа) што се припишуваат на новите проекти за енергетска ефикасност, примарно во јавниот сектор од 100 GWh до 2014 (основа: 0 во 2013 година).	<b>Постигнат.</b> Зградите од јавниот сектор се опремуваат според повисоки стандарди за енергетска ефикасност. Постигнати се заштеди од 112 GWh во текот на животниот век на објектите.	ФГ07 Проект за одржлива енергија (ГЕФ)	Постојат големи можности за енергетска ефикасност на јавниот сектор во Македонија. Светска банка треба да ја поддржи ВРМ во Националната програма за енергетска ефикасност на јавните згради која би придонела за одржливиот раст.
<b>Зајакнување на управувањето со водните ресурси во согласност со директивите на ЕУ</b>			
Зајакнување на управувањето со водните ресурси, особено во земјоделството, мерено според подобрената наплата на трошоците во новите водостопанства. Стапката на наплата на надоместокот за вода да достигне барем 60 проценти за сите водостопанства во 2012 година	<b>Постигнат.</b> Стапката на наплата во 2012 година за сите водостопанства беше 80 проценти или повисока. Очекувањата за 2013 година се помеѓу 80 и 90 проценти.  Новите водостопанства се основаат	ФГ07 Проект за зајакнување на земјоделството и пристапување во ЕУ.  ФГ10 Проценка на капацитетот на водниот сектор	Воспоставен е успешен механизам за обезбедување висока стапка на наплата на водниот надоместок: субвенциите на поединечните земјоделци и на целите водостопанства беа условени со плаќањето на

Исходи на СПЗ/Кластер на исходи и показатели на исходите	Состојба и резиме на оценката	Кредитни и некредитни активности што придонеле за исходот	Лекции и предлози за новата СПЗ
<p>(основа: различни стапки од 11 до 90 проценти во 2010 година).</p>	<p>пред рокот. Сите водостопанства се организирани според новиот закон согласно директивите на ЕУ. Беше направена сеопфатна анализа на предизвиците на управувањето со водите во различните сектори, а препораките се развиени земајќи ги предвид заканите од климатските промени.</p> <p>Работната белешка за методите на и првичните резултати од анализата на водниот сектор беше подготвена и презентирана на ВРМ во рамките на Програмата за зелен раст и климатски промени во Македонија</p>		<p>водниот надомест. Подобрувањето на услугите е утврдено како уште еден фактор за зголемување на стапката на наплата на надоместокот. Подобрувањето на отчетноста и комуникацијата беше клучно за подобрувањето на управувањето со водите. Одборите на водостопанствата беа проширени со член од Министерството за земјоделство и со тоа се зголеми нивната отчетност не само кон корисниците туку и кон централните власти. Линиите на комуникација помеѓу водостопанствата и министерството се подобрија и како резултат на тоа министерството е подобро информирано за прашањата на секторот за наводнување.</p>
<p><b>Зајакнување на конкурентноста на земјоделскиот сектор, вклучувајќи и подобрување на земјоделските субвенции и пазарот на земјиште и прилагодување на практиките на климатските промени и условите на ЕУ.</b></p>			
<p>Подобрување на доделувањето на владината помош на земјоделскиот сектор на начин усогласен со претпристапните услови на ЕУ.</p>	<p><b>Постигнат.</b> Платежната агенција акредитирана од ИПАРД е целосно функционална и усогласена со стандардите на ЕУ. Регистарот на земјоделски стопанства и системот за утврдување на земјишните парцели е целосно воспоставен и се објавуваат тримесечни извештаи за клучните земјоделски податоци.</p> <p>Иако се користи за администрацијата на буџетските</p>	<p>ФГ07 Проект за зајакнување на земјоделството и пристапување во ЕУ.</p>	<p>Партнерскиот пристап применет овде има потенцијал да се реплицира. Во поддршката на целите за пристапување на Македонија во ЕУ, Светска банка мора да биде пореалистична за времето на пристапувањето. Ако идните проекти се фокусираат на подобро искористување на претпристапните фондови, тие</p>



Исходи на СПЗ/Кластер на исходи и показатели на исходите	Состојба и резиме на оценката	Кредитни и некредитни активности што придонеле за исходот	Лекции и предлози за новата СПЗ
	<p>субвенции на земјоделците, основаната платежна агенција има целосна корист од користењето поефикасен, поефективен и поотчетен начин на пренос на субвенциите, утврден за да се задоволат претпристапните критериуми на ЕУ.</p>		<p>мора да содржат посебни компоненти да им помогнат на потенцијалните корисници во пополнувањето на барањата и да го подобрат пристапот до кофинансирање.</p>
<p>Подобрено управување со земјиштето во државна сопственост (основа: 4,2 милиони евра во 2011 година, цел: 20 проценти повисока стапка на наплата на закупнината за државно земјиште до 2013 година).</p>	<p><b>Во најголем дел постигнат.</b> Податоците за 2013 година сè уште не се достапни бидејќи рокот за плаќање е продолжен до јуни 2014. Поради тоа дефинитивно не можеме да го процениме овој исход преку назначениот показател. Во 2012 година беа наплатени 4.492.653,35 евра и според тоа целта на ДПЛ 1 е надмината. Тоа претставува раст од околу 7 проценти споредено со основата од 2011 година. Дури ако основната бројка се покаже како висока поради успешната наплата на заостанатите обврски од големите закупци сепак постои тенденција на раст на плаќањето на закупот и очекуваме одржување на овој тренд. Останатите значајни подобрувања во управувањето со државното земјоделско земјиште вклучуваат усвојување централизиран дигитален регистар на договори за закуп и донесување на Закон за продажба на државното земјоделско земјиште. Посветеноста на владата на</p>	<p>ФГ12 ДПЛ за конкурентност; Проценка на земјишните политики и дијалог за политиките поттикнат од ДПЛ за конкурентност и ТП обезбедена преку дотација од МЦИИП; Стратешко ангажирање за поддршка на секторот за ЗРР</p>	<p>Дијалогот за политиките на високо ниво базиран на сеопфатна ЕСР доведе до овој значаен напредок на политиките.</p>

Исходи на СПЗ/Кластер на исходи и показатели на исходите	Состојба и резиме на оценката	Кредитни и некредитни активности што придонеле за исходот	Лекции и предлози за новата СПЗ
	<p>приватизацијата е исклучителен развоен резултат. Приватизацијата е супериорна политика во однос на подобрената наплата на закупнината бидејќи со тоа најдобро ќе се искористат 30 проценти од обработливото земјиште во земјата што сега се во сопственост на државата.</p>		
<p>Стимулирање на продуктивни инвестиции во земјоделството преку зголемување на делот од вкупните субвенции доделен за структурни мерки од 10 проценти (основа во 2011 година) на 25 проценти до 2013 година.</p>	<p><b>Постигнат.</b> Уделот на структурните фондови ја надмина целта од 25 проценти во националната поддршка на земјоделството во 2013 година. Владата ја усвои повеќегодишната програма за поддршка на земјоделството во која е вклучен техничкиот придонес на тимот на Светска банка за земјоделска конкурентност.</p>	<p>ФГ12 ДПЛ за конкурентност; Дијалог за политиките поттикнат од ДПЛ; ЕСР.</p>	

Табела 2. Планирана програма за кредитирање и реализирани заеми (2011-2014)

План на СПЗ (2011 – 2014 ФГ)		Состојба		
ФГ	Проект	УСД(м)	Проект	УСД(м)
		МБОР		МБОР
2011	Дополнително финансирање на програмски заем за развојни политики (ЕЦСЕЕ АПЗЗ) Управување со катастрофи (ИОРК)	30 19 5	ГБП 1 (поранешен ДПЛ - завршен) Дополнително финансирање (ЕЦСЕЕ АПЗЗ) Управување со катастрофи (ИОРК)	134,9 19 5
Меѓузбир		54		54
2012	Дополнително финансирање (МСИП)	50	Дополнително финансирање (МСИП)	50
Меѓузбир		50		50
2013	ДПЛ за конкурентност 1	50	ДПЛ за конкурентност 1 (завршен)	50
	ГБП за јавни расходи	50	ГБП за јавни расходи 2 (завршена)	201,5
	Проект Луково Поле	50	Проследен за следни чекори во новата СПЗ	
Меѓузбир		150		251,5
2014	ДПЛ за конкурентност 2	50	ДПЛ за конкурентност 2	50
	Проект за вештини	24	Проект за вештини	24
Меѓузбир		74		74
Вкупно		328	Вкупно	534,4

Табела 2а. Инвестициско кредитирање и буџетска поддршка

СПЗ 2011 – 2014 ФГ	Планирано УСД (м)	Состојба УСД (м)
Ново инвестициско кредитирање	148	98
Гаранции базирани на политики	80	336.4
Заеми за развојни политики	100	100
Вкупно кредитирање	328	534.4

Табела 3. Планирани некредитни услуги и реализирани резултати (2011-2014)

<b>ПЛАНОВИ НА ЦАС (септември 2010)</b>		<b>СОСТОЈБА</b>
<b>2011</b>	Регионален РЕПАРИС	Тековно
	ТП за високо образование	Завршено во ФГ 2012
	ТП за енергетска ефикасност	Напуштено
	Аналитичка и советодавна програма за зелен раст (вклучувајќи ТФ)	Завршено во ФГ 2013
	Програмска проценка на сиромаштијата во Западен Балкан (11-14ФГ)	Завршено во ФГ 2013
	Сметководство и ревизија РОСЦ Македонија	Тековно
	ТП за реформа на пазарот на трудот	Завршено во ФГ 2013
	ТП за намалување на ранливоста од климатски промени во земјоделството	Завршено во ФГ 2014
	Модуларна проценка на конкурентноста (ТФ)	Завршено во ФГ 2012
	Програмска проценка зафинансискиот сектор во Западен Балкан (11-14ФГ)	Тековно (преименувано во Инструмент за ТП за развој на финансискиот сектор во Западен Балкан (11-14 ФГ))
	Национална студија за набавки	Напуштено
	ТП за зелен раст и климатски промени	Тековно
	ТП за градење капацитети во водниот сектор	Завршено во ФГ 2012 (преименувано во Сеопфатна проценка на секторот на водите)
<b>ПЛАНОВИ НА ИЗВЕШТАЈОТ ЗА НАПРЕДОКОТ (1 ноември 2012)</b>		<b>СОСТОЈБА</b>
<b>2013</b>	ПЕР за земјоделство (12-13ФГ)	Завршено во ФГ 2013
	Стратешка ТП за поддршка на секторот ЗРР	Завршено во ФГ 2014
	ИДФ јавно сметководство	Завршено во ФГ 2010
	ПРВ (ТП) (12-13ФГ)	Завршено во ФГ 2013
	Преглед на инфраструктурата	Тековно
	Истражување на вештините	Завршено во ФГ 2012
	ПСИА за здравство	Напуштено
	ТП за проценка на сиромаштијата и социјалното	Завршено во ФГ 2013

ПЛАНОВИ НА ЦАС (септември 2010)		СОСТОЈБА
	влијание (ПСИА) (за ДПЛ за конкурентност)	
	Отворена влада (ТФ)	Тековно (преименувано: ТП за ИКТ во Македонија)
	Преглед на пазарот на трудот (12-13ФГ)	Завршено во ФГ 2013
	ТП за здравствени политики	Напуштено
	ИФЦ - финансиски сектор	Завршено во ФГ 2012
	ИФЦ - реален сектор	Завршено во ФГ 2012
	ИФЦ - советодавни услуги за безбедност на храна	Тековно
	ИФЦ - советодавни услуги за ЈПП: управување со отпадот во Дрисла	Напуштено
<b>2014</b>	ТП за статистика	Завршено во ФГ 2012
	ИТ во јавниот сектор	Тековно
	ИФЦ - советодавни услуги за трансакции со ЈПП (хидро енергија)	Тековно
	ИФЦ - советодавни услуги за трансакции со ЈПП (хемодијализа во амбулантни услови)	Затворено во ФГ 2014
	ИФЦ - советодавни услуги за ЈПП: управување со отпадот во општините Охрид и Струга	Напуштено
	<i>Дополнителна активност:</i>	
	ИФЦ - советодавни услуги за трансакции со ЈПП (транспорт)	Тековно
ПЛАНОВИ НА ИЗВЕШТАЈОТ ЗА НАПРЕДОКОТ (1 ноември 2012) АСА за Западен Балкан		СОСТОЈБА
	Следење и оценување	Тековно (преименувано во Градење капацитети за СО)
	Регионална студија за иновации на Западен Балкан	Завршено во ФГ 2014 (преименувано во Регионална студија на СБ за ИР и иновации)
	Програмски развој на финансискиот сектор	Завршено во ФГ 2012
	Програмско родово следење	Завршено во ФГ 2013 (преименувано-
	Програмско следење на сиромаштијата	Одложено
	Умни мрежи за заштита	Тековно (преименувано ЕЦЦУ4 Активирање и умни мрежи за заштита)
	Управување со јавните финансии /ПЕФА (ТП ЕК)	Тековно

<b>ПЛАНОВИ НА ЦАС (септември 2010)</b>		<b>СОСТОЈБА</b>
	Здравствени финансии	Напуштено пред да се додели код
	Вработување и работни места	Тековно (преименувано Разрешување на предизвиците на работните места во Западен Балкан)
	Стратегија за енергетика	Напуштено
	ИФЦ трговска логистика	Тековно (преименувано: Проект на ИФЦ за трговска логистика во Западен Балкан)
	ИФЦ – советодавни услуги за обновлива енергија	Тековно (преименувано: Програма на ИФЦ за обновлива енергија на Балканот)
	ИФЦ ЕЦА – корпоративно управување	Тековно

### Анекс 3: Дијагностика на изворите на раст

Република Македонија е мала, континентална и отворена економија со добра историја на макро-фискална стабилност. Со индикатор на отвореност<sup>34</sup> од 126,3 проценти во 2013 година, таа е најотворена од сите земји во Југоисточна Европа (ЈИЕ)<sup>35</sup>, и успеа да ја зачува макроекономската стабилност во услови на неповолни шокови. Врзаниот курс со еврото, воведен во 1995 година успешно ја поддржуваше стабилноста на цените со просечна инфлација во последните 10 години од 2,4 проценти. Макроекономските политики беа насочени кон одржување на билансот на плаќања на издржливо ниво, а монетарната политика брзо реагираше на сите закани на ова сидро. Долгот на генералната влада, кој на крајот на 2013 година достигна 36,0 проценти од бруто домашниот производ (БДП) е петти најнизок помеѓу земјите на ЕУ и на ЈИЕ6. Нестабилноста на растот беше ниска според регионалните стандарди.

**За да го затвори јазот во приходите во споредба со новите земји членки на ЕУ, Република Македонија треба да го забрза растот.** Помеѓу 2002 и 2009 година, Република Македонија забележа реален раст од 3,9 проценти годишно што иако е под просекот на ЈИЕ6, и овозможи на земјата да го намали јазот на приходите во однос на ЕУ. Помеѓу 2002 и 2009 година, приходите по глава на жител на Република Македонија во меѓународни долари пораснаа од 25 проценти од БДП по глава на жител на ЕУ на 36 проценти во 2009 година. Оттогаш, просечниот раст на БДП на Република Македонија се намали на 2,1 проценти годишно и приближувањето кон ЕУ запре. Реалниот раст на БДП треба да се забрза на околу 4,5 проценти – значително над десетгодишниот просек од 3,2 проценти, за да може Република Македонија да се приближи до животниот стандард на новите земји членки на ЕУ во следните 20 години.

**Секторските двигатели на растот на Република Македонија значително се променија во последните 15 години со намалување на трговијата, додека градежништвото стана најбрзо растечки сектор.** Пред 2002 година, над 80 проценти од растот доаѓаше од трговијата, индустријата и продажбата на големо и мало. Од 2002 година, растот на трговијата се намали додека индустрискиот раст остана стабилен. Од 2009 година градежниот сектор стана доминантен двигател на растот бидејќи јавниот сектор ги зголеми капиталните расходи за да го балансира намалувањето на надворешната побарувачка како резултат на кризата во Еврозоната. Тоа изгледа беше на сметка на квалитетот на јавните инвестиции: уделот на инвестициите во административни згради се зголеми додека инвестициите во инфраструктура и одржување се намалија<sup>36</sup>, а инвестициите во секторите со долгорочен потенцијал за раст како машинската индустрија, земјоделството и транспортните средства исто така се намалија. Од 2009 година, растот на земјоделството беше нула.

<sup>34</sup> Показателот на отвореност се дефинира како збир на увозот и извозот во однос на БДП.

<sup>35</sup> Земјите на ЈИЕ ги опфаќаат Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Македонија, Црна Гора и Србија.

<sup>36</sup> Во 2008 година, 85 проценти од сите јавни инвестиции беа наменети за инфраструктура, додека само 15 проценти за нестанбени и станбени згради. До 2012 година, инвестициите во нестанбени и во станбени згради го удвоија својот удел во вкупните јавни инвестиции достигнувајќи 33 проценти.

Слика 3.1: Годишни стапки на раст по сектори



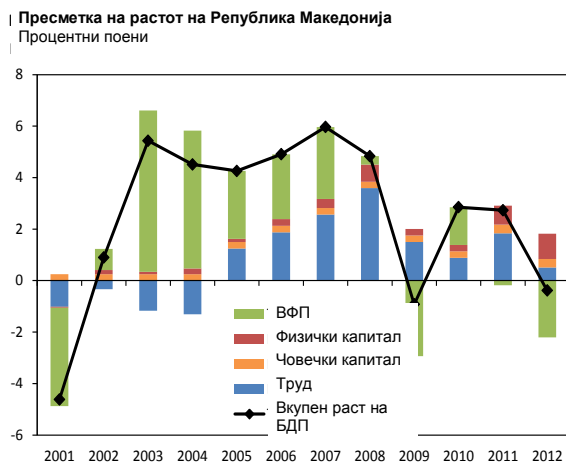
Извор: Државен завод за статистика и пресметки на вработените во Светска банка

**Растот на Република Македонија беше движен од зголемувањето на вработеноста и на продуктивноста пред кризата, но повеќето нови работни места беа во секторите со ниска продуктивност или во јавниот сектор.** И покрај релативно големиот и растечки капитален удел во приходите од 2001 до 2008 година (помеѓу 40 и 50 проценти), акумулацијата на физички капитал изнесуваше само околу 0,3 процентни поени од просечниот годишен раст на БДП од 4,3 проценти помеѓу 2002 и 2008 година, додека растот на вработеноста придонесе со 1 процентен поен, а растот на вкупната факторна продуктивност (ВФП) со околу 3 процентни поени. По кризата од 2008 година, растот на продуктивноста значително се намали додека вработеноста продолжи да расте. Всушност, Република Македонија е единствената земја во ЈИЕ6 каде вработеноста се зголеми во периодот по кризата. Земјоделството, градежништвото и јавната администрација беа главни двигатели на растот на вработеноста во последната деценија. Меѓутоа, работните места создадени во минатите години беа или неформални, во секторите со ниска продуктивност или во јавниот сектор. 27,1 проценти од нето создадените работни места помеѓу 2007 и 2011 година беа во земјоделството, 13 проценти во трговијата на мало (главно неформални), а 19,7 проценти во јавниот сектор.



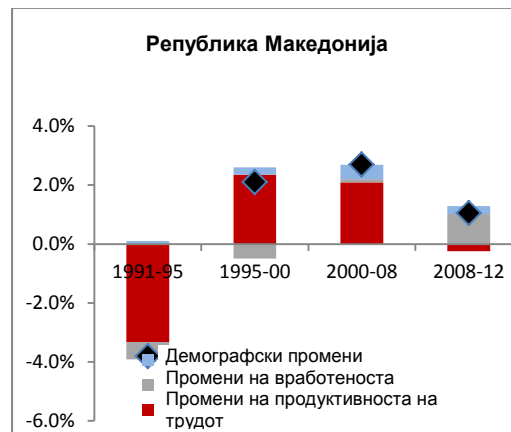
Слика 3.2: Расчленување на растот

## Пресметка на растот



Извор: Државен завод за статистика, проценки на Светска банка

## Придонес на растот во растот на продуктивноста



Растот во годините пред кризата беше скоро исклучиво поттикнат од домашната побарувачка, загрозувајќи го релативно високиот и постојан трговски дефицит и зголемувајќи ги долговите на домаќинствата. Во годините пред кризата од 2009 година, реалниот раст на БДП беше поттикнат од силната приватна потрошувачка и брзо растечките инвестиции кои имаа висока увозна компонента што го притисна трговскиот дефицит од веќе високите 18,4 проценти од БДП во 2005 до околу 26 проценти до 2008 година. Трговскиот дефицит главно беше финансиран од дознаките кои пак ја поттикнаа приватната потрошувачка. Со веќе исклучително ниските заштеди, домаќинствата се свртеа кон задолжување за да ја одржат високата стапка на приватна потрошувачка што доведе до брз раст на долговите на домаќинствата иако од многу ниско ниво според регионалните стандарди.<sup>37</sup> Сепак, од кризата, расположливите расходи забележаа скромно подобрување благодарјќи на растот на платите и на вработеноста, зголемените социјални трансфери како дел од одговорот на кризата и на олеснувањето на даночното оптоварување на личните приходи. Истовремено, несигурното економско опкружување ја намали потрошувачката на домаќинствата приближувајќи ја со расположливите приходи, а со тоа на поанемична патека на растот имајќи го предвид сè уште слабиот пазар на труд и упорно високата невработеност. Овие заштеди помогнаа да се стабилизира стапката на задолженост на домаќинствата која на крајот на 2012 година беше 25,8 проценти од расположливите приходи.

<sup>37</sup> Долговите на домаќинствата се зголемија од ниските 10,4 проценти од расположливите приходи во 2005 на 27 проценти до 2008 година.

Слика 3.3: Состав на побарувачката на растот и промена на структурата на извозот

Состав на побарувачката на растот



Структура на извозот



Табела 1: Клучни макроекономски показатели

Клучни макроекономски показатели	2010	2011	2012	2013	Проекции		
					2014	2015	2016
<b>Реална економија</b>	Годишна процентуална промена, освен ако не е поинаку забележано						
Номинален БДП (милијарди денари)	434,1	459,0	458,6	474,2	513,7	548,9	584,9
БДП по глава на жител (УСД, метода Атлас)	4543	5047	4634	4869	5129	5495	5802
Реален БДП	2,9	2,8	-0,4	3,1	3,0	3,5	3,7
Придонес во растот (процентни поени)							
Потрошувачка	1,2	2,3	-1,5	2,5	1,1	2,4	2,2
Инвестиции	-1,7	2,2	3,9	-3,0	3,0	2,4	2,2
Нето извоз	3,0	-1,8	-2,8	3,0	-1,2	-1,3	-0,7
Реален увоз	9,5	10,4	4,2	-2,1	8,2	8,0	6,8
Реален извоз	23,6	10,5	0,0	4,5	9,0	8,5	8,0
Стапка на невработеност (проценти, на крајот на периодот)	32,0	31,4	31,0	28,7	-	-	-
<b>Цени</b>							
Дефлатор на БДП	2,8	3,1	0,1	2,5	3,5	3,3	2,8
ИЦМ (на крајот на периодот)	3,1	2,8	4,7	1,5	2,5	2,3	2,1
ИЦМ (просек)	1,7	3,9	3,3	2,8	2,6	2,4	2,2
<b>Фискални сметки</b>	Процент од БДП, освен ако не е поинаку забележано						
Приходи	30,4	29,8	30,1	29,6	29,7	30,3	30,4
Расходи	32,9	32,3	34,0	33,6	33,2	33,5	32,9
Салдо на централната влада	-2,4	-2,5	-3,9	-4,1	-3,5	-3,2	-2,6
Бруто долг на централната влада	24,2	27,9	34,1	35,6	34,0	35,0	35,4
Бруто долг на јавниот сектор 1/	27,8	32,1	39,2	43,2	44,3	47,2	49,0
<b>Избрани парични сметки</b>	Годишна процентуална промена, освен ако не е поинаку забележано						
Основни пари	12,2	9,7	4,4	5,8	12,5	9,6	8,6
Кредити за приватниот сектор	7,3	7,7	5,2	6,3	3,8	3,3	2,9
<b>Биланс на плаќања</b>	Процент од БДП, освен ако не е поинаку забележано						
Салдо на тековната сметка	-2,1	-2,5	-3,1	-1,9	-4,5	-5,7	-5,2
Трговски биланс	-20,5	-21,9	-23,6	-20,6	-21,4	-21,6	-21,3
Увоз (основа БОП)	65,4	74,5	76,3	73,4	76,2	78,0	79,2
Извоз (основа БОП)	45,4	55,7	52,7	52,5	54,8	56,5	57,9
Странски директни инвестиции (СДИ)	2,2	4,5	1,0	3,3	3,5	3,8	4,3
Бруто девизни резерви (мил. УСД)	2277,8	2677,8	2892,9	2858,7	3162,0	3353,6	3681,5
Во месеци извоз од следната година	3,4	4,2	4,5	4,4	4,4	4,3	4,4
Во проценти од краткорочниот надворешен долг	130,6	152,7	139,6	128,9	139,5	144,7	155,5
Надворешен долг 2/	58,2	61,7	67,3	67,7	66,6	65,4	64,4
Курс (денар/УСД, просек)	46,45	44,26	47,89	46,39	48,47	48,66	48,78
<b>За споредба</b>							
Номинален БДП (милиони УСД)	9346	10388	9576	10221	10598	11281	11990

1/ Ги вклучува долговите на општините и на јавните претпријатија, но не и долгот на централната банка (НБРМ)

2/ Не ги вклучува репо операциите на централната банка

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија, Министерство за финансии, Народна банка на Република Македонија, проценки на вработени во Светска банка

**Како мала, отворена економија, за да одржи долгорочен раст, Република Македонија ќе мора да се потпре на извозот и на зголемената конкурентност.** Со поддршка на активната стратегија за промовирање на странските директни инвестиции (СДИ), Република Македонија постепено преминува кон повеќе извозно движен модел на раст. Во последните години Република Македонија го диверзифицираше својот извоз како во поглед на производите и дестинациите така и во поглед на зголемената технолошка интензивност на нејзината извозна кошничка како резултат на СДИ. Погolem дел од извозот на СДИ е поврзан со автомобилската индустрија и формира дел од светски синцир

на вредност што донекаде го изолира од промените на европската побарувачка за увозни стоки. Сепак, СДИ како удел во БДП се помали отколку во другите земји од ЈИЕБ. Исто така, странските фирми имаат многу ограничени врски со домашни компании и нивниот придонес кон растот на вработеноста досега беше ограничен. Ова се очекува да се промени кога новите фирми поврзани со големите СДИ ќе почнат со производство. Со закрепнувањето на Еврозоната се очекува да се забрза традиционалниот трудоинтензивен извоз на Република Македонија (железни и челични производи, текстил и облека, кои заедно сочинуваат повеќе од 35 проценти од вкупниот извоз). Република Македонија ќе треба уште повеќе да ја подобри својата конкурентност за да го поттикне извозниот потенцијал преку инвестиции во инфраструктурата и подобрување на трговската логистика.

**Експанзивната фискална политика по кризата доведе до зголемување на фискалниот дефицит и до брзо зголемување на долгот на централната влада.** Помеѓу 2008 и 2011 година приходите се намалија за над 3 проценти од БДП како резултат на ослабената економска активност и на намалените стапки на даноците и на придонесите за социјално осигурување со цел да се зголеми конкурентноста. Консеквентно, фискалниот дефицит постојано се зголемуваше од 0,9 проценти од БДП во 2008 до 2,5 проценти во 2011, 3,9 проценти во 2012 и 4,1 проценти во 2013 година, а долгот на централната влада порасна од 20,7 проценти во 2008 на 35,6 проценти на крајот на 2013 година. Истовремено, владата пренасочи дел од капиталните расходи надвор од буџетот трансформирајќи го поранешниот Фонд за патишта во Јавно претпријатие за државни патишта (ЈПДП). При основањето, ЈПДП презема долг од 82 милиони евра (1,1 проценти од БДП), но тоа ќе расте во претстојниот период бидејќи ЈПДП извршува стратешки приоритети на инвестициската агенда на централната влада.

**Владата следи амбициозна програма за јавни инвестиции за да ја поттикне конкурентноста на Република Македонија што се очекува да доведе до брз раст на јавниот долг.** Како континентална и многу отворена економија, во својот економски и социјален развој, Република Македонија е особено зависна од транспортната мрежа. Истовремено, фирмите сè почесто ја наведуваат несоодветната инфраструктура како главна пречка за растот<sup>38</sup>. Поради тоа владата следи амбициозна инвестициска програма која во голем дел ќе се спроведува преку претпријатијата во државна сопственост (ПДС), особено преку ЈПДП. Јавниот долг се планира брзо да расте на среден рок, дури и под претпоставка да се стабилизира долгот на централната влада.

---

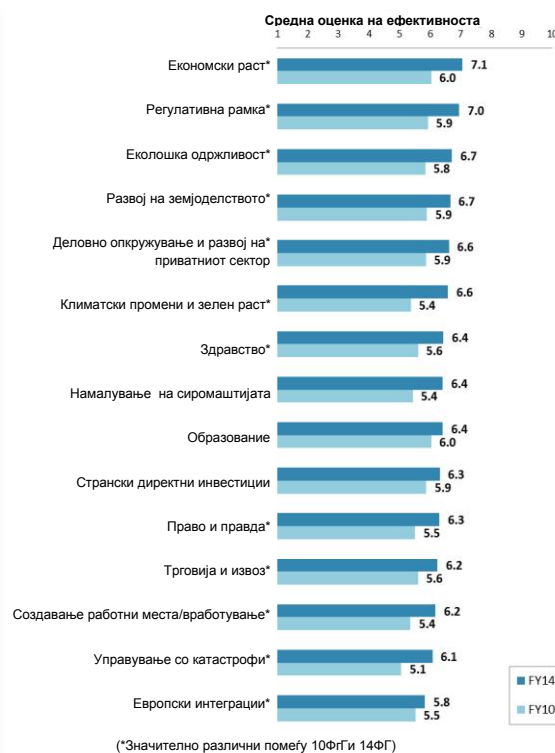
<sup>38</sup> Глобалниот индекс на конкурентност го рангира квалитетот на патиштата во Република Македонија на 111 место од 148 земји. Иако тоа е нешто подобро од соседите во регионот (Србија на 119, а Бугарија на 112 место), таа многу заостанува зад Албанија (76) и Црна Гора (95 место).

#### Анекс 4: Анкета за Република Македонија од март 2014 година: Резиме на наодите

Во периодот од декември 2013 до јануари 2014 година, чинителите на Групацијата Светска банка во Република Македонија беа повикани да ги дадат своите мислења за помошта на Светска банка на земјата преку учество во анкета. Печатени прашалници им беа испратени на 843 потенцијални испитаници. Од нив, 159 беа пополнети од претставници на агенциите приматели или беа добиени и вратени по пошта (19% одговор, сите на македонски јазик). Онлајн прашалници им беа испратени на 23.000 потенцијални испитаници по електронска пошта. Од нив, 1.012 беа пополнети (4% одговор, 950 на македонски, 62 на англиски).

Анкетата за 14ФГ покажува дека на Групацијата Светска банка во Република Македонија се гледа многу позитивно, особено на начинот на кој институцијата се ангажира на теренот, нејзините клучни сектори и нејзината генерална релевантност и правец. Податоците од анкетата покажуваат и дека постојат можности за подобрување на ефективностa. Клучните наоди се резимирали подолу.

**Ангажирање во секторите:** Испитаниците ги наведуваат економскиот раст, развојот на земјоделството и деловното опкружување/ развојот на приватниот сектор како три најважни области за развој на Република Македонија. Работата на Светска банка во сите три сектори се смета за високо ефективна со просечна оценка над 6. Од последната анкета во 10ФГ, направени се подобрувања во проценката на ефективностa на ангажманот на Светска банка во сите споредливи секторски области. Ангажирањето на Светска банка во економскиот раст, регулативната рамка, еколошката одржливост и земјоделството доби највисоки оценки за ефективностa. Ангажирањето во климатските промени и растот пак имаше најголемо подобрување на оценките од претходната анкета. Наспроти овие, ефективностa на работата на Светска банка во европските интеграции доби најмалку позитивна оценка (просечна оценка 5,8) и забележа најмало подобрување од 10ФГ. Работата на создавање работни места и вработување, тема која за инклузивниот раст на Република Македонија се смета за клучна, исто така доби релативни пониска оценка, 6,2.



**Како работи Светска банка:** И на начинот на кој работи Светска банка на теренот се гледа позитивно. Наспроти многу земји низ светот, овде мислењата се многу позитивни во однос на повлекувањето и брзината на одлучување. Перцепциите за релевантноста и правецот на Светска банка значително се подобрија од 10ФГ. Наодите во анкетата

покажуваат високо мислење за повеќе важни аспекти на ангажманот на ГСБ вклучувајќи и дека е долгорочен партнер (просечна оценка 8,2), соработката со владата (8,1), отвореност и чесност (7,7), респонсивност (7,5) и соработка со други развојни партнери (7,5). Иако гледиштата како Светска банка соработува со групите надвор од власта исто така се позитивни (6,7), тие се значително пониски од повеќето други оценки.

**Области што бараат подобрување:** Во 10ФГ испитаниците ги утврдиле бирократијата и технократијата како врвни предизвици за Светска банка. Во овојгодишната анкета прв лимитирачки фактор за ефективноста на ангажирањето на Светска банка беше недоволната чувствителност за политичката и социјалната реалност на теренот. Анкетата покажа и ниска свест за информациите кои Светска банка ги продуцира и објавува, со три четвртини од испитаниците кои изјавуваат дека не биле запознаени со Политиките за пристап до информации на ГСБ. Споредено со 10ФГ, помалку испитаници чувствувале дека на интернет страницата на Светска банка можат да ја најдат информацијата што ја бараат, особено луѓе кои директно не соработуваат со Светска банка. Испитаниците сугерираат Светска банка да допре до повеќе групи надвор од властите, а три од десет испитаници забележуваат дека најголема пречка за реформата поддржана од Светска банка е дека таа не е доволно чувствителна за реалноста на теренот, а 64 проценти забележуваат дека за да биде поефективна, ГСБ треба повеќе да биде присутна локално. Скоро половината од испитаниците мислат дека Светска банка треба да направи исчекор во својот ангажман со приватниот сектор, а третина од испитаниците препорачуваат пристапување до локалните власти. Испитаниците сугерираат и дека преведувањето на поголем дел од работата во областа на знаењата на Светска банка би помогнало да се подобри достапноста.

**Препораки за идни ангажмани и подобрувања:** чинителите веруваат дека би било одлично ГСБ да понуди поинновативни финансиски инструменти. Финансиските услуги се појавуваат на врвот кога испитаниците размислуваат за комбинацијата на услугите што ги нуди Светска банка. Четириесет и пет проценти од испитаниците изјавуваат дека Светска банка треба да нуди повеќе финансиски услуги во Република Македонија (наспроти 25 проценти што ги наведуваат услугите на знаење како врвна област за дополнително ангажирање). И на развојот на капацитети се гледа како на важна област за идната работа на Светска банка. Во поглед на секторите на ангажирање, чинителите веруваат дека најважни области за вклучување на ГСБ се транспортот (особено во однос на економската диверзификација) и растот следени од повеќе области (управување, образование, сиромаштија, деловно опкружување, создавање работни места).



(„На што од следново ТРЕБА Групацијата Светска банка во Македонија да посвети поголемо внимание? (Изберете не повеќе од ДВЕ)“ (Испитаниците избираат од листа. Одговорите се комбинираат).



„Ве молиме наведете ДВЕ области поврзани со економската диверзификација во Македонија во кои поголемата поддршка од Групацијата Светска банка би била најважна (Изберете не повеќе од ДВЕ)“ (Испитаниците избираат од листа. Одговорите се комбинираат).

## Анекс 5: Родова проценка

**Република Македонија во најголем дел ги затвори просечните родови разлики во образованието и во здравството, меѓутоа, родови диспаритети сè уште постојат во одредени групи на населението.** На пример, родови разлики во стапките на упис и понатаму постојат кај етничките Албанци, а стапките на упис во средно образование остануваат особено ниски кај етничките Роми, мажи и жени. Во целина, просечните резултати од учењето се подобри кај жените отколку кај мажите во Република Македонија, како и во повеќето земји во регионот. Брзата експанзија на приватните високообразовни институции, експанзијата на државните програми на албански јазик и воведувањето на задолжително средно образование од 2008 година, обезбедувањето бесплатни учебници и плаќањето на превозот, како и спроведувањето на условените парични надоместоци за домаќинствата корисници на социјална парична помош, придонесуваат за зголемено учество на жените во образовниот процес.

**Меѓутоа, мажите и жените имаат тенденција да избираат различни полиња на учење.** Жените почесто избираат општи програми и предмети поврзани со општествените науки. Мажите пак почесто избираат инженерство, производство или градежништво. Исто така, мал удел на мажи и на жени избира да не продолжи со понатамошно образование, но причините за тоа се разликуваат во зависност од родот. Во 2010 година, помалку од два проценти од жените и од мажите изјавиле дека посетувале некаква обука во последниот месец. И мажите и жените го наведуваат немањето интерес како причина за непродолжување со образованието, но околу 19 проценти од жените и 1,5 проценти од мажите ги наведуваат и семејните обврски.

**Не постојат докази за родови разлики во пристапот до здравствените услуги.** Земјата има добри резултати во однос на раѓањата под надзор на обучени здравствени работници и на адолесцентската бременост. Близу 100 проценти од раѓањата се вршат во присуство на здравствени работници. Стапката на фертилитет (со околу 1,4 раѓања по жена) е нешто пониска од регионот, а истото се однесува и на стапката на смртност на мајките. Стапките на морталитет се пониски споредено со земјите со слични приходи и земјите во регионот и се само нешто повисоки од земјите на ЕУ. Исто така жените имаат пониска стапка на морталитет (74 на 1.000 возрасни жени, споредено со 139 на 1.000 возрасни мажи) што се пресликува и во повисок очекуван животен век на жените (околу 77 години, споредено со просекот на земјата од 73 години).

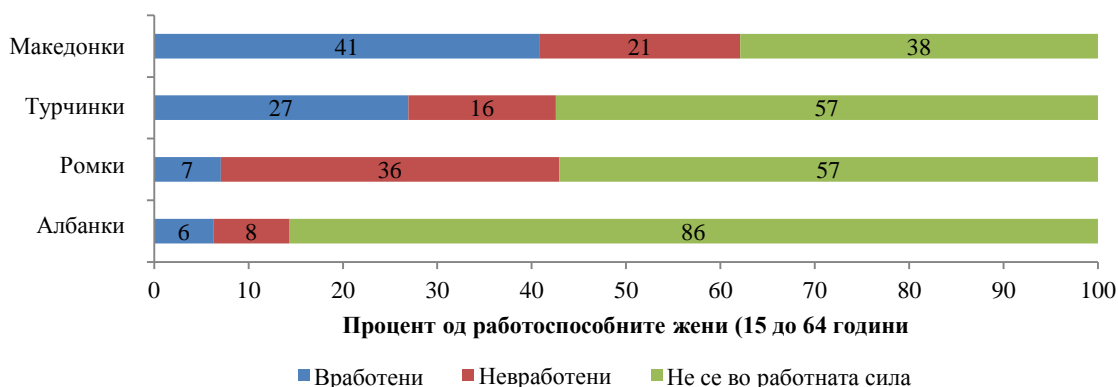
**Останува родовата нееднаквост во пристапот кон економските можности во Република Македонија.** Во 2012 година, учеството на жените во работната сила (за жени на возраст 15 – 65 години) во Република Македонија беше 51 процент, што е пониско од регионалниот просек од 62 проценти. Исто така, помеѓу 2004 и 2012 година, учеството на мажите во работната сила се зголеми за 6 процентни поени додека учеството на жените се зголеми за 4 процентни поени. Тоа укажува на родови разлики во учеството во работната сила во 2012 година од 26 процентни поени. За оние на пазарот на труд, стапката на невработеност на мажите и на жените е слична. Постои родова разлика во платите, дури и кога ќе се споредат другите карактеристики мажите добиваат повисоки плати.



**Родови разлики на пазарот на труд постојат помеѓу и во рамките на социоекономските групи.** На пример, стапката на вработеност на мажите кај најсиромашните 40 проценти во Република Македонија е 32 проценти (во останатите 60 проценти е 34 ), додека за жените во истата група е 14 проценти, но во горните 60 проценти таа е 23 проценти.

**Родовите разлики во пристапот до економските можности се поврзани со разликите помеѓу етничките групи.** Достапните податоци покажуваат дека учеството во работната сила кај етничките малцинства често е значително пониско отколку кај етничките Македонци, особено меѓу жените. Додека жените етнички Македонки имаат стапка на вработеност од 41 процент, само 10 процентни поени пониска отколку кај мажите, жените етнички Турчинки имаат стапка на вработеност од 27 проценти – 32 проценти помалку отколку мажите со иста етничка припадност. Ромките и етничките Албанки уште повеќе заостануваат во поглед на вработеноста со стапка на вработеност од само 7 и 6 проценти. Ниските стапки на вработеност кај жените од етничките малцинства повеќе се под влијание на уште повисоките стапки на неактивност отколку на повисоката невработеност. Генерално, стапките на активност на етничките малцинства се за два или три пати пониски кај жените отколку кај мажите.

**Слика 1: Статистика на женската работната сила по етнички групи**



*Извор:* “Нееднаковости во пазарот на труд во пЈР Македонија: Нови докази и перспективи за род и етницитет”, базирани на АРС (2006).

*Забелешка:* 2006 е последната година за која се објавуваат податоци за етничката припадност во АРС. Во овој график важно е да се забележи дека податоците од АРС не се претставени според етничка припадност па може да има одредени разлики со реалните податоци на ниво на население.

**Во однос на претприемништвото, иако бизнисите водени од жени се исто толку продуктивни колку и оние водени од мажи, многу малку жени се претприемачи.** Помалку жени одлучуваат да почнат бизнис отколку мажи, но стапката на успех не се разликува во зависност од родот на претприемачот. Анализата базирана на базата на податоци ЛИТС 2010 покажува дека 12 проценти од жените и 19,7 проценти од мажите одлучиле да отворат фирма. Седумдесет и три проценти од мажите и 74 проценти од жените што почнале бизнис постигнале успех.

**Жените управуваат со малку бизниси, а жените менаџери работат главно во бизниси во сопственост на жени.** Анализата базирана на Студијата на претпријатијата на Светска банка (2013), која се занимава со основаните мали, средни и големи бизниси, покажува дека 29,4 проценти од фирмите во Република Македонија имаат учество на жени во сопственоста, споредено до 33 проценти во ЕЦА и 37 проценти на светско ниво. Највисок удел на сопственост на жени – 37,8 проценти имаат извозните фирми (директниот извоз им е барем 10 проценти од вкупната продажба) споредено со 31,6 проценти во ЕЦА и 36,7 проценти од сите земји. 26,3 проценти од македонските фирми со кои се разговарало имаат жени во врвниот менаџмент што е повеќе од просекот во ЕЦА (21,3 проценти) и од светскиот просек (19,0 проценти). Уделот на жени менаџери повторно е значително повисок кај извозните фирми – 35,7 проценти од фирмите имаат жени топ менаџери, споредено со 16 проценти во ЕЦА и 14,7 проценти од сите земји и 24,9 проценти од неизвозните фирми во Република Македонија.

**За разлика од другите земји, мажите и жените во Република Македонија имаат мали разлики во однос на секторот во кој се ангажирани, без разлика дали ќе ги утврдуваме машките и женските бизниси врз основа на родот на менаџерот или на родот на сопственикот.** Мнозинството бизниси управувани од мажи и од жени се во секторот на малопродажбата, додека поголем процент бизниси управувани од мажи отколку од жени можат да се најдат во секторите транспорт, градежништво, производство на облека и преработени метални материјали. Повеќе бизниси управувани од жени отколку од мажи можат да се најдат во секторите како што е малопродажбата, хемискиот, прехранбениот и индустријата за пластика и гума. Слични модели на дистрибуција можат да се забележат и ако ги поделиме податоците според родот на сопственикот. Овие разлики во припадноста на деловниот сектор веројатно се поврзани со преференците и различните полиња на учење во средното стручно и во високото образование.

**Родови разлики не се забележани во уделот на мажи и жени кои се обиделе да позајмат пари за да почнат бизнис, во стапките на успешност во добивање заем или во изворот на финансирање.** Во однос на пристапот до кредити, уделот на жени кои се обиделе да позајмат пари да почнат бизнис е низок, но исто е и кај мажите (околу 38 проценти од жените и 41 процент од мажите. Од нив, 75 проценти од жените и 71 процент од мажите добиле заеми. Роднините претставуваат главен извор на средства за обата рода (47 проценти и 48 проценти, соодветно), следени од банките кај жените (35 проценти од жените и 26 проценти од мажите) и пријателите кај мажите (26 проценти од мажите и 10 проценти од жените).

**Република Македонија бележи постојан напредок во унапредувањето на родовите односи.** Законската рамка за родовата еднаквост е сеопфатна и пропишува еднаков третман на двата рода. Со Законот за работни односи од 2005 година се воведува дефиницијата на родова дискриминација и се обезбедува рамка за мерките против дискриминацијата. Според Законот за семејство, сите форми на злоупотреба се забранети додека Законот за наследство им дава еднакви права на мажите и на жените. Со Кривичниот законик се казнува родовата дискриминација и сите форми на домашна злоупотреба и насилство; силувањето се казнува според член 186 од Кривичниот законик со казна затвор од една до десет години.

**Законот за еднакви можности е донесен во мај 2006 година и изменет и дополнет во 2012;** тоа беше проследено со основање посебна собраниска комисија за еднакви

можности во септември 2006 година и со Сектор за еднакви можности во Министерството за труд и социјална политика во март 2007. Нова Стратегија за родова еднаквост (2013 – 2020 година) беше донесена во 2013 година, а потоа и нов Национален акционен план за родова еднаквост (2013 – 2016) и оперативен план за 2013 година.

**Анекс 6: Соработка СБ/ИФЦ во Република Македонија:  
Ажурирање на заедничкиот бизнис план  
Резиме на стратегијата за заеднички активности на Светска банка и ИФЦ**

По консултативните состаноци во почетокот на 2013 година, тимовите на СБ и на ИФЦ во земјата развија „Белешка за соработката СБ – ИФЦ во Македонија“ со која се дефинираше група конкретни активности со цел подобрување на соработката СБ – ИФЦ во земјата, а кои треба да се преземат во преостанатиот период од заедничката Стратегија за партнерство со земјата (11 – 14 ФГ).

Со белешката се предвидоа следните активности и одредници:

- Беше формирана *Група за соработка СБ – ИФЦ*, под водство на директорката на канцеларијата на Светска банка, Татјана Проскурјакова и шефот на канцеларијата на ИФЦ, Зоран Мартиновски. Групата **утврди четири приоритетни области** за соработката СБ – ИФЦ во Македонија, и тоа:
  - (1) **Трговска логистика,**
  - (2) **Создавање работни места и вработување**
  - (3) **Енергетика, со особен фокус на енергетската ефикасност и обновливите извори и**
  - (4) **Работа со општините.**
- *Заеднички контакт групи СБ-ИФЦ* се формирани за секоја од приоритетните области и имаат задача да се справуваат со тековните и планираните активности во секоја приоритетна област, да ги утврдуваат следните клучни чекори, точки за потенцијална соработка, тајмингот, како и да ги пријавуваат пречките со кои се соочиле и како да се справат со нив. Научените лекции треба да се користат за обезбедување информации за развојот на следниот плански документ (СПЗ или бизнис план) за периодот по 14ФГ.
- *Цели и принципи на соработката:* Соработката на Светска банка и ИФЦ во Македонија се заснова на основните силни особини на Групацијата Светска банка (знаења, финансии и талент) и организационата култура на толеранција на ризикот, водството и соработката. Целта е да се подобри нашата организациона ефективност и на нашиот клиент да му се покажат резултати со цел елиминирање на екстремната сиромаштија и поттикнување на заедничкиот просперитет во земјата.

### Извештај за напредокот

#### Тековни операции и соработка во приоритетните области

##### (1) Трговска логистика

Операции:

- а. *Регионален проект за трговска логистика во Западен Балкан.* Целта на овој проект е намалување на регулативните и административните тесни грла за регионалната прекугранична трговија преку поедноставување на извозните и увозните постапки, усогласување на соработката помеѓу агенциите во и помеѓу земјите и поддршка на контролите базирани на ризик, вклучувајќи и поширока употреба на електронски системи за размена на податоци и за плаќања поврзани со трговската логистика. Раководител на проектот: Виолане Кона – Лиси (службеник за операции, СЕУИЦ), Траење: 2012 – октомври 2014 година.
- б. *Програмски заем за развојни политики за конкурентност (ДПЛ), серија од два ДПЛ (секој во противвредност на 50 милиони УСД).* Целта на проектот е да се зајакне конкурентноста на македонската економија преку поттикнување на продуктивните инвестиции и надградба на технологијата во производството, агробизнисот и трговската логистика и воспоставување поволни услови за прогресивно зголемување на флексибилноста на пазарот на труд и капацитетот за иновации. Водач на тимот: Џон Габриел Годар (виш економист, ЕЦСФ2) Траење: 2012 – октомври 2014 година.
- в. *Програмата за поддршка на македонските конкурентни индустрии и на иновациите (МЦИИСП), има за цел зголемување на влијанието на серијата програмски ДПЛ за конкурентност и на Проектот за развој на вештини и поддршка на иновациите и да обезбеди финансирање кое ќе помогне да се утврдат идни операции.* Програмата опфаќа четири секторски компоненти (производство, агробизнис, трговска логистика и туризам), додека развојот на вештините и иновациите се теми што се проткајуваат низ сите компоненти. Водачи на тимот: Џон Габриел Годар (виш економист, ЕЦСФ2) и Гордана Поповиќ – Фридман (специјалист за развој на приватниот сектор, ЕЦСФ3). Траење: јули 2012 – јуни 2016 година.

#### Области на соработка:

Тимот на Светска банка за ДПЛ за конкурентност и за МЦИИСП и тимот на ИФЦ за Проектот за трговска логистика во Западен Балкан ја продолжија соработката на завршувањето на дизајнот и спроведувањето на политиките во рамките на третиот столб (трговска логистика) на серијата ДПЛ за конкурентност. Претходните активности во рамките на третиот столб (подобрување на ефикасноста на услугите на трговската логистика) се успешно завршени до јануари 2014 година. Подготовката на ДПЛ2 заврши, а почнувањето беше одобрено од Одборот на Светска банка на 13 март 2014 година.

Со ДПЛ2 се поддржуваат сеопфатни подобрувања во пристапот на граничните контроли што ги вршат техничките инспекции (Агенција за храна и ветеринарство и Државен санитарен и здравствен инспекторат) базирани на ризик, согласно најдобрите практики на ЕУ. Тимот на Светска банка обезбеди техничка помош за овие активности во рамките на грантот ЦИИП во тесна соработка со Проектот за трговска логистика во Западен Балкан на ИФЦ. Градењето капацитет на Државниот санитарен и здравствен инспекторат и на Агенцијата за храна и ветеринарство за спроведување на методологијата за пристап базиран на ризик продолжува преку работилници во земјата со меѓународни технички експерти. Исто така, тимот го разгледува барањето на Агенцијата за храна и

ветеринарство за дизајнирање софтверска платформа за прибирање податоци како предуслов за успешната примена на пристапот на техничките инспекции базиран на ризик. Барање за сличен софтвер е најавено и од Државниот санитарен и здравствен инспекторат.

Успешната примена на пристапот базиран на ризик е критично подобрување на трговијата со кое се решава проблемот на трошоците и доцнењата од непотребни контроли и инспекции.

## (2) Создавање работни места и вработување:

Операции:

- а. *Примена на Рамката на ВДР во техничката помош за ЕЦА* се состои од четири дела аналитичка работа: Проценка на пазарот на труд во Македонија 2011 – 2011; Родови разлики на пазарот на труд во Македонија; Проценка на трудовите регулативи во Македонија и Регионален преглед на трудовите регулативи во Западен Балкан. Целта на оваа работа е да се поддржи поширока стратегија за работни места која би се справила со ограничувањата во создавањето работни места во Македонија и би служела за континуирана соработка, особено за развој на Националната стратегија за работни места за 2015 година. Стратегијата за работни места ќе биде критична аналитичка основа за новата СПЗ (14-17 СПЗ). Водач на тимот: Индира Ванеса Сантос, економист (ЕЦСХ4). Траење: 2013 – 2015 година
- б. *Проектот за развој на вештините и поддршка на иновациите* (инвестициски заем од 24 милиони УСД) има за цел да ја подобри транспарентноста на распоредувањето на ресурсите и да ја промовира отчетноста во високото образование, да ја подобри релевантноста на средното техничко стручно образование и да го поддржи капацитетот за иновации на Македонија. Водач на тимот: Бојана Нацева, виш специјалист за образование (ЕЦСХ1), Траење: јануари 2014 – мај 2019 година.
- в. *Иницијативата Ајде да работиме* ќе спроведе стратегии за создавање работни места како на ниво на земја така и на ниво на компанија. Со овие пилот програми ќе се утврдат сектори и области што имаат најголем потенцијал за создавање повеќе и подобри работни места, ќе помогне да се отстранат пречките и ќе го придвижи растот на работните места воден од приватниот сектор. На ниво на земја, иницијативата *Ајде да работиме*, ќе произведе насоки, лекции за добри практики и обуки и настани за учење. На ниво на компанија, партнерството ќе работи со конкретни организации за да ги артикулира и да ги зајакне ефектите на нивното создавање на работни места преку фокусирање на развојот на синцирот на вредноста. Ќе развие и ќе дефинира методи и податоци за проценка на директните и индиректните работни места. Траење: 2013 – 2016 година.

## Соработка во создавањето работни места и вработувањето

Во ноември 2013 година, ИФЦ, во рамки на иницијативата *Ајде да работиме* и Светска банка (Единицата за земјата и тимот на МЦИИСП) заедно организираа тркалезна маса на високо ниво во Скопје каде се сретнаа Владата на Република Македонија и лидерите на приватниот сектор од два клучни сектори – автомобилската индустрија и агробизнисот – за да ги разгледаат можностите за создавање работни места и стимулирање на растот во автомобилската индустрија и агробизнисот. Дискусиите помогнаа да се утврди и да се дојде до консензус за клучните приоритети за активности за понатамошно развивање на овие два сектори и создавање работни места во земјата. По заедничкиот настан, СБ и ИФЦ развија заеднички план на иницијативи за унапредување на развојот на секторите.

Една од областите на соработка во блиска иднина е развојот на програма на врски за снабдување околу главни фирми, најчесто странски инвеститори, со ресурси и помош од ИФЦ и од МЦИИСП. ИФЦ им се обрати странските производствени компании лоцирани во Специјалната економска зона Скопје 1 и утврди можности за врски со локални добавувачи преку иновации, трансфер на технологија и инвестиции што би можеле да бидат олеснети со знаења од МЦИИСП, грантови од Проектот за развој на вештини и иновации финансиран од Светска банка, знаења од МЦИИСП и од ИФЦ и идни инвестиции од ИФЦ.

ИФЦ и ФПД тимот на Светска банка продолжија со дискусиите и соработката во следниот период што резултираше со развој на концепт за програма за поддршка на развојот на добавувачките врски.

Целта на предложената програма е да се поттикнат ефектите на прелевање во домашната економија преку добавувачките врски со странските автомобилски компании присутни во Република Македонија и со тоа да се генерира поголема продажба и поголеми директни и индиректни вработувања во локалните фирми. Идниот раст на македонската економија зависи од посилната интеграција помеѓу странските инвеститори и локалните синџири за снабдување. Тоа ќе придонесе за економска диверзификација на земјата и подобра отпорност на надворешни шокови.

Белешката за концептот ги предвидува следните цели:

- Поголема достапност на информации за можностите за поврзување преку развој на каталог на производи и услуги достапни од локални добавувачи и на производи и услуги што ги бараат странските инвеститори, организирање тартетирани настани за Б2Б/вмрежување за да се сретнат локалните добавувачи и странските инвеститори;
- Подобро регулативно опкружување што го овозможува снабдувањето преку справување со регулативните пречки наведени од инвеститори што веќе работат во ТИРЗ и развој на шеми за поттик за да се мотивираат локалните добавувачи да работат со странските инвеститори;
- Зајакнување на врските помеѓу локалните добавувачи и странските инвеститори преку техничка помош за надградба на капацитетите на постојните и на потенцијалните локални добавувачи;
- Подобар пристап до финансии преку олеснување на финансиската помош понудена од странските компании на локалните добавувачи; подигање на свеста за

постојните шеми за финансирање од важност за странските инвеститори и за локалните компании.

Следни чекори: Како дел од фазата пред спроведувањето (подготвителна фаза), ќе се спроведе понатамошна анализа и мапирање за да се потврдат и да се продлабочат наодите од претходно преземените активности што ќе овозможи да се утврдат поконкретни прилагодени активности и цели. Фазата пред спроведувањето ќе овозможи подобро разбирање на пазарот, на предизвиците на синџирите за снабдување, конкурентските предности на кои програмата треба поконкретно да се фокусира и ќе ја направи основата на програмата. Оваа фаза би била критична фаза која ќе и помогне на програмата подобро да се фокусира т.е. да биде поефективна.

Фазата пред спроведувањето ќе се поддржи со техничка помош и совети за политиките преку грант од МЦИИСП.

### **(3) Енергетика (Енергетска ефикасност и обновливи извори)**

#### **Операции:**

- а. *Балканската програма за обновлива енергија (БРЕП)* обезбедува техничка помош за Министерството за економија (МЕ) и Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) во областа на подобрувањата поврзани со регулативната и инвестициската промоција во секторот на ОЕ: преку БРЕП, ИФЦ обезбедува и техничка помош за приватен инвеститор на електрична централа на биомаса во земјата. Водач на тимот: Димитар Димитровски, службеник за операции (ЦЕУСБ), Траење (во Република Македонија): јануари 2012 – јуни 2016 година.
- б. *Трансакциски советодавни услуги:* ИФЦ успешно го заврши трансакцискиот мандат за „ТЕЦ Црна Река“ и продолжува со континуирана поддршка за земјата да ја подобри оперативната ефикасност на нејзиниот дистрибутивен систем преку инвестиција во приватниот оператор ЕВН Македонија. Декември 2010 година – во тек.
- в. *АПЛ 3 за Енергетска заедница на Југоисточна Европа (ЕЗЈИЕ).* Со овој проект се поддржува функционирањето на АД МЕПСО во контекстот на регионалниот пазар на електрична енергија преку финансирање инвестиции потребни за рехабилитирање и надградба на електропреносната мрежа, зголемувањето на интерконекцијата со соседните електроенергетски системи и зајакнувањето на институционалниот капацитет на АД МЕПСО. Водач на тимот: Питер Јохансен, виш специјалист за енергија (ЕАСВЕ), Траење: март 2006 – ноември 2015 година.

#### **Соработка во областа на енергетиката (Обновливи извори на енергија и енергетска ефикасност)**

Тимот на Балканската програма за обновлива енергија (БРЕП) обезбедува техничка помош за Министерството за економија (МЕ) и Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) во областа на подобрувањата поврзани со регулативната и инвестициската промоција во секторот на ОЕ. Преку БРЕП, ИФЦ се фокусираше и на



обезбедување на техничка помош за приватен инвеститор на електрична централа на биомаса во земјата. ИФЦ е фокусиран и на успешното затворање на трансакцискиот мандат за \*ХЕЦ Црна Река) и ќе продолжи со континуирана поддршка за земјата да ја подобри оперативната ефикасност на нејзиниот дистрибутивен систем преку инвестиција во приватниот оператор ЕВН Македонија.

Тимот на БРЕП, во соработка со тимот на Светска банка (СБ) и тимот за инвестициска клима (ИК) испорача алатки за инвестициска промоција за МЖСПП поврзани со претстојниот и следните тендери за мали хидроелектрични централи (МХЕЦ), имено (1) презентацијата за МХЕЦ да се испорача на целните пазари во странство преку агенцијата Инвест Македонија и (2) портал за инвеститори за МХЕЦ. Исто така, тимот на БРЕП на МЕ му испорача Методологија за повластени тарифи за геотермални извори со предлог повластена цена за ги олесни напорите на владата за поголемо користење на изворите на ОЕ во земјата. Конечно, тимот на БРЕП постојано го советува МЖСПП за претстојниот шести тендер за МХЕЦ. Како резултат на тоа, владата е во постапка на обединување на местата на МХЕЦ за да станат поатрактивни за инвеститорите, ревидирање на повластените тарифи (за да обезбеди поттик за помалите места) и ревидирање на Кодексот на дистрибутивната мрежа (за да го подобри приклучувањето на МХЕЦ на дистрибутивната мрежа).

Тимот организираше работилници и спроведе широка расправа (со приватниот сектор и донаторите) за подобрената регулативна рамка за ОЕ/МХЕЦ (ППА, договор за приклучување и договор за концесија). Резултатите им се испорачани на МЕ и на МЖСПП.

Ревидираните тендерски документи за „ХЕЦ Црна Река“ и се обезбедени на владата како дел од трансакцискиот мандат.

Предизвици: Треба да се подобри координацијата помеѓу проектните тимови на СБ и на ИФЦ. Протоколот на информации е ограничен. Напредокот на владата во создавањето пазар на ОЕ (во однос на резултатите од шестиот тендер за МХЕЦ, поддршка на усвојувањето на подобрувања на регулативата; обезбедување обука за проектно финансирање за ОЕ/МХЕЦ за финансиска институција во земјата). Успешно затворање на трансакцискиот мандат за „ХЕЦ Црна Река“.

#### **Следни чекори:**

- Понатамошно унапредување на инвестициските можности за секторот на МХЕЦ во земјата во соработка со владата и СБ.
- Поддршка на владата во процесот на усвојување на конечните текстови на подобрената регулатива за ОЕ/МХЕЦ.
- Изработка на физибилити студија за централа за електрична енергија на биомаса, финансиски издржаза, за клиент од приватниот сектор. Обезбедување обука за проектно финансирање за ОЕ/МХЕЦ за финансиска институција во земјата.
- Внимателно следење на развојот во однос на трансакцијата „ХЕЦ Црна Река“.
- Континуирана поддршка на ЕВН Македонија во подобрувањето на оперативната ефикасност на дистрибутивниот систем на неговиот приватен оператор .

**(4) Работа со општините****Операции:**

- а. *Програмата за поддршка на македонските конкурентни индустрии и на иновациите (МЦИИСП), има за цел зголемување на влијанието на серијата програмски ДПЛ за конкурентност и на Проектот за развој на вештини и поддршка на иновациите и да обезбеди финансирање кое ќе помогне да се утврдат идни операции. Програмата опфаќа четири секторски компоненти (производство, агробизнис, трговска логистика и туризам), додека развојот на вештините и иновациите се теми што се проткајуваат низ сите компоненти. Водачи на тимот: Џон Габриел Годар (виш економист, ЕЦСФ2) и Гордана Поповиќ – Фридман (специјалист за развој на приватниот сектор, ЕЦСФ3). Траење: јули 2012 – јуни 2016 година. Работата во областа на туризмот особено се фокусира на димензијата на локалната и регионалната конкурентност и ја спроведува заеднички тим на ИФЦ - Светска банка.*
- б. *Можна идна заедничка операција за програмата за локална конкурентност / туризам на ИПА 2.*
- в. *Проектот за подобрување на општинските услуги во Македонија (МСИП) има за цел да ја подобри транспарентноста, финансиската одржливост и испорачувањето на целните општински услуги во општините учеснички. Водач на тимот: Тошиаки Кеичо (виш специјалист за урбан развој, ГУРДР). Проектот е во постапка на добивање дополнително финансирање од средствата од ИПА.*

**Соработка во работата со општините**

Заеднички тим на ИФЦ и Светска банка веќе работи на компонентата на МЦИИСП за туризам и локален развој. Оваа работа ќе продолжи и во иднина. Во тек се и дискусии за можна заедничка операција на Светска банка и ИФЦ на агендата на ИПА2 за локална конкурентност/туризам. Не се утврдени тековни можности за потесна соработка во рамките на МСИП, меѓутоа, повремено, со напредокот на програмата, ќе се оценуваат можностите.

**Анекс Б2: Избрани показатели \***  
кои ги покажуваат работниот учинок на портфолиото на Банката и управувањето

(состојба на ден 25 јули 2014 година)

Показател	2012	2013	2014	0
<b>Проценка на портфолиото</b>				
Вкупно проекти кои се во постапка на имплементација (а)	7	5	7	0
Просечен период на имплементација (во години) (b)	5,0	5,8	5,0	0,0
Процент на проблематични проекти според нивниот број (а) (c)	42,9	40,0	0,0	0,0
Процент на проблематични проекти според вредноста (а) (c)	29,8	54,4	0,0	0,0
Процент на ризични проекти според нивниот број (а) (d)	42,9	40,0	0,0	0,0
Процент на ризични проекти според вредноста (а) (d)	29,8	54,4	0,0	0,0
Сооднос на расходи (%) (e)	26,1	10,9	25,4	0,0
<b>Управување со портфолиото</b>				
ЦППР во текот на годината (да/ не)				
Средства за вршење супервизија (вкупно во УСД)				
Просечно за супервизија (УСД/ проект)				

Ставка	Од фискалната 1980 година	Последните пет фискални години
Евалуација на проекти од страна на ОЕД според нивниот број	41	8
Евалуација на проекти од страна на ОЕД според вредноста (во милиони УСД)	851,1	107,2
% на ОЕД проекти оценети со U или HU според нивниот број	17,5	12,5
% на ОЕД проекти оценети со U или HU според вредноста	6,8	12,2

- (a) Како што е дадено во Годишниот извештај за работниот учинок на портфолиото (освен за актуелната фискална година)
- (b) Просечна старост на проектите во портфолиото на Банката за таа држава
- (c) Процент на проекти оценети со U (незадоволително) или HU (многу незадоволителни) во однос на нивните развојни цели (DO) и/ или напредокот во нивната имплементација (IP).
- (d) Согласно дефинираното во Програмата за унапредување на портфолиото.
- (e) Сооднос на расходи во текот на годината во однос на нераспределените средства од портфолиото на Банката на почетокот на годината: само за инвестициски проекти.

\* Сите показатели се однесуваат на проекти кои се активни во портфолиото, освен соодносот на расходи кој ги вклучува сите активни проекти како и проектите кои завршиле во текот на фискалната година.

## Анекс Б3: Резиме на програмата МБОР/ИДА

(состојба на ден 29 јули 2014 година)

Држава: Република Македонија

### Предлог „base case“ кредитна програма од МБОР/ИДА

Фискална година	Наслов на проектот (а)	во милиони долари (b)
<b>2015</b>	Мали хидро/ акумулации за вода	60,0
	ДПЛ за јавните финансии на Македонија	70,0
	Рехабилитација на патиштата	70,0
	Вкупно	200,0
<b>2016</b>	Македонски фонд за енергетска ефикасност	20,0
	ДПЛ 3 за конкурентноста на Македонија	70,0
	Цврст отпад/ отпадни води	20,0
	Работни места во информатичко – комуникацискиот сектор	10,0
<b>2017</b>	Надградба на патишта	80,0
	Реформа на социјалната заштита	(дополнително – ТБД)
	Вкупно	80,0
	<b>Вкупно</b>	<b>400,0</b>

- (а) Во табелата се прикажани програмите кои се предложени во следните три фискални години
- (б) Износот на заем за предвидените активности е прикажан само индикативно. Конечната одлука за тоа која од операциите ќе се применува ќе биде донесена во текот на имплементацијата на СПЗ.

## Анекс Б3 (ИФЦ)

### Програма за инвестициско работење на ИФЦ

	2011	2012	2013	2014
Првично предвидени средства (во милиони долари)				
<b>ИФЦ и другите вклучени страни</b>		<b>18,29</b>	<b>6,77</b>	<b>5,60</b>
<b>Сопствени средства на ИФЦ</b>		<b>18,29</b>	<b>6,77</b>	<b>5,60</b>
Првично предвидени средства по сектори (%), опфатени се само сопствените средства на ИФЦ				
<b>Електрична енергија</b>		<b>25,22</b>		
<b>Финансии и осигурување</b>		<b>74,78</b>	<b>100</b>	<b>100</b>
<b>Вкупно</b>	<b>0</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>
Првично предвидени средства според инструменти на инвестирање (%), опфатени се само сопствените средства на ИФЦ				
<b>Гаранции</b>		<b>1,28</b>	<b>100</b>	<b>100</b>
<b>Заеми</b>		<b>98,72</b>		
<b>Вкупно</b>	<b>0</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>

**Анекс Б3 (МИГА)**  
**Изложеност на неподмирени гаранции**

(состојба на ден 31 мај 2014)

Држава	Датум на стапување на сила	Датум на завршување	Име на инвеститорот	Назив на проектот	Држава инвеститор	Дејност	Максимална/ агрегатна обврска (во УСД)
<b>Македонија</b>	22.12.2010	21.12.2020	ProCredit Holding AG	Покриеност на задолжителните резерви на Централната банка – ProCredit Group	Германија	финансиска	12,903,924
	31.03.2014	30.03.2017	National Bank of Greece S.A.	НБГ - Покриеност на задолжителните резерви на Централната банка во Македонија	Грција	финансиска	142,240,175
<b>Македонија, вкупно</b>							<b>155,171,100</b>

**Анекс Б4: Резиме на услугите кои не се поврзани со заеми**  
(состојба на 29 јули 2014 год.)

<i>Продукт</i>	<i>ФГ на завршување</i>	<i>Јавност (а)</i>	<i>Цел (б)</i>
<b>Скорешни</b>			
Зелен раст и климатски промени	ФГ14	G, D, P	KG, PD
Проценка на инфраструктурата	ФГ14	G, B	KG
Стандардна поддршка на секторот за ЗРР	ФГ14	G, B	KG
Техничка поддршка за информатичко комуникацискиот сектор во Македонија	ФГ14	G, B	KG
Регионална студија на Светската банка за истражување и развој, на тема иновации	ФГ14	G, B, P	KG, PD
Кофинансирање на подготовките за ИПА2	ФГ13	G, B	KG
<b>Во тек</b>			
Преглед на УЈФ	ФГ15	G, B	KG
Проценка на сиромаштијата	ФГ15	G, B, P	KG, PD
Родово дијагностицирање и мониторинг	ФГ15	G, B, P	KG, PD
Насочување на социјалната отчетност	ФГ15	G, B	KG
Вработување и создавање на работни места во Република Македонија	ФГ16	G, B	KG
РОСЦ сметководство и ревизија	ФГ15	G, B	KG
Конкурентност на Македонија – поддршка на дејностите и иновациите	ФГ16	G, B	KG
Раст и заеднички просперитет ЕСР	ФГ15	G, B	KG

- (а) Државата, донатори, Банката, дисеминација во јавноста  
(б) Пенетрација на знаењето, јавни дебати, решавање на проблеми

## Анекс Б6: Клучни економски показатели на Република Македонија

Показател	Реални						Проценка	Проектирани	
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<b>Национални сметки (како % од БДП)</b>									
БДП	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Земјоделство	9	10	10	10	10	9	9	10	10
Индустија	27	26	24	25	25	22	23	23	23
Услуги	64	64	66	65	65	69	68	67	67
Вкупна потрошувачка	94	98	96	94	93	93	95	93	93
Фиксни бруто домашни инвестиции	25	27	26	25	26	29	24	23	23
Инвестиции од државата	4	5	5	6	6	7	7	3	3
Приватни инвестиции	16	16	15	13	15	16	16	19	20
Извоз (ГНФС) (b)	52	51	39	47	55	54	54	55	56
Увоз (ГНФС) (b)	71	76	61	65	74	76	73	76	78
Бруто домашни заштеди	6	2	4	6	7	7	5	7	7
Бруто заштеда на национално ниво (c)	18	15	21	25	26	26	25	26	27
<b>Други показатели</b>									
БДП (милиони УСД по сегашни цени)	8160	9834	9314	9138	10439	9576	10221	10598	11281
БДИ по глава на жител (УСД)	3650	4290	4600	4770	4910	4890	5090	5243	5426
<b>Реална стапка на годишен раст (% пресметана со цените од 1995 г.)</b>									
БДП	6,1	5,0	-0,9	2,9	2,8	-0,4	2,9	3,0	3,5
БДИнк	9,2	3,3	-1,9	2,4	5,4	-0,6	2,5	2,8	-0,6
<b>Реална стапка на годишен раст по глава на жител (% пресметана со цените од 1995 г.)</b>									
БДП	6,1	5,0	-0,9	2,9	2,8	-0,4	2,9	3,0	3,5
Вкупна потрошувачка	6,5	8,0	-3,7	1,3	2,4	-2,7	2,7	3,0	2,4
Приватна потрошувачка	8,1	7,4	-4,7	2,1	2,9	-3,0	4,2	2,6	1,6
<b>Состојба со плаќања (УСД)</b>									
Извоз (ГНФС) (b)	4214	5001	3564	4245	5583	5043	5420	5809	6368
Трговска стока (ФОВ)	3391	3983	2702	3345	4473	3993	4260	4523	4940
Увоз (ГНФС) (b)	5814	7575	5709	6117	7732	7245	7421	8072	8803
Трговска стока (ФОВ)	5030	6573	4571	5264	6757	6255	6364	7002	7658
Состојба со ресурси	-1639	-2590	-2169	-1919	-2284	-2262	-2105	-2264	-2435
Нето сегашни	1383	1458	1602	1805	2075	2095	2049	1971	2042



трансфери									
Состојба на тековната сметка	-606	-1236	-610	-198	-261	-300	-194	-478	-639
Нето приватни странски директни инвестиции.	700	601	186	209	463	98	336	371	429
Долгорочни заеми (нето)	-178	117	409	59	78	635	94	395	421
Официјални	-147	639	223	101	52	120	160	-39	288
Приватни	-31	-64	-22	-101	-52	515	-66	476	169
Друг капитал	178	438	162	7	164	-248	-283	50	50
Промени кај резервите (d)	-133	80	-147	-77	-444	-185	48	-417	-343
<b>Други показатели</b>									
Состојба со ресурси (%)	-20.1	-26.3	-23.3	-20.5	-21.9	-23.6	-20.6	-21.4	-21.6
<b>Реална стапка на годишен раст (% пресметана со цените од 1995 г.)</b>									
Извоз на трговска стока	11,8	-6,3	-15,8	22,9	10,3	0,0	4,6	7,6	9,0
Примарни Производство									
Увоз на трговска стока	16,1	0,8	-14,3	7,6	10,5	4,2	-2,1	6,0	8,0
<b>Јавни финансии (како % од БДП при пазарни цени) (е)</b>									
Тековни приходи	32,8	33,1	31,3	30,4	29,8	30,1	29,6	29,7	30,3
Тековни расходи	32,2	34,1	33,9	32,9	32,3	34,0	33,6	33,2	33,5
Суфицит на тековната сметка	0,6	-0,9	-2,7	-2,4	-2,5	-3,9	-4,1	-3,5	-3,2
Капитални расходи	3,8	4,9	3,3	3,5	3,9	4,1	3,5	4,0	4,0
Странско финансирање	1,0	0,6	3,2	1,7	5,2	1,7	4,0	6,2	1,4
<b>Монетарни показатели</b>									
М2/БДП	45,7	43,4	45,3	46,4	47,1	47,5	46,0	47,1	48,3
Раст на М2 (%)	25,1	7,1	4,0	8,4	7,5	0,5	0,2	1,9	2,4
Кредитен раст кај приватниот сектор од вк. кредитен раст (%)	39,2	34,4	3,5	7,1	8,5	5,4	6,4	6,1	7,8
<b>Ценовни индекси (ФГ96 = 100)</b>									
Извоз на трговски стоки - цена	278,7	330,4	223,5	274,2	370,0	332,4	266,9	266,0	276,8
Увоз на трговски стоки - цена	304,1	398,6	293,4	317,1	407,7	378,8	237,6	249,1	253,7
Услови за трговски стоки...	91,7	82,9	76,2	86,5	90,8	87,7	112,3	106,8	109,1
Реален курс (УСД)	85,4	85,4	85,4	85,4	85,4	85,4	85,4	.	.
<b>Реални каматни стапки</b>									
Индекс на цени на потрошувачка	2,2	8,3	-0,7	1,6	3,9	3,1	2,8	2,5	2,0

БДП дефлатор (%)	7,4	7,5	0,7	2,7	3,0	0,1	0,3	0,2	2,8
------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

- (a) (a) БДП како факторен трошок
- (b) ГНФС се однесува на „добра и на нефакторски услуги“.
- (c) Ги вклучува нето невратените трансфери, освен официјалните капитални грантови.
- (d) Вклучување користење на средства од ММФ
- (e) (e) Консолидирана централна власт
- (f) LCU се однесува на „локална парична единица“.

**Анекс Б8: Работно портфолио (МБОР/ИДА и грантови)**  
(состојба на ден 25 јули 2014 год.)

**Вкупно завршени проекти: 41**  
**МБОР/ИДА**

<b>Вкупно распределени (активни)</b>	<b>164,95</b>
- од кои се отплатени	17,03
<b>Вкупно распределени (завршени)</b>	<b>438,69</b>
- од кои се отплатени	345,91
<b>Вкупно распределени (активни и завршени)</b>	<b>603,67</b>
- од кои се отплатени	363,94
<b>Вкупно нераспределени (активни)</b>	<b>180,65</b>
<b>Вкупно нераспределени (завршени)</b>	<b>0,00</b>
<b>Вкупно нераспределени (активни и завршени)</b>	<b>180,65</b>

Активни проекти											Разлика помеѓу очекуваното и реалното
Последен ПСР											
Супервизорски рејтинг				Првични износи во милиони УСД					Распределувања		
Бр. на проектот	Проект	Развојни цели	Напредок во имплементација	Фискална година	МБОР	ИДА	Грант	Откаж.	Нераспредел.	Ориг.	Ревид.
P103974	УПН (усл. пар. над.)	MS	MS	2009	25				15,42756	14,97161	
P082337	ЕЦСЕЕ АПЛ #3 (Македонија)	MS	MS	2006	44,1				16,47529	-6,154768	-0,62192
P130847	ДПЛ 2 за конкурентноста на Македонија	#	#	2014	50				50		
P096481	Општински развој	S	S	2009	75				49,58991	-0,807468	1,592532
P083126	Рег. и недвижен имот (ЦРЛ)	MS	MS	2005	26,1			0,94395148	4,620098	-7,054352	0,719836
P107840	Програмска поддршка за регионален и локален развој	MS	MS	2008	105,2				21,9562	29,55278	
P128378	Поддршка за развој на вештини и иновации	S	S	2014	24			0,94395148	22,58407	0,052455	
<b>Вк. резултат</b>					<b>349,4</b>				<b>180,6531</b>	<b>30,56026</b>	<b>1,690447</b>

а) Распределувањата кои биле предвидени да се реализираат до тој датум, минус реалните распределувања до датумот, како што е предвидено при проценката

## Анекс Б8 (ИФЦ)

### Република Македонија

#### Портфолио на непокриени обврзани и распределени инвестиции (во милиони УСД)

(состојба на 30 јуни 2014 год.)

Одобрено ФГ	Компанија	Заем	Капитал	Обврзани			Распределени				
				**квази капитал	*ГТ/РМ	Учесник	Заем	Капитал	**квази капитал	*ГТ/РМ	Учесник
<b>12/2008</b>	ЕВН Македонија	35,43	0	0	0	0	35,43	0	0	0	0
<b>1998/1999</b>	МК Телеком	0	6,85	0	0	0	0	6,85	0	0	0
<b>12/13/14/2010</b>	НЛБ Тутунска банка	5,66	0	0	0,68	0	5,66	0	0	0,68	0
<b>14/2012</b>	Охридска банка	10,63	0	0	0,29	0	10,63	0	0	0,29	0
<b>1998/2000/02/03/13/14</b>	Стопанска банка	0	0	0	0,05	0	0	0	0	0,05	0
<b>2013/2014</b>	УНИ Банка Скопје	0	0	0	0,14	0	0	0	0	0,14	0
Вкупно портфолио:		<b>51,72</b>	<b>6,85</b>	<b>0</b>	<b>1,16</b>	<b>0</b>	<b>51,72</b>	<b>6,85</b>	<b>0</b>	<b>1,16</b>	<b>0</b>

\*Означува гаранции и продукти поврзани со управување со ризик

\*\* „Квази капитал“ ги вклучува заемите и видовите на капитал.

## Карта на Република Македонија

